

Nr 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(2:a avd.)

Ecklesiastikdepartementet

1:o) **Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 1, s. 1—3 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1957) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Ecklesiastikdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 428 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag — innebärande en anslagshöjning med 239 000 kronor — avser, förutom vissa automatiska utgiftsökningar, inrättande av en tjänst som budgetsekreterare och av en tjänst som förste kanslissekreterare i Ce 29 ävensom anvisande av 140 000 kronor till ersättning till expertis och tillfällig arbetskraft och av ytterligare 600 kronor till visst arvode.

Departementschefen har i anslutning till sitt förutnämnda förslag om inrättande av ytterligare en förste kanslissekreterartjänst uttalat, att det vore hans förhoppning, att det härigenom även skulle bli möjligt för departementet att lämna universitetskanslersämbetet och överstyrelsen för de tekniska högskolorna viss arbetshjälp under de tider, då arbetsbelastningen hos kanslersämbetet och överstyrelsen vore som störst.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag men vill framhålla, att den omständigheten att arbetsuppgifterna för en tjänsteman i ecklesiastikdepartementet avses skola under vissa delar av året fullgöras genom tjänstgöring hos universitetskanslersämbetet och

överstyrelsen för de tekniska högskolorna är en i svensk statsförvaltning säregen anordning, som är ägnad att ingiva vissa principiella betänkligheter. Utskottet vill emellertid icke motsätta sig att denna anordning försöksvis tillämpas, dock under iakttagande av att i övrigt erforderliga personalförstärkningar hos nämnda centrala myndigheter icke härigenom komma att eftersättas.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ecklesiastikdepartementet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för ecklesiastikdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöning till departementschefen	37 700
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	598 300
3. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	1 600
4. Ersättning till expertis och tillfällig arbetskraft, <i>förslagsvis</i>	140 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	373 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	277 400

Summa kronor 1 428 000

c) till *Ecklesiastikdepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 428 000 kronor.

2:o) **Ecklesiastikdepartementet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 3 och 4), vilket innebär en anslagshöjning med 11 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ecklesiastikdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 115 500 kronor.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

3:o) **Universitetskanslersämbetet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 72, s. 110—112) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för universitetskanslersämbetet, dels godkänna av departementschefen angiven

avlöningsstat för universitetskanslersämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Universitetskanslersämbetet: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 256 500 kronor, innebärande en anslagshöjning med 37 500 kronor.

Universitetskanslern har föreslagit, att anslaget för nästa budgetår höjes med 45 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar, av förslag om förändring av tjänsten som kanslerssekreterare i Ca 37 till tjänst som kanslerssekreterare och expeditionschef i Co 15, inrättande av en tjänst som byråchef i Ca 37 samt anvisande av ytterligare 5 000 kronor till expertis och tillfällig arbetskraft.

Departementschefen, som förklarar sig ha blivit övertygad om behovet av en förstärkning av kanslersämbetets administrativt utbildade personal, har föreslagit, att en tjänst som förste byråsekreterare i Ce 29 inrättas från och med nästa budgetår. Därjämte har departementschefen, som för automatiska utgiftsökningar beräknat 7 400 kronor, i enlighet med kanslerns förslag förordat anvisande av ytterligare 5 000 kronor till expertis och tillfällig arbetskraft.

Utskottet tillstyrker — under erinran om vad utskottet ovan under punkten 1:o) anfört — bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för universitetskanslersämbetet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för universitetskanslersämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvode till universitetskanslern	39 816
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	98 800
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	72 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	45 884
Summa kronor	256 500

c) till *Universitetskanslersämbetet*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 256 500 kronor.

4:o) **Universitetskanslersämbetet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 73, s. 113), vilket innebär en anslagshöj-

ning med 22 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Universitetskanslersämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 43 000 kronor.

5:o) **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 93, s. 188—203) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranledes av vad departementschefen anför, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 220 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *Edström* väckt motion (I: 33), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att ämnesområdet för den föreslagna laboraturen i medicin, särskilt reumatologi, vid karolinska institutet måtte bli reumatologi samt befattningens innehavare erhålla titeln lärare i reumatologi, eventuellt adjungerad professor i reumatologi i Ca 34;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Rune Johansson m. fl.* (I: 191) och den andra inom andra kammaren av herr *Thapper m. fl.* (II: 224), i vilka hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln uppföra ett anslag som täcker de enligt avtal mellan Stockholms stad, styrelsen för Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt samt Stockholms läns landsting på staten ankommande kostnader för inrättande av professuren i barnpsykiatri vid karolinska institutet från och med den 1 juli 1957;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Strand m. fl.* (I: 281) och den andra inom andra kammaren av fröken *Höjer m. fl.* (II: 309), i vilka hemställts, att riksdagen måtte från och med budgetåret 1957/58 på karolinska mediko-kirurgiska institutets personalförteckning uppföra en för docenten Georg Klein personlig professur i tumörbiologi samt för nämnda budgetår anvisa för ändamålet erforderliga medel under institutets avlöningsanslag.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 33, I: 191 och II: 309.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak följande.

- 1) ändring av benämningen å professorsbefattningen i klinisk experimentell allergologi till professorsbefattning i klinisk dermatologisk allergologi,
- 2) laboratorsbefattning i medicin, särskilt reumatologi, med docenten K. E. B. Olhagen som förste innehavare,
- 3) utbyte av den nuvarande för docenten B. E. G. W. Sylvén inrättade personliga arvodesbefattningen som laborator i experimentell tumörforskning (arvode, motsvarande lönen i 33:e löneklassen å löneplan 1) mot en för Sylvén personlig laboratorsbefattning i samma ämne i lönegrad Cg 34,
- 4) en docent,
- 5) instrumentmakare i Ce 14 för kemiska institutionen,
- 6) kontorist i Ce 13 för fysiologiska institutionerna,
- 7) anvisande av 36 000 kronor till extra kursundervisning i patologisk anatomi vid patologiska institutionen å karolinska sjukhuset vårterminen 1957,
- 8) två förste assistenter i stället för två förste amanuenser vid patologiska institutionen å Sabbatsbergs sjukhus,
- 9) anvisande av 5 000 kronor för anställande av tillfällig arbetskraft för skriv- och kontorsgöromål vid patologiska avdelningen å Södersjukhuset,
- 10) laboratoriebiträde i högst Ce 13,
- 11) diskbiträde i Ce 6,
båda för bakteriologiska institutionen,
- 12) ökning med 5 700 kronor av medelsanvisningen till arvoden till biträdande lärare och specialföreläsare (nu 4 300 kronor),
- 13) laboratoriebiträde i högst Ce 13,
allt för medicinska kliniken å karolinska sjukhuset,
- 14) ökning med 5 700 kronor av medelsanvisningen till arvoden till biträdande lärare och specialföreläsare (nu 4 300 kronor),
- 15) anvisande av 5 900 kronor till extra kursundervisning i medicin sommaren 1957,
allt för medicinska kliniken å serafimerlasarettet,
- 16) anvisande av 1 000 kronor till arvode åt biträdande lärare,
- 17) institutionsvaktmästare i Ce 12,
- 18) laboratoriebiträde i Ce 11,
allt för medicinska tuberkuloskliniken,
- 19) försöksassistent i Cg 20 vid endokrinologiska forskningsinstitutionen,
- 20) minskning med 2 850 kronor av medelsanvisningen till arvoden åt biträdande lärare och specialföreläsare,
- 21) förste amanuens,
allt för kirurgiska kliniken å karolinska sjukhuset,

- 22) minskning med 350 kronor av medelsanvisningen till arvoden åt biträdande lärare och specialföreläsare,
- 23) anvisande av 4 700 kronor till extra kursundervisning i kirurgi sommaren 1957,
- 24) kanslibitråde i Ce 11,
allt för kirurgiska kliniken å serafimerlasarettet,
- 25) laboratoriebiträde i högst Ce 13 för forskningslaboratoriet vid thoraxkirurgiska kliniken,
- 26) ökning av medelsanvisningen till extra kursundervisning i ortopedi (nu 500 kronor) med 250 kronor och samtidigt minskning med samma belopp av medelsanvisningen till annan undervisning i ortopedi (nu 1 400 kronor),
- 27) indragning av arvodena till biträdande lärare i obstetrik och gynekologi (2 750 kronor) och till lärare vid kurser i den normala förlossningens förlopp (2 400 kronor),
- 28) heltidsanställt laboratoriebiträde i Ce 13 vid ögonkliniken å karolinska sjukhuset i stället för halvtidsanställt,
- 29) indragning av arvode till biträdande lärare i öron-, näs- och halssjukdomar vid öronkliniken å karolinska sjukhuset (3 950 kronor),
- 30) laboratorieingenjör med arvode motsvarande lönen i 25:e löneklassen å löneplan 1 i statens grundlöneförordning för fysiologisk-akustiska institutionen,
- 31) indragning av arvode till lärare vid en extra kurs i neurologi (2 000 kronor) vid nervkliniken å serafimerlasarettet,
- 32) indragning av arvoden till biträdande lärare (6 000 kronor) och till biträdande läkare vid skyddskoppsympning (300 kronor) vid barnkliniken å karolinska sjukhuset,
- 33) institutionsvaktmästare i Ce 12, för kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset,
- 34) anvisande av 550 kronor till extra kursundervisning i klinisk fysiologi sommaren 1957,
- 35) laboratoriebiträde i högst Ce 13,
- 36) kanslibitråde i Ce 11,
båda för kliniskt-fysiologiska laboratoriet vid lungklinikerna å karolinska sjukhuset,
- 37) institutionsvaktmästare i Ce 12 i stället för vaktmästare med arvode, motsvarande lönen i Cg 10,
allt för kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset,
- 38) anvisande av 2 800 kronor till extra kursundervisning i klinisk kemi sommaren 1957,
- 39) laboratoriebiträde i Ce 13 vid kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset,

- 40) anvisande av 200 kronor till extra kursundervisning i klinisk bakteriologi sommaren 1957,
- 41) förste amanuens,
- 42) laboratoriebiträde i Ce 13,
- 43) kanslibitråde i Ce 11, allt för kliniskt-bakteriologiska centrallaboratoriet å serafimerlasarettet,
- 44) kanslibitråde i Ce 11 vid röntgenavdelningen å serafimerlasarettet,
- 45) laboratoriebiträde i högst Ce 13,
- 46) kanslibitråde i Ce 11,
båda för röntgenavdelningen vid lungklinikerna å karolinska sjukhuset,
- 47) ökning med 2 000 kronor av medelsanvisningen till lärare i socialmedicin (nu 1 500 kronor),
- 48) anvisande av 500 kronor till arvode åt lärare i medicinens historia,
- 49) uppräknig av nu utgående anslagsmedel för tillfällig förstärkning av bibliotekets personalorganisation med 25 000 kronor,
- 50) kontorsbiträde i Cf 4—Ce 8 för kansliet,
- 51) expeditionsvakt i Ce 10 i stället för ett vaktmästarbiträde i Cg 4 vid kansliet,
- 52) extra-ordinatesättning av en tjänst som parkförman i Cg 12, tillhörande ekonomipersonalen,
- 53) höjning av kursanslaget (nu 34 200 kronor) med 26 900 kronor,
- 54) bortfall av ett i arvodesstaten upptaget, till Kungl. Maj:ts disposition ställt belopp av 28 168 kronor och i stället uppförande å sagda stat av ett belopp av 10 000 kronor, ställt till kanslerns förfogande,
- 55) bortfall av vissa för övergångsanordningar i samband med genomförandet av ny studieordning tillfälligt anslagna medel, nämligen 3 600 kronor till två extra kliniska amanuenser för den propedeutiska undervisningen å S:t Eriks sjukhus, 12 300 kronor för extra propedeutisk kurs enligt äldre studieordning, 7 800 kronor för extra lärare vid kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å karolinska sjukhuset och 4 550 kronor för extra lärare vid kliniskt-kemiska centrallaboratoriet å serafimerlasarettet,
- 56) förändring av en tjänst som intendent i Ca 29 och av en tjänst som sekreterare i Cg 29 till byrådirektörstjänster i Ca 31 respektive Cg 31,
- 57) förändring av två kanslibiträdestjänster i Ce 11, varav den ena vid bakteriologiska institutionen och den andra vid institutionen för virusforskning, till kontorister i Ce 13,
- 58) förändring av en tjänst som vaktmästare i Ce 10 vid hygieniska institutionen till tjänst som institutionsvaktmästare i Ce 12,
- 59) förändring av en ekonomibiträdestjänst i Cg 5 vid bakteriologiska institutionen till tjänst som diskbiträde i Ce 6.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en sammanlagd anslagshöjning med 637 800 kronor, avser därjämte medelsanvisning till automatiska utgiftsökningar och för omreglering av vissa arvoden.

I *motionerna I: 191* och *II: 224* angående professur i barnpsykiatri har anförts bland annat följande.

Karolinska institutet har i år, liksom under tidigare år, anhållit om denna professur såsom en angelägenhet av första ordningen, och universitetskanslern har i år, liksom tidigare år, tillstyrkt densamma. Professuren har dock ej upptagits i årets statsverksproposition.

Den psykiska barna- och ungdomsvården har inte kunnat utvecklas på önskvärt sätt, då statsmakterna under en följd av år försummat det väsentligaste, nämligen att på adekvat sätt sörja för utbildningen av läkare på detta område. Med den beslutade professuren har statsmakterna erkänt verksamhetens betydelse, men avvaktar tidpunkten för professurens tillsättande tills läkarnas grundutbildning successivt omlagts.

Situationen är emellertid den, att professuren icke enbart avser att tillfredsställa en förbättrad grundutbildning för läkare. Syftet med densamma är vidare än så. Genom professurens tillkomst syftar man inte minst till att få en ökad stadga åt specialistutbildningen på ett område som i brist på skolade läkare ej kunnat utbyggas på ett önskvärt sätt. För varje år som professuren uppskjutes flyttar man också möjligheterna för denna utbildning, såväl kvantitativt som kvalitativt, framåt i tiden.

I en tid då de psykiska barna- och ungdomsproblemen intar en dominerande plats och behovet av det stöd, som den psykiska barna- och ungdomsvården har visat sig kunna ge åt föräldrar och samhällsorgan, är uppenbart, måste det beklagas att en utbyggnad av denna verksamhet strandat på att det sedan lång tid tillbaka uttryckta önskemålet om bättre möjligheter för den nödvändiga specialistutbildningen icke tillräckligt beaktats.

En högkvalificerad specialistutbildning förutsätter även forskning. För denna är professuren av avgörande betydelse, och dess inrättande avser inte minst att skapa förbättrade möjligheter och förutsättningar även härför. Ett uppskjutande av professurens tillkomst hämmar sålunda även denna viktiga samhällsangelägenhet.

Till stöd för det i *motionerna I: 281* och *II: 309* framställda yrkandet om inrättande av en personlig professur i tumörbiologi för docenten Georg Klein, vilket yrkande överensstämmer med ett av universitetskanslern framlagt, av departementschefen ej biträtt förslag, har anförts bland annat följande.

Vid karolinska institutets institution för medicinsk cellforskning och genetik bedrivs sedan ett antal år tillbaka en internationellt synnerligen uppmärksammas forskning inom den experimentella tumörbiologiens område av en forskargrupp ledd av e. o. docenten Georg Klein. Denne har såsom den förste lyckats bringa ett stort antal djurtumörer av olika typer att tillväxa i »ascites» form, vilket skapat unika möjligheter att genomföra kvantitativa kemiska undersökningar över tumörceller med såväl makrometoder som ultramikrometoder för arbete på enskilda celler. Gruppen förser numera ett femtiotal cancerforskningsinstitutioner världen över med material, och genomsnittligt ha de senaste åren 15 à 20 svenska institutioner hållits med djur och tumörmaterial från Kleins stammar. Frikostigt stöd har lämnats Klein från Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande och Wallenbergstiftelsen, genom vilkas hjälp såväl tillfredsställande lokaler kunnat ställas till Kleins förfogande som erforderlig assistent- och biträdespersonal kunnat anställas. Karolinska institutets lärarkollegium, som

funnit det vara av utomordentlig vikt att genom en fast tjänst garantier skapas för Kleins fortsatta verksamhet här i landet samt med hänsyn till Kleins kvalifikationer och självständigheten i hans arbete ansett, att endast en professur härvidlag kunde ifrågakomma, hemställde i sina petita för budgetåret 1957/58 att en personlig professur i tumörbiologi måtte inrättas för Klein. Denna framställning hade erhållit stöd av såväl statens medicinska forskningsråd som forskningsnämnden i Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

I sin underdåniga framställning den 25 september 1956 om anslag till karolinska institutet för budgetåret 1957/58 förordade kanslern för rikets universitet att den av lärarkollegiet föreslagna professuren komme till stånd.

Den sålunda av kanslern gjorda framställningen föranledde icke åtgärd från vederbörande departementschefs sida. Ifrågavarande professur är sålunda icke upptagen i årets åttonde huvudtitel.

Såsom såväl kanslern som lärarkollegiet antytt, synas risker föreligga att Klein överflyttar sin vetenskapliga verksamhet utomlands. Forskningsnämnden i Riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande har utom till hans »sällsynt höga meriter inom cancerforskningen» även särskilt hänvisat till den stora betydelse hans arbeten ha för cancerforskningen vid en rad andra laboratorier i landet. Den yttrar, att i detta avseende Klein svårigen kunde ersättas och att det ur svensk synpunkt vore en svår förlust om Klein icke kunde tillgodoses med en fast anställning, vilket självfallet vore förutsättningen för hans fortsatta arbete i landet efter februari 1958, då hans docentstipendium utgår. Att det för mången ung forskare kan te sig lockande att förlägga sitt arbete till större länder med större resurser är helt naturligt. Vårt land har emellertid alltid och med framgång beflitat sig om att i den vetenskapliga kampen mot de stora folksjukdomarna stå på det högsta planet till bätnad för hela vårt folk. Av denna anledning anse vi det nödvändigt, att vi här i landet så långt det är oss möjligt söka erbjuda de verkliga föregångsmännen sådana forskningsbetingelser att deras vetenskapliga arbete kan fortgå och utvecklas i önskvärd grad även inom landets gränser. Då nu Klein mot bakgrunden av redan vunna, ytterligt betydelsefulla rön ger rika löften för den framtida kräftforskningen, anse vi det vara en synnerligen viktig angelägenhet för staten att bereda honom tryggnad fortsatta forskningsmöjligheter. I likhet med kanslern och lärarkollegiet anse vi detta böra ske genom att en personlig professur inrättas för honom.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag, innefattande bland annat inrättandet från och med nästa budgetår av en laboratur, avsedd att förenas med överläkarbefattning vid reumatologiska avdelningen å karolinska sjukhuset. Departementschefen har ansett att ämnesområdet för denna laboratur bör bestämmas till medicin, särskilt reumatologi. I motionen I: 33 har yrkats, att laboraturens ämnesområde skall avse reumatologi. Ett bifall till detta förslag skulle innebära, att för innehavaren av nämnda befattning undervisningsskyldigheten, såsom enbart omfattande reumatologi, komme att inskränkas till i genomsnitt 17 timmar per kurs (i regel två kurser), medan enligt Kungl. Maj:ts förslag undervisningsskyldigheten, omfattande såväl reumatologi som invärtes medicin, komme att uppgå till sammanlagt 130 timmar per

år. Härtill kommer, att patientmaterialet på de avdelningar, vilka avses höra under den nye laboratorn-överläkaren (två reumatologiska och en invärtesmedicinsk avdelning), kan på ett mera ändamålsenligt sätt utnyttjas för såväl den reumatologiska som den invärtes medicinska undervisningen än om ämnesområdet för laboraturen begränsades på sätt motionären föreslagit. Av sålunda anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motionen I: 33, innefattande jämväl motionärens yrkande beträffande titulaturen för innehavaren av den ifrågasvarande nya befattningen vid karolinska institutet.

I motionerna I: 191 och II: 224 har hemställts, att en professur i barnpsykiatri skall inrättas från och med budgetåret 1957/58 med placering vid Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus.

Vid sitt ställningstagande år 1954 (utlåtande 1954: 191) till Kungl. Maj:ts proposition nr 212 angående reformering av läkarutbildningen tillstyrkte utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en professur i barnpsykiatri med placering vid nämnda sjukhus. Enligt departementschefen borde de i propositionen föreslagna nya tjänsterna inrättas successivt i anslutning till omläggningen av grundutbildningen. I överensstämmelse härmed skulle professuren i barnpsykiatri komma till stånd från och med budgetåret 1958/59. Utskottet ifrågasatte emellertid huruvida icke med beaktande av de på förevarande område föreliggande förhållandena nämnda professur borde inrättas tidigare än vad sålunda angivits. I sitt ovannämnda, av riksdagen godkända utlåtande förutsatte utskottet, att Kungl. Maj:t toge denna fråga under särskilt övervägande.

I motion (II: 115) vid 1955 års riksdag yrkades, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att omförmälda professur skulle inrättas från och med den 1 juli 1955. Utskottet avstyrkte bifall till motionen under hänvisning till att förhandlingar i frågan och vad därmed ägde samband skulle genom beslut av Kungl. Maj:t den 14 januari 1955 äga rum mellan kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m., å statens vägnar, samt Stockholms stad, styrelsen för Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt samt Stockholms läns landsting. Utskottet underströk samtidigt vad i utlåtandet 1954: 191 i ärendet anförts.

Med anledning av vid fjolårets riksdag motionsvis gjorda yrkanden om inrättande av omförmälda professur från och med budgetåret 1956/57 (I: 285 och II: 430) framhöll utskottet i sitt utlåtande 1956: 78 — under erinran om vad utskottet tidigare i ämnet anført och med konstaterande av att ovannämnda förhandlingar för det dåvarande ännu icke slutförts — att utskottet, som icke vore berett att tillstyrka bifall till motionerna, förutsatte att förhandlingarna i berörda del i görligaste mån påskyndades.

I proposition nr 104 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t nu framlagt förslag om avtal mellan Stockholms stad, Stockholms läns lands-

ting och Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt rörande om- och tillbyggnad av vårdanstalten. I avtalet är bland annat intaget bestämmelse om att sedan vid karolinska institutet inrättats den i propositionen 1954:212 angivna professuren i barnpsykiatri, vilken befattning avses skola förenas med överläkartjänsten vid vårdanstaltens barnpsykiatriska avdelning, staten skall i fortsättningen tillsätta samt bestrida hela löne- och pensionskostnaden för nämnde överläkare, dock att H. K. H. Kronprinsessan Lovisas förening för barnsjukvård skall bestrida kostnaden för särskilt överläkararvode.

Utskottet har i utlåtande (nr 86) hemställt, att riksdagen måtte godkänna de i berörda avtal förordade grunderna rörande statens bidrag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt m. m.

Några formella hinder föreligga sålunda icke längre för att omförmälda, av riksdagen år 1954 i princip beslutade professor kommer till stånd. Såsom i det föregående erinrats skall professuren i anslutning till omläggningen av den medicinska grundutbildningen inrättas från och med budgetåret 1958/59. Utskottet, som icke har anledning förutsätta annat än att så kommer att ske, får vid sådant förhållande avstyrka bifall till motionerna I: 191 och II: 224.

Vidkommande motionerna I: 281 och II: 309 får utskottet framhålla följande.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 gjorde karolinska institutets lärarkollegium framställning om inrättande av en personlig professor i tumörbiologi för docenten Georg Klein. Kanslern för rikets universitet tillstyrkte i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 september 1956 bifall till detta förslag och framhöll, att kanslern blivit övertygad om att Klein, som är född år 1925, redan genomfört så banbrytande undersökningar på tumörbiologiens viktiga fält och kommit att intaga en så central ställning inom sin vetenskap, att en personlig professor för honom vore starkt motiverad. Härtill komme enligt kanslern, att det måste anses vara av väsentlig betydelse icke blott för den vetenskapliga forskningen utan även för den praktiska sjukvårdsverksamheten i vårt land att Kleins lovande forskarbana finge fortsätta härstädes. Kanslern förutsatte, i enlighet med vad lärarkollegiet därom anfört, att lokaler för den till professuren knutna verksamheten ävensom behövlig biträdande vetenskaplig och teknisk personal funnes tillgängliga för överskådlig tid utan att statsverket behövde ikläda sig kostnaderna härför.

Kungl. Maj:t har icke för innevarande års riksdag framlagt förslag i överensstämmelse med vad lärarkollegiet äskat och kanslern förordat.

De skäl, som anförts för inrättande för Klein av en personlig professor i tumörbiologi ha syntts utskottet mycket tungt vägande. Med hänsyn till Kleins banbrytande undersökningar på cancerforskningens område och den

— såsom kanslern vitsordat — centrala ställning Klein kommit att intaga inom sin vetenskap har utskottet funnit det angeläget att åt Klein beredas tryggade fortsatta forskningsmöjligheter inom vårt land. Utskottet tillstyrker därför i enlighet med vad i motionerna I: 281 och II: 309 påyrkats, att ifrågavarande personliga professur för Klein kommer till stånd från och med nästa budgetår. Vid sådant förhållande böra de i avlöningsstaten för karolinska institutet ingående anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till rörligt tillägg höjas med i avrundade tal 27 000 kronor och 7 000 kronor samt avlöningsanslagets slutsumma ökas med i runt tal 34 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 281 och II: 309 samt med avslag å motionerna I: 33, I: 191 och II: 224,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranledes av vad utskottet anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 860 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	1 109 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 141 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 170 000
<u>Summa kronor</u>	<u>6 280 000</u>

Särskilda uppbördsmedel

1. Bidrag från Malmstenska donationsfonden . .	4 000
2. Bidrag från Ekmanska donationsfonden	8 000
3. Bidrag från Mimi Althainz donationsfond . .	14 000
<u>Summa kronor</u>	<u>26 000</u>

Nettoutgift kronor 6 254 000

c) till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 254 000 kronor.

6:o) **Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning.** Kungl. Maj:t har (punkt 127, s. 285—288) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för de kliniska forskartjänsterna, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven stat för de kliniska forskartjänsterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 262 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Edström* och *Huss* (I: 389) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: 487), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln, punkt 127, Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning för att möjliggöra inrättandet av sex nya forskningsläkartjänster, varav två reserveras för åldersforskning, för budgetåret 1957/58 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 50 000 kronor höjt förslagsanslag av 312 000 kronor,

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 389.

Ur detta förslagsanslag, som uppförts på riksstaten från och med budgetåret 1955/56, bestrides avlöningskostnaderna m. m. för sju kliniska forskartjänster i lönegraden Ce 30, varav två inrättats från och med innevarande budgetår. Tjänsterna är avsedda för framstående vetenskapsidkare inom det medicinska ämnesområdet och har till ändamål att främja utvecklingen av medicinsk forskning med klinisk inriktning. Anslaget disponeras av universitetskanslern enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat (statsliggaren s. 585).

I propositionen erinras om att 1952 års åldringsvårdsutredning i sitt den 4 januari 1956 avgivna betänkande (SOU 1956:1) föreslagit, att för åldersforskning skall inrättas två forskningsläkartjänster. Förslaget motiveras med samhällets intresse av att den kliniska forskningen snabbt främjas även på det geriatriska området. Den ena av tjänsterna bör enligt utredningen tilldelas ämnesområdet somatisk geriatrik och den andra ämnesområdet psykiatrisk geriatrik.

Statens medicinska forskningsråd har hemställt, att antalet forskningsläkartjänster utökas med åtta, varav två föreslagits skola reserveras för åldersforskning.

Departementschefen, som tillstyrkt bifall till inrättande av ytterligare fyra dylika tjänster, har anfört i huvudsak följande.

Det torde icke råda någon tvekan om att forskningsläkartjänsterna utgör ett värdefullt tillskott till de medicinska forskningsresurserna, och jag

finner i likhet med forskningsrådet en ökning av antalet tjänster väl motiverad. För nästa budgetår anser jag mig dock endast kunna tillstyrka inrättande av fyra nya tjänster.

Liksom åldringsvårdsutredningen och flera remissorgan finner jag det synnerligen angeläget, att åldersforskningen intensifieras. I vad mån till forskningsrådets förfogande stående forskningsläkartjänster skall utnyttjas för speciellt geriatriska forskningsuppgifter synes mig emellertid böra ankomma på rådet att bestämma under beaktande av bland annat förutsättningarna för forskning inom olika discipliner av det medicinska forskningsområdet.

Sammanlagt innebär Kungl. Maj:ts förslag en anslagshöjning med 102 000 kronor.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och biträder alltså icke det i motionerna I: 389 och II: 487, såvitt här är i fråga, framställda yrkandet. Med anledning av vad departementschefen framhållit beträffande åldringsforskningen och vad i nämnda motioner anförts vill utskottet understryka angelägenheten av att denna forskning intensifieras och att medicinska forskningsrådet har sin uppmärksamhet riktad på berörda spörsmål.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 389 och II: 487, såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för de kliniska forskartjänsterna, som föranledes av vad departementschefen anförte;

b) godkänna följande stat för de kliniska forskartjänsterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

S t a t		
<i>Avlöningar</i>		
1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	203 000	
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	58 000	261 000
<i>Omkostnader</i>		
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	100	
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	900	1 000
	Summa kronor	262 000

c) till *Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 262 000 kronor.

Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.

7:o) **Skolöverstyrelsen: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 180, s. 378—388) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga av departementschefen angivna ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 767 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Sunne* (I: 282) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Nihlfors* (II: 316), i vilka hemställts, att riksdagen måtte anvisa erforderliga medel för förstärkning av personalen inom skolöverstyrelsens sektion för hemkunskap och skolmåltider med en konsulenttjänst i lönegrad Ce 27 från och med budgetåret 1957/58.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet torde få hänvisas till motionen II: 316.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag — innebärande en anslagshöjning med 467 000 kronor — avser, förutom vissa automatiska utgiftsändringar, huvudsakligen inrättande av följande nya befattningar:

Undervisningsavdelningen:

- 1) en förste byråsekreterartjänst i Ce 27,
- 2) en kanslibiträdestjänst i Ce 11,
- 3) fyra ämneskonsulenttjänster för undervisningen i engelska i folkskolan;

Försöksavdelningen:

- 4) en arvodestjänst som konsulent för förberedande yrkesutbildning inom enhetsskolan,
- 5) en kanslibiträdestjänst i Ce 11;

Organisationsavdelningen:

- 6) en undervisningsrådstjänst i Cg 37,
- 7) en förste byråsekreterartjänst i Cg 27,
- 8) en amanuens tjänst i reglerad befordringsgång,
- 9) en kanslibiträdestjänst i Ce 11,
- 10) en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång;

Kanslisektionen:

- 11) en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång för förstärkning av personalen i överstyrelsens telefonväxel.

Det i *motionerna I: 282* och *II: 316* framställda yrkandet överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt men av departementschefen icke biträtt förslag om inrättande av en tjänst som konsulent för skolmåltidsverksamheten i Ce 27.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag.

Med anledning av det i *motionerna* framställda yrkandet får utskottet erinra om att frågan om förstärkning av skolöverstyrelsens personella resurser inom sektionen för hemkunskap och skolmåltidsverksamhet tidigare varit föremål för utskottets prövning vid ett flertal tillfällen, senast vid fjolårets riksdag. I anledning av ett då motionsvis gjort yrkande om inrättande av en tjänst som hushållskonsulent i Ce 27 vid ifrågavarande sektion underströk utskottet sitt tidigare uttalande i ämnet, att utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på frågan om en ändamålsenlig dimensionering av sektionens personalresurser. Mot bakgrunden härav anser sig utskottet kunna utgå från att Kungl. Maj:t för riksdagen så snart sig göra låter framlägger de förslag, som av frågans angelägenhetsgrad befinnas påkallade. Utskottet är förty icke berett att tillstyrka bifall till vad i de ovannämnda *motionerna I: 282* och *II: 316* nu påyrkats.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I:282* och *II: 316*,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen anför;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 587 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	398 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	120 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 686 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	976 000
	Summa kronor 4 767 000

c) till *Skolöverstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 4 767 000 kronor.

8:o) **Skolöverstyrelsen: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 181, s. 389—391) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 853 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 67 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte under punkten 181, till Skolöverstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen I: 276.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att anslagsposten till sjukvård sänkes med 15 000 kronor samt att posterna till reseersättningar, övriga expenser och publikationstryck höjs med respektive 50 000, 30 000 och 42 000 kronor. Därjämte föreslås, att de av tidskriften »Aktuellt från skolöverstyrelsen» inflytande prenumerationsavgifterna — för budgetåret 1957/58 beräknade till 40 000 kronor — framdeles skall upptagas som en särskild inkomstpost i omkostnadsstaten.

I *motionerna I: 276* och *II: 307* har anförts bland annat följande.

Överstyrelsen har motiverat sin framställning om en uppräknings av delposten övriga expenser med 50 000 kronor med att föreslagen personalförstärkning kommer att öka medelsbehovet. Detta motiv för en uppräknings av nämnda delpost bortfaller emellertid, när föreslagna personalförstärkningar ej vidtagits i den utsträckning överstyrelsen föreslagit.

En uppräknings med 10 000 kronor synes därför vara tillfyllest. Anslaget bör sålunda uppföras med 833 000 kronor, vilket innebär en besparing av 20 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och avstyrker följaktligen bifall till motionerna I: 276 och II: 307, i vad de avse förevarande anslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 853 000 kronor.

9:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 184, s. 402—435) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stock-

holm, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 971 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sundelin* och *Lindblom* (I: 285) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 319), i vilka hemställts, att riksdagen må

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1958 års riksdag angående principbeslut om psykologutbildningens utformning jämte därav föranledda förslag avsedda att möjliggöra utbildningens påbörjande från och med läsåret 1958/59;

dels ock besluta att som en försöksanordning tre regionala skolpsykologtjänster i lönegrad Ce 31 inrättas från och med budgetåret 1957/58 samt att tjänsterna tills vidare organiseras under skolöverstyrelsens direkta ledning med den placering och det verksamhetsområde, som överstyrelsen kan finna lämpliga, varvid förslagsanslaget under åttonde huvudtiteln uppräknas med kronor 124 000.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen II: 319.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 1 937 000 kronor. Höjningen är i första hand betingad av den fortsatta utbyggnaden av lärarhögskolan enligt tidigare uppdragna riktlinjer. (Prop. 1954: 209, SU 189, Rskr. 393; Prop. 1955: 119, SU 66, Rskr. 191; VIII HT 1956 p. 183, SU 102, Rskr. 251.)

Under punkten har vidare framlagts förslag på grundval av vissa avsnitt av *psykologutredningens* betänkande *Psykologisk utbildning och forskning* (SOU 1955: 11, s. 135—169), innebärande omgestaltning av psykologisk-pedagogiska institutet, bland annat överförande till lärarhögskolan av den vid institutet bedrivna forsknings- och kursverksamheten.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär beträffande personalorganisationen m. m. i huvudsak följande. .

A. Övningsskolan:

1. Tre adjunkter i Ca 29.
2. Uppflyttning av en adjunkt i Ca 27 till Ca 29.
3. Särskilt arvode till ämneslärare på högstadiet.
4. Två folkskollärartjänster i Ca 23.
5. En musiklärare i Ca 26.

6. En lärare i gymnastik med lek och idrott i Ca 25.
7. En lärare i kvinnlig slöjd i Ca 23.
8. En lärare i manlig slöjd i Ca 23.
9. Åtta övningsskollärare i Ca 25.
10. Anvisande av 2 400 kronor till avlönande av sekreterare eller motsvarande arbetshjälp åt rektor vid övningsskolan.
11. Förändring av en vaktmästartjänst i Ce 10 till värmeskötartjänst i Ce 11.

B. Pedagogiska institutionen:

12. En laborator i Ca 34.
13. En kontorist i Ca 13.
14. Överförande till lärarhögskolan från psykologisk-pedagogiska institutet av en sekreterartjänst i Ce 29 samt förändring av tjänsten till forskningssekreterartjänst i Ca 31.
15. Överförande till lärarhögskolan från psykologisk-pedagogiska institutet av en kanslibiträdestjänst i Cg 11 samt förändring av tjänsten till Ce 11.

C. Lärarhögskolan i övrigt:

16. Ombildning av högre allmänna läroverket nya elementarskolan i Stockholm till med lärarhögskolan samverkande läroverk.
17. En lektor i mellanstadiets metodik i Ca 29 från och med den 1 januari 1958.
18. Överförande till lärarhögskolan från folkskoleseminariet för manliga elever i Stockholm av en vaktmästartjänst i Ce 12.
19. Överförande till lärarhögskolan från folkskoleseminariet av en vaktmästartjänst i Ce 10 samt förändring av tjänsten till värmeskötartjänst i Ce 11.
20. Höjning av handledararvodet vid mellanskollärarkandidaternas hosi-tering i B-skolor.
21. Anvisande av medel för vissa undervisningsövningar i klasserna 7—9 för mellanskollärarkandidater.
22. Överförande till lärarhögskolan från psykologisk-pedagogiska institutet av medel till kursverksamhet, 60 000 kronor.

Utöver den anslagshöjning, som föranleds av de här uppräknade förslagen, beräknar departementschefen till följd av utbyggnaden automatiska ökningar av medelsbehovet för avlönande av deltidstjänstgörande lärare vid den egentliga lärarhögskolan och vid övningsskolan, för praktisk lärarutbildning utanför lärarhögskolan samt för ersättningar åt ämneslärarkandidater och åt mellanskollärarkandidater under praktikterminen. Därtill kommer ökade kostnader i anledning av 1956 års allmänna lönehöjning. På vissa punkter räknar departementschefen vidare med smärre automatiska minskningar.

Beträffande departementschefens redogörelse för nyssnämnda av *psykologutredningen* framlagda förslag jämte däröver avgivna remissyttranden får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas här nedan — hänvisa till statsrådsprotokollet, s. 410—435. Av protokollet i denna del inhämtas i huvudsak följande.

Statens psykologisk-pedagogiska institut har till uppgift att främja systematisk samverkan mellan psykologisk och pedagogisk forskning, å ena sidan, och praktisk pedagogisk verksamhet, å den andra, samt att bedriva utbildnings- och upplysningsverksamhet.

Institutet skall främja och bedriva vetenskaplig verksamhet på det psykologisk-pedagogiska området med direkt inriktning på skolans behov och därvid söka samverkan med den psykologisk-pedagogiska och medicinska forskningen vid universitet och högskolor. Institutet må även, där så lämpligen kan ske, bereda enskild forskare tillfälle till självständig forskning inom institutets verksamhetsområde. Samarbete bör därjämte ordnas mellan institutet samt andra institutioner och sammanslutningar på området.

Institutet skall i samråd med skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning organisera och leda pedagogisk försöksverksamhet dels vid det med institutet samordnade högre allmänna läroverket statens normalskola, dels ock vid andra undervisningsanstalter.

Institutet skall — då så befinnes lämpligt i samarbete med universitet, högskolor och andra institutioner — anordna utbildningskurser av olika slag dels för blivande lärare, dels ock för redan utbildade lärare. Därjämte må institutet, i den mån möjlighet härtill finnes, anordna utbildningskurser för funktionärer inom barnavård.

I mån av tillgångar må institutet jämväl — genom utgivande av populära pedagogiska skrifter och anordnande av föredrag och kurser eller på annat lämpligt sätt — bedriva upplysningsverksamhet bland allmänheten för att främja intresset och förståelsen för allmänna uppfostringsproblem samt barns och ungdoms själsliga och kroppsliga utveckling.

Till institutet hör pedagogiska biblioteket i Stockholm, vilket bör intaga en central ställning som statligt pedagogiskt fackbibliotek.

Ledningen av institutet tillkommer en styrelse, bestående av tretton ledamöter.

Under styrelsens överinseende tjänstgör rektor vid statens normalskola såsom direktor för institutet och åtnjuter därvid arvode samt nedsättning i sin undervisningsskyldighet som rektor vid normalskolan.

Vid institutet är anställda en sekreterare i Ce 29, ett kanslibitråde i Cg 11 och arvodesavlönad vaktmästarpersonal. Medel är även anvisade till arvode åt en vetenskaplig expert.

Pedagogiska biblioteket förestås av en bibliotekarie i Ce 27. Vid biblioteket är dessutom anställd en biblioteksamanuens i reglerad befordringsgång.

Psykologutredningen påpekar bland annat, att pedagogisk försöksverksamhet med hänsyn till bristande resurser av institutet bedrivits i mycket ringa skala och att sådan verksamhet på senare år i huvudsak ansetts ankomma på skolöverstyrelsen.

Psykologisk-pedagogiska institutets forskningsverksamhet bör därför enligt utredningens mening överföras till den första lärarhögskolan. Utred-

ningen finner vidare, att icke heller några uppgifter utanför själva forskningen gör psykologisk-pedagogiska institutet berättigat att kvarstå såsom fristående organ.

Utredningen finner sig sålunda böra föreslå, att statens psykologisk-pedagogiska institut vid tidpunkt som prövas lämplig nedlägges och att dess uppgifter och resurser i vad avser forskning och kursverksamhet överföres till den första lärarhögskolan, i vad avser utdelning av forskningsanslag till ett för ändamålet inrättat forskningsråd samt i vad avser biblioteksverksamhet till ett vid Stockholms högskola placerat men forskningsrådet underställt psykologiskt-pedagogiskt bibliotek.

Utredningen understryker önskvärdheten av att det samarbete mellan universitetsinstitutionerna, som inletts genom psykologisk-pedagogiska institutet, fortsättes och även kommer att inbegripa lärarhögskolorna.

Beträffande arbetsfördelningen mellan skolöverstyrelsens försöksavdelning och lärarhögskolans pedagogiska institution anför utredningen följande.

Genom lärarhögskolans ställning i förhållande till skolöverstyrelsen skapas automatiskt förutsättningar för samverkan och eliminering av eventuellt dubbelarbete. Närmast till hands ligger att försöksavdelningen alltjämt bedriver de undersökningar som står i omedelbart samband med verksamheten inom enhetsskolan och annan likartad administrativt betonad försöksverksamhet, medan lärarhögskolan tar upp mera fristående undersökningar över olika pedagogiska problemkomplex, däribland sådana som aktualiseras av skolöverstyrelsens försöksverksamhet. Liknande frågeställningar kan upptas också av universitetsinstitutionerna. Vidare bör lärarhögskoleinstitutionen vid sidan av universitetsinstitutionerna på skolöverstyrelsens uppdrag utarbeta de psykologiska och pedagogiska mätmetoder som erfordras inom försöksverksamhet och reguljärt skolarbete, i den mån verkets egna forskningsresurser ej räcker till härför. Detta innebär att skolöverstyrelsen alltjämt bör kunna "beställa" undersökningar även hos universitetsinstitutionerna, som regel mot särskilda anslag. Universitetsinstitutionerna blir liksom hittills beroende av skolöverstyrelsens eller de lokala skolmyndigheternas tillstånd vid fältundersökningar inom skolväsendet. Några speciella arrangemang för att reglera formerna för detta samarbete torde ej behövas.

I fråga om behovet av personal och utrustning vid lärarhögskolans pedagogiska institution kommer utredningen fram till att utöver de numera inrättade tjänsterna — en professur, två lektorstjänster i psykologi och pedagogik, två assistenttjänster samt en kontorsbiträdestjänst — erfordras en laboratorstjänst i Ca 34 och en kontoristtjänst, varjämte från psykologisk-pedagogiska institutet bör överflyttas sekreterartjänsten i Ce 29 och kanslibiträdestjänsten. Sekreterartjänsten anses i samband med överflyttningen böra höjas till Ce 31. Härutöver beräknas institutionen behöva disponera årliga anslag för tillfällig anställning av personal samt omkostnader.

En förstärkning av bibliotekets personal, som består av en bibliotekarie i Ce 27 och en biblioteksamanuens i reglerad befordringgång, med ett biträde i lönegrad 11 finner utredningen redan nu angelägen; vidare bör enligt utredningens mening bibliotekarietjänsten uppflyttas till Ca 29.

Efter hand som övriga av utredningen föreslagna åtgärder för främjande av psykologisk utbildning och forskning genomföres, kommer anspråken på biblioteket att växa, och en förstärkning av de nuvarande inköpsanslagen,

som uppgår till 17 500 kronor per år, blir enligt utredningens mening nödvändig.

I anslutning till förslaget om inrättande av ett särskilt forskningsråd för psykologi och pedagogik granskar utredningen behovet av *anslag för forskning* inom nämnda områden.

Utredningens undersökningar rörande behovet av forskningsmedel utvisar ett årligt anslagsbehov av 600 000 kronor. Med hänsyn till bland annat att en viss allmän försiktighet vid medelsanvisningen i starten kan vara påkallad stannar utredningen för att föreslå att under en första period ett belopp av 450 000 kronor per år anvisas såsom stöd åt psykologisk och pedagogisk forskning.

Det här föreslagna forskningsanslaget bör enligt utredningens mening förvaltas av det tidigare nämnda forskningsrådet för psykologi och pedagogik.

Forskningsrådet bör enligt utredningens mening bestå av ordförande och sju övriga ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t. Av de sju ledamöterna bör tre representera olika tillämpningsområden nämligen en skolan, en social-, medicinal- eller kriminalvård och en yrkes- och arbetslivet. Forskningen inom psykologi och pedagogik bör likaledes ha tre representanter, varav två huvudsakligen med psykologisk forskningsinriktning. Den sjunde ledamoten bör vara psykiater eller barnpsykiater. Mandattiden föreslås bli tre år.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Av vad utredningen anfört har jag, liksom flertalet remissinstanser, blivit övertygad om lämpligheten av att i större utsträckning än nu är fallet koncentrera forskningsverksamheten inom psykologi och pedagogik på skolans område. Jag tillstyrker därför, att den av psykologisk-pedagogiska institutet bedrivna forskningsverksamheten överföres till lärarhögskolans pedagogiska institution.

Jag anser mig också böra biträda förslaget om överflyttande till lärarhögskolan av institutets nuvarande kursverksamhet.

Däremot är jag inte beredd att i enlighet med utredningens förslag förorda inrättande av ett särskilt forskningsråd för psykologi och pedagogik. I avvaktan på vad 1955 års universitetsutredning kan komma att föreslå beträffande den nuvarande forskningsrådsorganisationen synes det ej lämpligt att nu inrätta ett nytt fristående forskningsråd. Den uppgift psykologisk-pedagogiska institutet hittills haft att fördela medel till enskilda forskare och forskningsinstitutioner bör enligt min mening ej heller påläggas något av de redan existerande forskningsråden. Jag vill föreslå, att denna uppgift tills vidare bibehålles av institutet, som alltså enligt min åsikt ännu icke bör nedläggas utan tills vidare kvarstå med reducerad verksamhet. Utöver nyssnämnda uppgift bör institutet tills vidare också ha att liksom hittills vara huvudman för pedagogiska biblioteket.

De förändringar jag förordat beträffande det psykologisk-pedagogiska institutets verksamhet bör genomföras från och med nästa budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i gällande bestämmelser och utfärda de nya föreskrifter, som kan föranledas av den omgestaltning av psykologisk-pedagogiska institutet jag här föreslagit.

I samband med institutets ombildning bör i stället för de nuvarande förslagsanslagen till Psykologisk-pedagogiska institutet: Avlöningar respek-

tive Psykologisk-pedagogiska institutet: Omkostnader på riksstaten uppföras ett nytt förslagsanslag med rubriken Psykologisk-pedagogiska institutet. Ur detta nya anslag bör medel utgå till bestridande av dels de förvaltningskostnader som sammanhänger med institutets forskningsrådsuppgifter, dels avlöningskostnader och övriga utgifter för pedagogiska biblioteket. Bland de nämnda förvaltningskostnaderna bör upptagas arvode åt ordföranden i institutets styrelse (nu institutets direktor), ett belopp av 1 000 kronor till ersättningar för särskilda utredningar, utgifter för resekostnadsersättning och traktamente åt styrelsens ledamöter samt kostnader för expenser. Nämnda arvode torde få bestämmas av Kungl. Maj:t. Till frågan om sekreterar- och biträdes hjälp vid institutet för forskningsrådsuppgifterna återkommer jag längre fram. Beträffande biblioteket ifrågasätter jag för närvarande icke någon utökning av den nuvarande personalen eller någon lönegradsuppflyttning av bibliotekarietjänsten. Medelsbehovet under det nya anslaget beräknar jag till 58 000 kronor. Jag torde få återkomma till denna anslagsfråga i det följande.

Det nu utgående reservationsanslaget till Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket bör vidare från och med nästa budgetår rubriceras Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket. Jag vill redan här nämna, att jag längre fram i min framställning ämnar föreslå viss höjning av detta anslag.

På riksstaten är för närvarande också uppfört ett reservationsanslag om 160 000 kronor till Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser. Detta anslag bör i anslutning till vad jag tidigare föreslagit från och med nästa budgetår icke upptagas i riksstaten. I stället bör lärarhögskolans medelsanvisning till vidareutbildning av lärare uppräknas med 60 000 kronor och ett nytt reservationsanslag med benämningen Psykologisk och pedagogisk forskning uppföras under avsnittet Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

Psykologisk-pedagogiska institutets uppgift att främja och bedriva vetenskaplig verksamhet på det psykologisk-pedagogiska området skall enligt gällande bestämmelser vara direkt inriktad på skolans behov. Det forskningsanslag, som institutets styrelse efter omorganisationen bör få till uppgift att fördela, bör däremot avse icke enbart forskning för skolans direkta behov utan psykologisk och pedagogisk forskning i allmänhet. För socialpsykologisk forskning bör liksom hittills medel också kunna utgå ur det samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsanslaget. Jag är medveten om att det inom ifrågavarande ämnesområden föreligger ett stort behov av forskning. Initialbeloppet för det nya forskningsanslaget synes mig emellertid kunna sättas väsentligt lägre än vad psykologutredningen förordat; jag hänvisar till vad exempelvis medicinska forskningsrådet uttalat härom i sitt remissyttrande. Med beaktande härav och med hänsyn bland annat till den förstärkning av de direkta forskningsresurserna för skolforskning, som skett vid såväl skolöverstyrelsens försöksavdelning som lärarhögskolans pedagogiska institution, anser jag mig böra för nästa budgetår förorda ett forskningsanslag av 130 000 kronor. Även till denna anslagsfråga återkommer jag i det följande.

Det av mig biträdda förslaget, att psykologisk-pedagogiska institutets forskningsverksamhet överflyttas till lärarhögskolans pedagogiska institution innebär, att institutets sekreterartjänst (Ce 29) och kanslibitradestjänst (Cg 11) från och med nästa budgetår överföres till lärarhögskolan.

Jag föreslår, att kanslibiträdestjänsten i samband därmed omvandlas till extra ordinarie tjänst och att sekreterartjänsten omregleras till ordinarie tjänst som forskningssekreterare i Ca 31. Såsom utredningen förutsatt, bör för kompetens till sistnämnda tjänst krävas lägst filosofie licentiatexamen. Med tjänsten bör vidare förenas skyldighet att utan särskild ersättning tills vidare tjänstgöra som sekreterare vid psykologisk-pedagogiska institutet med avseende å dess forskningsrådsuppgifter. På motsvarande sätt bör kanslibiträdet åläggas att lämna institutet erforderlig biträdes hjälp.

Den av utredningen föreslagna förstärkningen av den pedagogiska institutionen genom inrättande av en laboratorstjänst och en kontoristtjänst är, såsom tidigare nämnts, med stöd av ett uttalande av 1956 års riksdag redan provisoriskt genomförd. Jag har icke något att erinra mot att i enlighet med lärarhögskolans styrelses förslag en ordinarie laboratorstjänst i Ca 34 och en ordinarie kontoristtjänst i Ca 13 inrättas vid lärarhögskolan från och med budgetåret 1957/58. I fråga om laboratorn bör uppställas samma kompetenskrav, som gäller beträffande laborator vid universitetsinstitution.

Jag vill i detta sammanhang något beröra den av utredningen behandlade frågan om arbetsfördelningen mellan skolöverstyrelsens försöksavdelning och lärarhögskolans pedagogiska institution. En nära samverkan mellan försöksavdelningen och den pedagogiska institutionen är av naturliga skäl önskvärd och nödvändig. Det bör emellertid också betonas, att dessa organs verksamhet i vissa avseenden bör ha olika inriktning. Sålunda torde försöksavdelningens arbetsuppgifter huvudsakligen böra inriktas på sådana problemställningar, som har direkt samband med såväl de organisatoriska formerna som det inre pedagogiska arbetet inom försöksdistrikten. Arbetsuppgifterna för lärarhögskoleinstitutionen synes böra omfatta sådana undersökningar, som avser att ge en allmän bakgrund till skolans omdaning på längre sikt. En skarp gränsdragning torde emellertid varken vara möjlig eller lämplig. Sådana spörsmål, som sammanhänger med enhetskolans organisatoriska utformning, t. ex. högstadiets differentiering, bör närmast handläggas inom försöksavdelningen, medan utarbetandet av olika mätinstrument, standardprov och liknande, för bestämmandet av effekten av olika försök på detta område bör ankomma på lärarhögskolan. För flertalet undersökningar gäller vidare, att lärarhögskolan måste ha tillgång till undersökningsmaterial utanför sin egen övningsskola. Detta kräver ett nära samarbete med försöksavdelningen, vars administrativa befogenheter gör det möjligt att bedriva nödvändiga fältundersökningar. Å andra sidan har lärarhögskolans pedagogiska institution speciella personella och tekniska resurser, som för vissa undersökningsprojekt medger större effektivitet. I synnerhet under de närmaste åren, då det gäller att så snabbt och effektivt som möjligt genomföra ett flertal angelägna, redan påbörjade eller planerade undersökningar, torde det i stor utsträckning bli nödvändigt att angripa de olika problemställningarna efter en arbetsfördelning från fall till fall men med bibehållande i stort av den här skisserade allmänna gränsdragningen.

Till stöd för de i *motionerna I: 285* och *II: 319* framställda yrkandena har anförts bland annat följande.

På det skolsociala området är nu den mest angelägna uppgiften att tillgodose behovet av fackutbildade skolpsykologer. Redan 1946 års skolkom-

mission angav skolpsykologisk verksamhet som en väsentlig förutsättning för möjligheterna att inom enhetsskolans ram anpassa undervisningen efter elevernas anlag och intressen. Kommissionen föreslog att en skolpsykolog skulle tillsättas i varje statligt inspektionsområde. I proposition 1950: 70 understök departementschefen med anledning av skolkommissionens förslag behovet av skolpsykologisk verksamhet men uttalade, att grunderna för en skolpsykologorganisation torde kunna fastställas, först sedan en utredning av frågan om psykologernas utbildning kommit till stånd.

Den sedermera tillsatta psykologutredningen avgav i april 1955 sitt betänkande »Psykologisk utbildning och forskning» (SOU 1955: 11). Betänkandet har särskilt i de delar som rör principerna för psykologutbildningens uppläggning från remissinstanserna mötts av praktiskt taget samstämmigt tillstyrkande. Myndigheter och organisationer har därvid vitsordat utredningens beräkning av behovet av psykologiskt fackutbildad arbetskraft såväl inom skolan som på andra samhällsområden. Det är självfallet, att utbildningsfrågans lösande utgör den viktigaste förutsättningen för att en skolpsykologorganisation skall kunna byggas ut i full skala.

Till 1956 års riksdag hemställdes i motionerna I: 421 resp. II: 513, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om förslag till 1957 års riksdag om successivt inrättande av skolpsykologbefattningar. I sitt yttrande (nr 218) över denna motion uttalade statsutskottet bland annat: »att på grund av i skilda sammanhang gjorda erfarenheter en skolpsykologverksamhet torde kunna bli av betydande värde för skolor av olika typer och skoldistrikt av olika struktur.

Enligt vad utskottet erfarit har skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 hemställt om inrättande såsom försöksanordning av tre regionala skolpsykologtjänster. Den i förevarande motionsyrkande berörda frågan är alltså för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t ägnar frågan allvarlig uppmärksamhet i samband med budgetberedningen och finner vid sådant förhållande icke anledning för riksdagen, att — såsom i motionerna I: 421 och II: 513 såvitt här i fråga påyrkats — i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.»

Varken skolöverstyrelsens begäran om inrättande av regionala skolpsykologbefattningar eller psykologutredningens förslag till en ordnad utbildning av psykologer har ännu föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Såväl förhållandena inom den skolpsykologiska verksamhet, vilken redan bedrivs huvudsakligen i kommunal regi, som situationen för de studerande vid universitet och högskolor, vilka redan förbereder sig för yrkesmässig psykologisk verksamhet gör det enligt vår mening synnerligen angeläget, att lösandet av dessa sedan länge av riksdagen som angelägna betraktade frågor icke ytterligare fördröjes. Vi vill därför föreslå riksdagen fatta beslut om de anförda förslagens snara förverkligande.

Utbildningsfrågan

Psykologutredningens förslag innebär i korthet en relativt bunden och effektivt utnyttjad sexårig utbildningsgång fram till licentiatexamen, vilken avses ge kompetens för självständiga befattningar som psykolog. Efter tre års teoretiska studier, fördelade inom examensämnena psykologi, pedagogik och sociologi, avlägges fil. kand.-examen, vilken jämte viss praktik avses ge kompetens som psykologassistent. Studierna till psykologkompetens utgör således en påbyggnad på psykologassistentutbildningen. Denna

är för olika tillämpningsområden helt gemensam t. o. m. andra studieåret, varefter tentamina fördelas något olika mellan i första hand examensämnen pedagogik och sociologi beroende på studieinriktningen. Licentiatexamen bör enligt förslaget av skolpsykologerna normalt avläggas inom examensämnet pedagogik och av övriga tre kategorier, kliniska psykologer för barn- och vuxenkielentel samt psykologer inom näringsliv, yrkesvägledning och militärväsende, inom examensämnet psykologi. Till den mer teoretiska utbildningen hör vidare ett antal kurser inom angränsande vetenskaper av betydelse för en yrkesverksam psykolog, såsom statistik, anatomi, fysiologi och psykiatri.

Utbildningens inriktning mot psykologisk yrkesverksamhet har ytterligare markerats genom ett antal kurser, vilka med tillämpande av individuell handledning avser att bibringa eleverna färdigheter i de grundläggande psykologiska arbetsmetoderna, såsom intervjuteknik och beteendeobservation, intelligensmätning, läs- och skrivdiagnostiska prov samt olika personlighetsdiagnostiska metoder. Dessa kurser föreslås gemensamma för samtliga linjer inom psykologutbildningen. Vissa av de mer krävande diagnosmetoderna förekommer först i licentiatstudierna. Dessutom ingår som en viktig punkt handledd praktik på olika institutioner i samhället som ett obligatoriskt led i utbildningen på alla linjer.

Det kan i detta sammanhang inte bli tal om att framföra detaljsynpunkter på den föreslagna utbildningsgången. Vi vill endast betona, att de sakkunniga framlagt övertygande skäl för att psykologutbildningen med hänsyn till beteendevetenskapernas starka expansion under de senaste årtiondena bör koncentreras inom det angivna ämnesområdet. Så har också skett i Danmark, som erhöi en organiserad psykologutbildning redan 1944. Norge har alltsedan 1948 haft en lagfäst psykologutbildning. År 1955 fastställdes, att denna för självständigt verkssamma psykologer skall motsvara licentiatnivå.

Utredningen har också visat, att utbildningsmomenten i stor utsträckning bör vara gemensamma för psykologer inom olika tillämpningsområden dels genom de första två årens gemensamma studiegång, dels genom de för samtliga linjer gemensamma särskilda metodkurserna. Alla de remissinstanser, som äger direkt kontakt med psykologernas arbetsfält, har också vitsordat den föreslagna grundutbildningens ändamålsenlighet. Den kritik som kommit till uttryck går snarast ut på ett ytterligare närmande mellan de olika utbildningslinjerna. Sålunda anser medicinalstyrelsen, att en enhetlig studiegång ända fram t. o. m. fil. kand.-examen vore att föredraga.

Enligt vår mening är det därför inte möjligt att föreslå särskilda åtgärder för utbildning av psykologer inom ett enskilt tillämpningsområde utan att därmed göra våld på de sakkunnigas klart dokumenterade huvudtanke om en i väsentliga delar gemensam utbildningsgång för alla psykologer. En skolpsykolog kommer i sitt arbete att stå i nära kontakt med psykologer såväl inom näringsliv och yrkesrådgivning som inom psykisk barn- och ungdomsvård. Inte minst därför är det av stor vikt, att samtliga psykologkategorier erhåller en i väsentliga avseenden gemensam grundutbildning. Behovet av fackutbildade psykologer är stor även inom dessa båda senare tillämpningsområden. Detta vitsordas i utredningen och beträffande det kliniska arbetsfältet senast i en av medicinalstyrelsen 1956 till Kungl. Maj:t ingiven framställning, i vilken med skärpa framhålls svårigheterna att rekrytera och behålla bland annat psykologpersonal inom den psykiska

barna- och ungdomsvården. Psykologutbildningen bör därför snarast komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Ett successivt genomförande av psykologutbildningen torde emellertid kunna underlättas på flera sätt. I möjligaste mån synes utbildningsinstitutionerna redan nu ha sökt anpassa sin undervisning med hänsyn till psykologutredningens förslag. För att endast nämna ett exempel må framhållas, att universitetet i Uppsala redan nu ger kurser i såväl testmetodik som personlighetsdiagnostik med praktiska övningar, upplagda efter psykologutredningens riktlinjer. Genomförandet av psykologutbildningen skulle vidare kunna underlättas genom att vissa specialkurser till en början koncentreras till de utbildningsanstalter, som äger de bästa förutsättningarna härför med hänsyn till lokaler och personal.

Slutligen vill vi framhålla, att sedan uppdelningen av det gamla examensämnet pedagogik, i psykologi och pedagogik, numera genomförts vid landets samtliga lärosäten, har antalet studerande, som bedriver studier med tyngdpunkten i dessa ämnen, väsentligt ökats. Dock har den stimulans som psykologutredningens förslag innebar för dem, som redan påbörjat sina studier inom detta ämnesområde i avsikt att utbilda sig till yrkesverksamma psykologer eller psykologassistenter, genom den fördröjda riksdagsbehandlingen förbyttts i osäkerhet och bristande planmässighet i studiegången samt därmed förlängda studietider. Ett principbeslut om psykologutbildningen skulle för denna kategori studerande innebära, att de med vissa kompletteringar inom relativt kort tidrymd kunde uppfylla de av utredningen uppställda kraven för verksamhet som psykolog resp. psykologassistent. Förutsättningar föreligger med andra ord redan nu, i vad avser tillgången på kompetent personal, för en successiv organisation av tillämpad psykologverksamhet.

Skolpsykologverksamheten

Skolpsykologverksamheten har hittills bedrivits dels centralt genom skolöverstyrelsens två skolpsykologer i Ce 33, dels lokalt genom kommunala skolpsykologbefattningar av skiftande utformning. Beträffande den centrala skolpsykologverksamheten anför skolöverstyrelsen i sina äskanden för budgetåret 1957/58 följande:

Överstyrelsen avser att genomföra en sådan fördelning av arbetsuppgifterna mellan de båda psykologtjänsterna, att den ena tjänsten huvudsakligen kommer att omfatta forskning och undersökningar med speciell inriktning på enhetsskolans arbetsformer och organisatoriska utformning. Den andra tjänsten synes mera böra inriktas på den centrala ledningen av den skolpsykologiska verksamheten ute på fältet. Den centrala skolpsykologiska verksamheten synes vidare böra omfatta koordinering av förekommande psykologisk-pedagogisk forskningsverksamhet vid lärarhögskolor och de särskilda försöksskolor, som kan komma att inrättas bland annat genom att samordna nämnda forskningsverksamhet med aktuella problem, inför vilka skolpsykologerna ställes under det praktiska arbetet ute i fältet.

I fråga om utformningen av den lokala skolpsykologverksamheten varierar befattningarna från heltidstjänster för psykologer med licentiatkompetens (Göteborg, Lund) till deltidstjänstgöring för lärare med någon specialutbildning i psykologi. Om erfarenheterna och behovet av denna verksamhet anför skolöverstyrelsen följande:

Den skolpsykologiska verksamhet, som på kommunalt initiativ tillkommit, synes ha vuxit fram ur behovet av ett fackmässigt omhändertagande av i första hand specialklientel av olika slag. Undersökningar för uttagning av elever till specialklasser eller särskild specialundervisning ter sig som några av de mest påträngande uppgifterna. I allmänhet förfogar skoldistriktet icke över personal, som kan fullgöra dessa uppgifter. Kompetensen är också synnerligen ojämn. Därtill kommer, att allt större krav ställes på provledarna, ju rikare differentieringsmöjligheter, som tillkommer. Flertallet distrikt hjälper sig nu fram med nödlösningar av olika slag. I andra distrikt — och detta gäller särskilt glesbygderna — anser man sig mer eller mindre sakna möjligheter att ta hand om de elevgrupper, varom här är fråga. Ju mer distriktens behov av skolpsykologiska insatser ökas, desto mer ohållbara blir rådande förhållanden. Behovet av en kompetent skolpsykologisk organisation aktualiseras i den mån beslutet vid 1956 års riksdag om specialklasser och särskild specialundervisning effektueras.

I detta läge förefaller det vara av synnerlig vikt, att distriktet beredes den hjälp, som många av dem sedan länge känt behov av, genom att de får möjlighet till kontakt med en kvalificerad statlig skolpsykologorganisation. Det torde också vara betydelsefullt att taga vara på de lokala initiativ och det personliga intresse, som nu finns på många håll. En ändamålsenlig och väl avvägd utbyggnad av denna verksamhetsform försvåras, om med åtgärderna får anstå alltför länge.

Starka skäl synes oss därför föreligga för att redan nu påbörja försöksverksamhet med statliga regionala skolpsykologer. Med hänsyn till arten av arbetsuppgifterna samt till det faktum, att dessa skolpsykologer torde komma att fylla en viktig funktion som handledare åt kommunala skolpsykologer i assistentställning, särskilt när det gäller introduktion av nya diagnostiska metoder, vill vi understryka vikten av överstyrelsens krav att »regionalt verksam skolpsykolog skall i kompetenshänseende tillhöra den av psykologutredningen angivna kategorien självständigt verksam, vetenskapligt skolade psykologer med filosofie licentiatexamen». I fråga om lärarerfarenheten, som vi anser vara ett absolut krav, vill vi särskilt framhålla den av lärarorganisationerna i remissbehandlingen framförda synpunkten, att lärarerfarenheten helst bör omfatta barn i olika åldrar.

Utskottet. Beträffande de på grundval av vissa avsnitt av psykologutredningens betänkande framlagda förslagen får utskottet anföra följande.

Utskottet finner välbetänkt att till en gemensam institution vid lärarhögskolan sammanföra psykologisk-pedagogiska institutets och lärarhögskolans forskningsresurser i syfte att åstadkomma en effektivisering av forskningsverksamheten inom psykologi och pedagogik på skolans område. Utskottet delar också departementschefens uppfattning om att institutets nuvarande kursverksamhet bör överflyttas till lärarhögskolan.

I likhet med departementschefen har utskottet ansett att psykologisk-pedagogiska institutet — i motsats till utredningens rekommendation i denna del — tills vidare bör kvarstå i den reducerade omfattning som departementschefen angivit. Sålunda bör institutet tills vidare bibehållas vid sin uppgift att fördela vissa medel till enskilda forskare och forskningsinstitutioner liksom att vara huvudman för pedagogiska biblioteket.

De under punkten i dessa sammanhang behandlade anslagsfrågorna beträffande såväl personella som materiella resurser ha icke givit utskottet anledning till erinran. Icke heller i annat avseende har utskottet i denna del funnit skäl till särskilt uttalande.

Övriga av Kungl. Maj:t under förevarande punkt framlagda förslag till inrättande av nya tjänster och ökad medelsanvisning har utskottet funnit sig kunna godtaga. Utskottet har emellertid uppmärksammat att sedan lärarhögskolans styrelse begärt inrättande av fyra nya adjunktstjänster på övningsskolans högstadium departementschefen i stället förordad tre adjunktstjänster och en folkskollärartjänst i lönegrad 23. I motiveringen för ändringen har departementschefen angivit, bland annat att lärarhögskolans övningsskola vore organiserad som en enhetsskola med en dylik skolas i princip icke gallrade elevmaterial. Beträffande övningsskolans elevområde torde man enligt departementschefen dessutom för ett antal år framåt närmast få räkna med viss avgång av teoretiskt inriktade elever till examensskolor i Stockholm. Utskottet vill med anledning av departementschefens uttalande framhålla, att det synes utskottet riktigt att övnings-skolan i vad avser personalen i stort sett uppbygges som en vanlig enhets-skola. Utskottet får samtidigt understryka att alla ansträngningar böra inriktas på att på frivillighetens väg motverka den avgång från övnings-skolan till andra skolor, som departementschefen räknar med och som under en övergångstid kan bli ofrånkomlig till följd av, bland annat, måls-männens bristande kännedom om skolans verksamhet. Målsättningen bör emellertid vara att skolans elever till skolpliktens upphörande kvarstanna i skolan.

I motionerna I: 285 och II: 319 har yrkats, bland annat, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till 1958 års riksdag angående principbeslut om psykologutbildningens utformning m. m. Utskottet vill med anledning av detta yrkande framhålla följande.

Psykologutredningen har undersökt behovet av psykologer på olika verksamhetsområden och därvid kommit till att ett antal av mellan 400 och 500 skulle erfordras de närmaste tio till femton åren. Mot detta antal svarar enligt utredningen ett årligt utbildningsbehov av omkring 40. Utskottet anser — utan att därmed i detalj acceptera nämnda siffror — att ett behov av psykologer otvivelaktigt föreligger i dagens samhälle. Sålunda torde enligt utskottets mening psykologisk upplysning och individuell rådgivning i samband med uppfostran, skolgång, yrkesval och andra för individen av-görande situationer ha en betydelsefull uppgift att fylla. Det synes utskot-tet vidare klart, att en dylik verksamhet måste bygga på tillförlitliga kun-skaper och metoder samt tillämpas av personer med en härför erforderlig fackutbildning. Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att frågan om en ordnad akademisk studiegång för psykologer snarast vin-

ner sin lösning. I samband härmed bör klarhet jämväl skapas om vilka kompetenskrav, som befinnas böra uppställas för innehav av olika slag av befattningar på de områden, som omfatta yrkesmässig psykologisk verksamhet. Härigenom torde även ett förenhetligande av anställningsvillkoren kunna åstadkommas.

Utskottet finner det sålunda synnerligen angeläget att Kungl. Maj:t ägnar problemen inom detta utbildningsområde allvarlig uppmärksamhet och efter övervägande av desamma snarast möjligt för riksdagen framlägger förslag i ämnet.

Det andra yrkandet i motionerna I: 285 och II: 319 om inrättande av skolpsykologtjänster överensstämmer med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag. Utskottet anser att det utan tvivel föreligger ett behov av psykologer inom skolväsendet. Utskottet får härutinnan erinra om sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 218 i anledning av vid fjolårets riksdag väckta motioner. I detta utlåtande framhöll utskottet att på grund av i skilda sammanhang gjorda erfarenheter en skolpsykologverksamhet torde komma att bli av betydande värde för skolor av olika typer och skoldistrikt av varierande struktur. I enlighet med detta uttalande bör enligt utskottets mening den försöksverksamhet, som skolöverstyrelsen förordat på området, så snart sig göra låter påbörjas. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t upptager jämväl detta problem till noggrant övervägande och för riksdagen snarast möjligt framlägger därav föranledda förslag.

På grund av vad utskottet sålunda anfört förordar utskottet, att motionerna I: 285 och II: 319 icke må till någon annan riksdagens åtgärd föranleda än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i anledning av motionerna anfört.

Utskottet hemställer alltså,

I. att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 098 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	257 000

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förlagsvis	1 834 000
4. Rörligt tillägg, förlagsvis	782 000
	Summa kronor 3 971 000

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 971 000 kronor;

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 285 och II: 319, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört.

10:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 185, s. 436—438) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte under punkten 185 till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 373 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 276.

Anslaget är å gällande riksstat uppfört med 271 000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså en anslagshöjning med 114 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har alltså icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, framställda yrkandet. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kronor.

11:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 186, s. 438—440), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kronor.

12:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 187, s. 440 och 441), vilket innebär en anslagsminskning med 80 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

13:o) **Befordringskurser för folkskollärare.** Kungl. Maj:t har (punkt 189, s. 441—450) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 425 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 25 000 kronor.

Enligt beslut vid 1954 års riksdag (prop. 149, SU 139, Rskr 325) skall å enhetsskolans (försöksskolornas) högstadium och å realskolestadiet vara inrättade tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare, som efter avlagd folkskollärarexamen tjänstgjort minst tre år såsom folkskollärare och som i tentamen eller tentamina för filosofisk ämbetsexamen erhållit minst två betygsenheter eller genomgått av skolöverstyrelsen anordnad särskild befordringskurs om ett läsår. Till bestridande av kostnaderna för befordringskurserna har å riksstaten för innevarande budgetår under den nyss angivna rubriken anvisats ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Under ifrågavarande anslagspunkt lämnas inledningsvis en redogörelse för deltagarantalet och prövningsresultaten vid de under läsåret 1955/56 anordnade befordringskurserna m. m., till vilken redogörelse utskottet torde få hänvisa.

Departementschefen har bland annat föreslagit, att befordringskurserna i biologi med hänsyn till numera föreliggande erfarenheter skall utsträckas från en till två terminer, att befordringskurser skola anordnas jämväl i merkantila ämnen samt att förutom de nuvarande muntliga befordringskurserna i matematik, fysik och kemi skola anordnas befordringskurser enligt brevskolemetod i dessa ämnen. *Departementschefen* har anfört bland annat följande.

De av skolöverstyrelsen föreslagna befordringskurserna för folkskollärare i merkantila ämnen innebär enligt min mening en godtagbar lösning av problemet att tillgodose det ökande behovet av lärare med kompetens att undervisa i handelsämnen i sådana enhetsskoldistrikt, där på grund av bland annat elevernas grenval i klass 9y förutsättningar inte finns för att inrätta heltidstjänster med huvudvikten lagd på undervisningen i merkantila ämnen. Vad överstyrelsen föreslagit i fråga om kurstid, antalet kurser och medelsanvisning för ändamålet föranleder ingen erinran från min sida. För behörighet till folkskollärartjänst i 23 lönegraden på grundval av här avsedd befordringskurs bör utöver den ettåriga kursen självfallet fordras viss tids praktiktjänstgöring. Den av överstyrelsen förordade praktiktiden av fem månader synes vara i knappaste laget men

torde tills vidare böra godtagas. Jag är däremot icke beredd att nu tillstyrka rätt för lärare att i samband med praktiktjänstgöringen — som avses skola förläggas till sommarferierna, lämpligen närmast före och närmast efter den egentliga kursutbildningen — erhålla tjänstledighet med B-avdrag.

Införandet av behörighet till folkskollärartjänst i 23 lönegraden på grundval av ettårig befodringskurs i merkantila ämnen kan tänkas föranleda dispensansökningar från folkskollärare, som genomgått handelsgymnasium eller på annat sätt skaffat sig viss merkantil fackutbildning vid sidan av sin lärarutbildning. Dylika frågor torde böra prövas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Såsom överstyrelsen framhållit, förefaller det som om man från de nuvarande befodringskurserna tyvärr icke kan räkna med något mera betydande lärtillskott i de tre utpräglade bristämnen matematik, fysik och kemi. En lämplig väg att ytterligare stimulera till studier i dessa ämnen är enligt överstyrelsens mening att anordna befodringskurser enligt brevskolemetod, vilka i motsats till de nuvarande akademiska brevskolokurserna skulle vara tillgängliga för sådana folkskollärare, som icke har behörighet att inskrivas vid universitet men som inhämtat de för respektive ämne erforderliga förkunskaperna. Överstyrelsen räknar med att medel för de nu föreslagna kurserna ej behöver anvisas för budgetåret 1957/58. I princip bör dock redan nu tagas ställning till frågan om anordnande av sådana kurser.

Jag ställer mig för min del positiv till att dylika kurser anordnas som ett komplement till det nuvarande systemet med muntliga befodringskurser. Jag anser emellertid, att brevskolokurserna för den ifrågavarande kategorien av folkskollärare lämpligen bör anordnas helt på samma sätt som och i samordning med de nu genom Hermods korrespondensinstitut anordnade och under universitetskanslerns överinseende stående akademiska ettbetygskurserna. Den redan utarbetade brevkursen i matematik och de planerade brevkurserna i fysik och kemi bör alltså komma till användning. Samordningen bör vidare tillämpas även beträffande den muntliga undervisningen och tentamina. Detsamma bör gälla i fråga om ekonomiska förmåner m. m. för kursdeltagarna. Intyg om genomgången godkänd kurs för den, som icke är behörig att inskrivas vid universitet, bör få jämföras med ett akademiskt betyg, därest vederbörande sedermera förskaffar sig dylik behörighet.

För utarbetande av brevkurserna i fysik och kemi, vilket beräknas draga en kostnad av ungefär 140 000 kronor, bör medel få utgå ur förevarande anslag. Då dessa kurser bör färdigställas snarast möjligt, torde — därest riksdagen ej riktar någon erinran däremot — Kungl. Maj:t böra äga besluta om utanordnande av dessa medel redan under innevarande budgetår, om så visar sig nödvändigt.

Med hänsyn till att enligt mitt här framlagda förslag brevskolokurserna i matematik, fysik och kemi framdeles kommer att åsyfta både erhållande av akademiskt betyg och vitsord över genomgången befodringskurs torde Kungl. Maj:t böra äga besluta om fördelning av sådana kostnader, som sammanhänger med dessa kurser, mellan förevarande anslag och anslaget till Tillfälliga förstärkningsanordningar vid universiteten m. m.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen föreslagit, att förutom de nuvarande muntliga befodringskurserna i matematik, fysik och kemi skall anordnas befodringskurser

enligt brevscolemetod i dessa ämnen. I motsats till de nuvarande akademiska brevscolekurserna skola ifrågavarande kurser vara tillgängliga för sådana folkscolellärare, som icke ha behörighet att inskrivas vid universitet men som inhämtat de för respektive ämne erforderliga förkunskaperna. Kurserna skola enligt vad departementschefen förordat anordnas helt på samma sätt som de genom Hermods korrespondensinstitut anordnade och under universitetskanslerns inseende stående akademiska ettbetygskurserna och i samordning med dessa. Enligt departementschefen bör intyg om genomgången godkänd kurs för den, som icke är behörig att inskrivas vid universitet, få jämsställas med ett akademiskt betyg, därest vederbörande sedermera förskaffar sig dylik behörighet.

Med hänsyn till att kostnaderna för statsverket bli avsevärt mindre per deltagare för en brevscolekurs än en muntlig befordringskurs och då antalet tjänstledigheter för vidareutbildning komma att minska har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att på sätt departementschefen förordat vid sidan av de muntliga befordringskurserna i matematik, fysik och kemi anordnas brevscolekurser i dessa ämnen.

Vad gäller departementschefens förslag att intyg om genomgången godkänd kurs för den, som icke är behörig att inskrivas vid universitet, skall få jämsställas med ett akademiskt betyg, därest vederbörande sedermera förskaffar sig dylik behörighet, har utskottet funnit sig böra framhålla, att dispensansökningar beträffande sistnämnda villkor böra behandlas med stor restriktivitet och endast bifallas i undantagsfall, då alldeles särskilda omständigheter av icke prejudicerande innebörd föreligga.

Departementschefens förslag i vad avser ettåriga befordringskurser i merkantila ämnen har icke givit utskottet anledning till annat uttalande än att utskottet ifrågasätter huruvida icke frågan om praktiktidens längd bör tagas under omprövning. I likhet med departementschefen anser nämligen utskottet en praktiktid av fem månader i knappaste laget.

Kungl. Maj:t har föreslagit att till befordringskurser för folkscolellärare skall för nästa budgetår anvisas ett belopp av 425 000 kronor. Vid utgången av innevarande budgetår beräknas å anslaget förefinnas en reservation av omkring 323 000 kronor, varför den sammanlagda medelstillgången under anslaget för budgetåret 1957/58 skulle uppgå till 748 000 kronor. Utskottet, som särskilt med hänsyn till att en försämring av rekryteringen till befordringskurserna budgetåret 1957/58 kan befaras till följd av den minskade spännvidd, som då kommer att råda mellan de icke vidareutbildade och de vidareutbildade folkscolellärarnas löneställning, funnit det svårt att nu bedöma det totala anslagsbehovet, ansluter sig till departementschefens ståndpunkt i anslagsfrågan.

Beträffande departementschefens förslag i de delar, som icke särskilt berörts av utskottet har utskottet icke funnit anledning till erinran eller uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Befordringskurser för folkskollärare*
för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av
425 000 kronor.

14:o) **Statens skolköksseminarium: Avlöningar.** I enlighet med
Kungl. Maj:ts förslag (punkt 190, s. 450—452), vilket innebär en anslags-
höjning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för statens skolköks-
seminarium, att tillämpas tills vidare från och med budget-
året 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	119 400
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	132 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	76 700
Summa kronor	329 000

b) till *Statens skolköksseminarium: Avlöningar* för bud-
getåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 329 000 kro-
nor.

15:o) **Statens skolköksseminarium: Omkostnader.** I enlighet med
Kungl. Maj:ts förslag (punkt 191, s. 452 och 453), vilket innebär en an-
slagshöjning med 600 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Statens skolköksseminarium: Om-*
kostnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag
av 35 600 kronor.

16:o) **Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** I enlig-
het med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 192, s. 453 och 454), vilket innebär
en anslagshöjning med 64 900 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Bidrag till fackskolan för huslig*
ekonomi i Uppsala för budgetåret 1957/58 anvisa ett för-
slagsanslag av 762 200 kronor.

17:o) **Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå.** I en-
lighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 193, s. 454 och 455), vilket innebär
en anslagshöjning med 33 000 kronor, hemställer utskottet,
att riksdagen må till *Bidrag till seminariet för huslig ut-*
bildning i Umeå för budgetåret 1957/58 anvisa ett för-
slagsanslag av 283 000 kronor.

18:o) **Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium.** Kungl. Maj:t har (punkt 194, s. 455) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 99 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell m. fl.* (I: 290) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 315), i vilka hemställts, att riksdagen till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium för budgetåret 1957/58 utöver tidigare äskade medel måtte anvisa ett med 20 300 kronor förhöjt statsbidrag.

Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag innebär endast en — i enlighet med vad skolöverstyrelsen i petita begärt — automatisk uppräknig av avlöningsbidraget med 19 500 kronor.

Till stöd för det i *motionerna I: 290* och *II: 315* framförda yrkandet har anförts bland annat följande.

Skolöverstyrelsen har i tilläggsskrivelse till sina petita för budgetåret 1957/58 föreslagit, att intagningsfrekvensen i lärarinnekursen vid Göteborgs skolköksseminarium fr. o. m. höstterminen 1957 ökas från nu intagna 16 elever till 24 per läsår. Överstyrelsen anser, att fortsatt ökad intagning ytterligare bör övervägas. Ett dylikt större elevantal kommer enligt av överstyrelsen verkställda beräkningar, att för budgetåret 1957/58 medföra en uppräknig av statsbidraget till lärarlöner med ca 9 600 kronor. Ökningen av statsbidraget till driftkostnadernas bestridande skulle för samma budgetår utgöra 10 700 kronor.

Bristen på skolkökslärarinor kan för närvarande karakteriseras som i det närmaste katastrofal. 1953 års lärarinneutbildningskommitté utreder för närvarande frågan rörande den husliga utbildningen. Med hänsyn härtill kan man hysa förståelse för att Kungl. Maj:t i avvaktan på utredningens förslag ej är alltför benägen föregripa det kommande utredningsresultatet. Ifrågavarande utbildningskommitté har dock i yttrande över skolöverstyrelsens förslag till anslagsäskande för budgetåret 1956/57 i fråga om skolkökslärarinneutbildningen uttalat, att den anser det synnerligen angeläget, att alla möjligheter till ökning av elevantalet i skolkökslärarinnekurserna kommer till stånd. I anledning av detta uttalande har också en viss ökning av elevantalet vid undervisningsanstalterna för utbildning av skolkökslärarinor ägt rum. För att i någon mån råda bot på nuvarande svåra bristläge på skolkökslärarinor måste det anses angeläget, att statsmakterna tillvaratar alla tillgängliga möjligheter att utbygga utbildningen på förevarande område. Göteborgs skolköksseminarium har meddelat skolöverstyrelsen, att man har resurser för att öka intagningen till seminariet från 16 till 24 elever per år. Seminariets av skolöverstyrelsen tillstyrkta förslag bör hälsas med tillfredsställelse som ett allvarligt försök att tillfredsställa de ökade behoven av huslig undervisning.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt innebär en automatisk uppräknig av anslaget med 19 500 kronor.

Det i motionerna I: 290 och II: 315 framförda yrkandet överensstämmer med ett förslag av skolöverstyrelsen i tilläggsskrivelse den 9 november 1956 till petita för budgetåret 1957/58, syftande till en utökning av elevantalet vid lärarinnekursen vid Göteborgs skolköksseminarium från och med höstterminen 1957 med 8 elever.

Utskottet får erinra om att åtgärder för en viss ökning av elevantalet på detta utbildningsområde enligt Kungl. Maj:ts förslag beslöts av 1956 års riksdag. Förslaget var grundat på, bland annat, utlåtande i ämnet av 1953 års lärarinneutbildningskommitté. Från och med höstterminen 1956 har sålunda elevantalet vid skolkökslärarinnekursen i Umeå ökat med 8, varjämte utbildningen av skolkökslärarinnor vid Göteborgs skolköksseminarium ändrats, så att 16 elever intagas varje år mot tidigare vartannat år. De årliga intagningarna i lärarinnekurserna uppgå därmed till 80 mot tidigare 55—70 elever, bortsett från en extra kurs i Uppsala med 15 elever. I samband med den ökade kapaciteten vid Göteborgsseminariet har detta erhållit statsbidrag enligt i huvudsak samma grunder som tillämpas för fackskolan i Uppsala och seminariet i Umeå.

Utskottet finner emellertid med hänsyn till den allvarliga brist på skolkökslärarinnor, som för närvarande råder, det vara angeläget att utbildningskapaciteten på området ytterligare ökas. Då dessa frågor för närvarande utredas av 1953 års lärarinneutbildningskommitté, är utskottet likväl icke berett att tillstyrka bifall till det i motionerna I: 290 och II: 315 gjorda yrkandet. Det synes emellertid enligt utskottets mening synnerligen önskvärt, att resultatet av arbetet inom kommittén kan föreligga innevarande år i så god tid att därpå grundat förslag skall kunna av Kungl. Maj:t föreläggas 1958 års riksdag. Skulle detta icke visa sig möjligt, anser likväl utskottet — under erinran om vad chefen för ecklesiastikdepartementet i 1956 års åttonde huvudtitel (s. 461) uttalat angående åtgärder, som utan att föregripa kommitténs arbete kunna vidtagas för att bland annat öka antalet skolkökslärarinnor — att tillräckligt underlag bör förefinnas för Kungl. Maj:t att vid höstens budgetarbete allvarligt pröva äskanden av liknande innebörd, som det skolöverstyrelsen i sin ovannämnda tilläggsskrivelse framställt.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 290 och II: 315, till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 99 000 kronor.

19:o) **Bidrag till vissa handarbetsseminarier.** Kungl. Maj:t har (punkt 195, s. 455—457) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 124 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 14 000 kronor, därav 6 000 kronor för att

Andrea Eneroths högre lärarinneseminarium alltjämt skall få åtnjuta en bidragsprocent med 90 procent av bidragsunderlaget.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* väckt motion (I: 289) i vilken hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 anvisa 5 000 kronor till driften av Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium.

Det i motionen framförda yrkandet överensstämmer med ett av *skolöverstyrelsen* framfört förslag, som icke tillstyrkts av departementschefen.

I motionen I: 289 har anförts bland annat följande.

Skolöverstyrelsen har i sina petita för nästa budgetår utöver vad departementschefen förordat tillstyrkt, att Andrea Eneroths handarbetsseminarium måtte komma i åtnjutande av ett bidrag på 5 000 kronor till bestridande av driftkostnader. 1953 års lärarinneutbildningskommitté har också tillstyrkt överstyrelsens förslag beträffande denna anslagspost.

För närvarande råder en i det närmaste katastrofal brist på utbildade handarbetslärarinnor. Det är därför nödvändigt, att alla tillgängliga resurser kommer till användning för att komma till rätta med ifrågakommande bristsituation. Det är välbekant, att de privata handarbetsseminarierna arbetar under utomordentligt svåra omständigheter. Andrea Eneroths handarbetsseminarium saknar ekonomiska resurser och kan inte fullfölja sin verksamhet, därest inte statsmakterna träder emellan och ytterligare understödjer seminariet ekonomiskt. Förlusterna, som för nästa budgetår belöper sig till omkring 5 000 kronor, torde inte kunna täckas från annat håll. Någon ökning av elevavgifterna torde inte böra ifrågakomma, då de utgående teminsavgifterna redan nu är tillräckligt höga och uppgår till mellan 200 och 300 kronor per elev och termin. Det synes därför nödvändigt för att inte äventyra seminariets fortbestånd, att statsmakterna beviljar de erforderliga 5 000 kronorna. Rapport över seminariets ekonomiska ställning har av seminariets styrelse överlämnats till skolöverstyrelsen.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag.

Vidkommande motionen I: 289 får utskottet framhålla, att utskottet funnit vissa skäl tala för beviljande av en ytterligare medelsanvisning till Andrea Eneroths handarbetsseminarium. Utskottet, som likväl icke ansett sig böra biträda det i motionen gjorda yrkandet, förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t skall finna det möjligt att av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel anvisa det belopp till seminariet, som utöver vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit, kan finnas oundgängligen nödvändigt.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen I: 289, till *Bidrag till vissa handarbetsseminarier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 124 000 kronor.

20:o) **Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro- utbildning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 196, s. 457 och 458), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro- utbildning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

21:o) **Särskoleseminariet i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 197, s. 458—460) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett oförändrat förslagsanslag av 70 000 kronor.

Ett av skolöverstyrelsen under hösten 1956 framlagt förslag om upprättande av ett specialpedagogiskt seminarium har icke förelagts riksdagen.

Av statsrådsprotokollet inhämtas i övrigt bland annat följande.

I januari 1956 anmodades *skolöverstyrelsen* att med beaktande av de förslag 1946 års hjälp- och särklassläro- utredning framlagt i sitt betänkande angående inrättande av ett statens specialläro- institut m. m. (SOU 1947: 69) och över detta betänkande avgivna yttranden samt vad i ärendet i övrigt förekommit avgiva förnyat utlåtande i ärendet samt därvid framlägga de förslag i ämnet, vartill anledning kunde finnas.

I sitt med anledning härav avgivna utlåtande den 1 september 1956 föreslår skolöverstyrelsen, att från och med budgetåret 1957/58 upprättas ett specialpedagogiskt seminarium, anknutet till läro- högskolan i Stockholm. Seminariets verksamhet föreslås till en början bli begränsad till att omfatta dels en ettårig huvudkurs, uppdelad på en specialklassläro- linje med 45 elever, avsedd huvudsakligen för utbildning av hjälpklassläro- rare, och en särkolläro- linje med 15 elever, dels en kurs om fyra veckor med 30 deltagare för läro- rare med tjänstgöring bland läs- och skrivretarderade barn. För tillträde till huvudkursen skall enligt förslaget krävas avlagd folk- eller småskolläro- examen och viss läro- tjänstgöring. I samband med seminariets upprättande föreslås särkoleseminariet i Stockholm skola av- vecklas successivt. Vidare förutsättes indragning av följande nu anordnade årliga kurser, nämligen en hjälpklassläro- kurs om 18 veckor för 18—20 deltagare, en med denna kurs samordnad särkolläro- kurs om 20 veckor för 10 deltagare och en kurs rörande läs- och skrivsvårigheter om tre veckor för 36 deltagare, samtliga kurser förlagda till Stockholm. Den nu bedrivna kursverksamheten i övrigt på detta område bör enligt förslaget bibehållas och utvidgas. I fråga om utbildningen av hjälpklassläro- rare innebär överstyrelsens program en ökning av kapaciteten från omkring 30 till omkring 50 läro- rare per år. Överstyrelsen framlägger vidare förslag rörande utbildningens anordnande och beträffande erforderlig personal. Kostnaderna för specialpedagogiska seminariet och den i övrigt föreslagna kursverksamheten beräknas till 501 500 kronor. Kostnaderna för särkoleseminariet och den nuvarande kursverksamheten, för vilken medel anvisas under anslaget till Kurser för läro- rare m. fl. vid läro- anstalter tillhörande folkundervisningen, uppgår för budgetåret 1956/57 till 218 100 kronor. Ett genomförande av

överstyrelsens förslag skulle sålunda medföra en kostnadsökning med 283 400 kronor.

Statskontoret har icke någon erinran mot att den i Stockholm bedrivna utbildningen av hjälpklasslärare och lärare med tjänstgöring bland läs- och skrivretarderade barn förlägges till lärarhögskolan i Stockholm. Med hänsyn till det alltmer ökande behovet av hjälpklasslärare motsätter sig ämbetsverket ej heller den av överstyrelsen förordade fördubblingen av utbildningskapaciteten beträffande dylika lärare. Statskontoret är däremot ej berett tillstyrka, att utbildningstiden för dessa lärare fördubblas. I fråga om särskollärarytbildningen framhålles, att för tillträde till specialpedagogiska seminariets särskollärlinje enligt förslaget skulle krävas avlagd folk- eller småskollärarexamen eller annan likvärdig pedagogisk utbildning, medan för inträde vid särskoleseminariet ej erfordras avlagd lärarexamen. Statskontoret uttalar vidare, att överstyrelsen icke påvisat några kvalitativa brister i den förhållandevis föga kostnadskrävande utbildningen vid särskoleseminariet, vars kapacitet redan från och med 1958/59 kan anses helt tillfredsställande. Ett genomförande av överstyrelsens förslag skulle också, påpekar ämbetsverket, föranleda kraftigt ökade utgifter på grund av den förlängda utbildningstiden, som dessutom kan förväntas medföra framtida krav på en förbättring av lönerna. Statskontoret kan sålunda icke finna det välbetänkt att avveckla särskoleseminariet. Då utbildningen av specialklasslärare vid lärarhögskolan enligt statskontorets mening tills vidare bör begränsas till att avse hjälpklasslärare och lärare med tjänstgöring i läs- och skrivklasser enligt i huvudsak nuvarande utbildningsprogram, finner ämbetsverket det icke påkallat att genomföra de personalförstärkningar vid högskolan, som överstyrelsen ansett erforderliga vid inrättandet av ett specialpedagogiskt seminarium.

Lärarhögskolans styrelse finner skolöverstyrelsens förslag att förlägga ett specialpedagogiskt seminarium till lärarhögskolan innebära så betydande vinster, att styrelsen är beredd att försöka provisoriskt övervinna de lokal-svårigheter, som förslaget genomförande skulle medföra för lärarhögskolan. Styrelsen framhåller dock, att en tillbyggnad blir ofrånkomlig på något längre sikt.

Departementschefen har anfört bland annat följande: Jag är icke beredd att förorda, att ett specialpedagogiskt seminarium upprättas i enlighet med överstyrelsens förslag. Jag är dock väl medveten om att ett starkt behov föreligger att öka den nuvarande utbildningskapaciteten beträffande framför allt hjälpklasslärare. Vid anmälan av anslaget till Kurser för lärare m. fl. vid läroanstalter tillhörande folkundervisningen återkommer jag till denna fråga. Jag räknar sålunda med att särskoleseminariet tills vidare kommer att fortsätta sin verksamhet i hittillsvarande omfattning.

Utskottet får erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 102 (punkten 23), i anslutning till vissa motioner i ämnet, förutsatte, att Kungl. Maj:t, så snart omständigheterna det medgäve, för riksdagen framlade förslag om inrättande av ett av skolöverstyrelsen föreslaget specialpedagogiskt seminarium.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, har överstyrelsen i utlåtande den 1 september 1956 ånyo gjort framställning i ämnet och därvid föreslagit att från och med budgetåret 1957/58 ett specialpedagogiskt

seminarium skulle upprättas, anknutet till lärarhögskolan i Stockholm. I fråga om utbildningen av hjälpklasslärare innebär överstyrelsens i samband med nämnda förslag angivna program en ökning av kapaciteten från omkring 30 till omkring 50 lärare per år. Kungl. Maj:t har icke för 1957 års riksdag framlagt förslag om seminariets inrättande. Utbildning av hjälpklasslärare skall alltså alltjämt äga rum genom anordnande av kurser i Stockholm och Göteborg (jfr 1957 års åttonde huvudtitel, punkten 250 och utskottets utlåtande nr 56). Någon förbättring av utbildningen i kvalitativt hänseende kommer därmed icke till stånd. Däremot kommer den nuvarande utbildningskapaciteten kvantitativt att ökas, så att kurserna för utbildande av hjälpklasslärare skall kunna mottaga omkring 50 elever per år eller samma antal som enligt överstyrelsen skulle utbildas vid det planerade specialpedagogiska seminariet.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse de ökade utbildningsmöjligheter, som Kungl. Maj:ts förslag erbjuder.

Det är emellertid enligt utskottets mening av största betydelse att denna undervisningsgren blir än bättre tillgodosedd med hänsyn såväl till de elever, som ha behov av denna sorts undervisning, som till övriga elever. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på området, så att utbildningen av hjälpklasslärare avväges mot lärarbehov och ansökningsfrekvens med samtidigt beaktande av berättigade krav på utbildningens kvalitet.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt icke föranlett något uttalande från utskottets sida.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må till *Särskoleseminariet i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

22:o) **Bidrag till Ericastiftelsen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 198, s. 460—464), vilket innebär en anslagshöjning med 5 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 125 100 kronor.

Allmänna läroverken m.m.

23:o) **Allmänna läroverken: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 199, s. 465—490) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att samrealskolorna i Avesta, Lysekil, Sala och Tranås från och med budgetåret 1957/58 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämmer, skolande ombildningen tillgå sålunda,

att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner övergår till systemet med avgiftsfri undervisning samt utöver därmed förknippade förpliktelser åtager sig att tillhandahålla bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranledes av vad departementschefen förordat,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58,

dels ock till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 165 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alexanderson* och fru *Hamrin-Thorell* (I: 195) och den andra inom andra kammaren av herr *Heckscher* och fru *Eriksson* i Stockholm (II: 215), i vilka hemställts, att en för skolkuratorn *Sigvard Bruce* avsedd skolkuratorstjänst i lönegrad Ce 20 måtte inrättas vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm i huvudsaklig överensstämmelse med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II: 217), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag om förmånligare delningsgrunder vid undervisningen i hemkunskap i högre skolor och i slöjd i folkskolan;

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Liljedahl* och herr *Nestrup* väckt motion (II: 167), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om inrättande i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen av ytterligare sju skol-skötersketjänster vid de allmänna läroverken, varvid vederbörliga anslagsbelopp borde justeras.

Beträffande den närmare motiveringen till de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas, i den mån densamma icke framgår av det följande, till motionerna II:167, II: 215 och II: 217.

För huvudpunkterna i Kungl. Maj:ts förslag — som för nästa budgetår innebär en sammanlagd anslagshöjning med 29 200 000 kronor — torde få lämnas följande redogörelse.

Förstatligande av kommunala gymnasier. Vid 1952 års riksdag beslöts förstatligande av sex kommunala gymnasier, varpå år 1953 följde en andra grupp bestående av sex gymnasier, år 1954 en tredje grupp bestående av fem gymnasier, år 1955 en fjärde grupp bestående av sex gymnasier och 1956 en femte grupp bestående av fem gymnasier. För nästa budgetår föreslår Kungl. Maj:t förstatligande av fyra kommunala gymnasier, nämligen gymnasierna i Avesta, Tranås, Lysekil och Sala.

Departementschefen har i denna fråga anfört bland annat följande.

Den sedan flera år pågående utbyggnaden av den statliga gymnasiorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har hittills omfattat 28 gymnasier. Vid innevarande budgetårs ingång befintliga helt kommunala gymnasier och dessas tillkomstår framgår av följande sammanställning.

Avesta	1947	Värnamo	1953
Tranås	1948	Fagersta	1954
Lysekil	1951	Malmö: Slottsstaden	1954
Sala	1951	Mörby	1954
Malmö (anslutet till realskolan för gossar)	1952	Mora	1956
Stockholm: Brännkyrka	1952	Stockholm: Spånga	1956
Stockholm: Blackeberg	1953	Ånge	1956
Stockholm: Gubbängen	1953	Älmhult	1956

Av dessa kommunala gymnasier har skolöverstyrelsen till förstatligande från och med nästa budgetår föreslagit gymnasierna i Avesta, Malmö (anknutet till realskolan för gossar), Sala, Brännkyrka i Stockholm, Tranås och Värnamo. Jag anser mig för nästa budgetår icke böra tillstyrka förstatligande av mer än fyra kommunala gymnasier. När det därvid gäller att bestämma vilka gymnasier som skall komma i fråga, vill jag framhålla, att samtliga de kommunala gymnasierna torde väl fylla sin plats i skolorganisationen. Det finnes enligt min mening för närvarande icke anledning att av geografiska, organisatoriska eller liknande skäl sätta något av gymnasierna framför de övriga. När det därför gäller att genom förstatligande avlyfta den ekonomiska börda för vederbörande kommuner, som gymnasiernas kommunala status innebär, bör detta enligt min uppfattning ske i ordning alltefter gymnasiernas tillkomstår, såvida icke särskilda skäl till annat föranleder. Mot bakgrunden härav finner jag mig nu böra till successivt förstatligande föreslå gymnasierna i Avesta, Tranås, Lysekil och Sala.

Försöksgymnasier. Försöksgymnasiet i Göteborg omfattar för närvarande en allmän linje samt gymnasiet i Kärrtorp i Stockholm en allmän linje och en reallinje. Linjeorganisationen vid dessa gymnasier beräknas nästa läsår komma att utökas med en reallinje i Göteborg och en latinlinje i Kärrtorp.

Lärarkursläroverk. Vid 1956 års riksdag beslöts inrättande av egentlig lärarkurs vid två läroanstalter. Kungl. Maj:t föreslår nu anordnande av dylik kurs vid ytterligare fyra läroanstalter, nämligen folkskoleseminariet för manliga elever i Linköping, högre allmänna läroverket i Lin-

köping samt högre allmänna läroverket för flickor och högre allmänna läroverket för gossar i Hälsingborg. Härigenom beräknas den årliga utbildningskapaciteten öka med 65 lärarkandidater.

L ä r a r t j ä n s t e r m. m. Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom automatiska utgiftsändringar — huvudsakligen följande:

- 1) uppflyttning i högre lönegrad av rektorstjänsterna vid de fyra samrealskolor, som föreslås ombildade till högre allmänna läroverk,
- 2) inrättande av rektorstjänster i Cb 14 vid försöksgymnasierna i Nederkalix och i Kärrtorp,
- 3) inrättande av följande antal nya ordinarie tjänster nämligen 58 lektorstjänster och 7 övningslärartjänster,
- 4) inrättande av en tjänst som extra övningskollärare vid enhetsskollinjen vid statens normalskola.

Vidare förordas, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma antalet av de å personalförteckningen upptagna adjunkts- och ämneslärarinnetjänsterna, bortsett från de s. k. bristtjänsterna, beträffande vilka någon ändring av antalet icke ifrågasättes. Det har därvid förutsatts, att Kungl. Maj:ts beslut liksom förra året skall föregås av överväganden i kontakt med vederbörande organisationer.

Bland förslag av skolöverstyrelsen, som departementschefen icke tillstyrkt, må nämnas en framställning, att klassavdelning i viss utsträckning skall få delas vid undervisningen i hemkunskap. Ett bifall till detta förslag beräknas medföra en ökad tilldelning av 200 veckotimmar.

Till stöd för det i *motionerna I: 197* och *II: 217* framställda yrkandet om förmånligare delningsgrunder vid undervisningen i hemkunskap i högre skolor och i slöjd i folkskolan har anförts bland annat följande.

Möjligheterna att dela en klass vid undervisning i hemkunskap, hushållsgöromål och slöjd är olika i folkskolor och läroverk. I läroverken kan skolöverstyrelsen medgiva, att särskilda avdelningar inrättas vid undervisningen i hushållsgöromål om antalet elever är lägst 17, men om det i stället står hemkunskap på schemat, får man inte dela klassen hur många eleverna än är. I folkskolorna kan man däremot få dela klassen vid undervisning i hemkunskap, om antalet elever är lägst 17. Då det gäller slöjden, har läroverken det bättre ställt än folkskolorna. I läroverken och på försöksskolans högstadium kan en slöjdavdelning få uppdelas på två grupper, om elevantalet är lägst 17, men i folkskolorna måste elevantalet vara minst 25, innan man får dela klassen. I hjälpklass är reglerna förmånligare.

Redan av formella skäl är en översyn av reglerna önskvärd. Men framför allt måste undervisningen göras effektiv, och det kan den knappast vara, om man inte får dela de största klasserna vid praktiska övningar.

I årets statsverksproposition har departementschefen med hänvisning till de väsentliga kostnadsökningarna icke framlagt förslag om förmånligare grunder för gruppindelning vid undervisning i dessa ämnen.

Om reformen såväl av kostnadsskäl som av hänsyn till bristen på lärare och lokaler inte omedelbart kan genomföras i så stor utsträckning, att full paritet uppnås mellan folkskolor och läroverk, bör dock något steg tas i riktning mot förmånligare delningsgrunder. Om skolöverstyrelsen får be- myndigande att medge, att åtminstone de största klasserna får delas på sådana orter, där lärare och lokaler kan anskaffas, och om delningsgrun- derna sedan successivt förbättras behöver det kanske inte dröja allt för många år innan alla elever i både folkskolor och högre skolor får en effektiv undervisning i dessa för personlighetsutvecklingen så betydelsefulla ämnen.

V a k t m ä s t a r t j ä n s t e r. Beträffande dessa tjänster innebär Kungl. Maj:ts förslag dels inrättande i samband med ombildningen av samreal- skolorna i Avesta, Lysekil och Tranås till högre allmänna läroverk vid vart och ett av dessa av en ordinarie vaktmästartjänst i Ca 12 genom ombild- ning av där nu inrättade vaktmästartjänster i Ca 11 respektive beträffande Lysekil Ca 10 dels ordinariesättning i lönegraden Ca 10 av en extra ordina- rie tjänst i motsvarande lönegrad, dels inrättande av sju nya tjänster i lönegraden Ce 10.

S k o l s k ö t e r s k o r. Vid de allmänna läroverken finnes nu 11 tjänster som skolsköterska, alla placerade i lönegraden Ca 14. *Skolöverstyrelsen* har i sina anslagsäskanden för nästa år ånyo framfört förslag om inrättande av ytterligare sju dylika tjänster. *Departementschefen* har ansett sig icke böra ifrågasätta någon ändring beträffande antalet ordinarie skolsköterske- tjänster.

I motionen II:167 har i förevarande hänseende anförts bland annat följande.

Inom skolhälsovården finnes för närvarande elva skolsköterskebefatt- ningar inrättade vid de allmänna läroverken. Vid övriga allmänna läroverk och seminarier utövas den skolsköterskan tillkommande verksamheten av deltidsanställda sjuksköterskor mot arvodesersättning. Vid några av dessa läroanstalter är arbetets art av sådan omfattning att befattningshavarna tjänstgör på heltid men åtnjuter ersättning som arvodesanställda. Härav följer att s. k. sociala förmåner, sjuklön, pension o. dyl. helt bortfaller. Un- der sådana förhållanden är det givetvis otänkbart att till dessa skolor erhålla specialutbildad kompetent arbetskraft. Det är ej heller möjligt att få kontinuitet i verksamheten, då ombyte på tjänsterna på grund av de dåliga anställningsförhållandena ofta äger rum.

I de skolor, där ej för ändamålet specialutbildad skolsköterska står att erhålla, har periodvis tjänstgjort sjuksköterskor, som dels ej har utbild- ning i hälsovård, dels ej tidigare tjänstgjort inom hälsovården och dels under en längre tid icke varit yrkesverksamma.

Enligt sakkunskapen, d. v. s. skolöverstyrelsens läkarexpertis, är det nödvändigt med en välkvalificerad skolsköterska för skolhälsovården, om denna skall kunna fungera. Den korta tid, som en skolläkare har möjlighet att ägna per elev, skulle alls ej vara till fyllest, om ej en skolsköterskas arbete har förberett läkarens och därmed även fått hans knappa tid att bättre räckta till, där den bäst är av behovet påkallad.

Skolöverstyrelsen har nu sedan flera år funnit behovet av heltidstjänster för välkvalificerade skolsköterskor synnerligen trängande. I den moderna skolan kan ej denna befattningshavare saknas.

S k o l k u r a t o r e r. *Skolöverstyrelsen* har dels hemställt om anvisande av 110 000 kronor till skolkuratorsverksamheten vid högre skolor, dels ock föreslagit inrättande vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm av en skolkuratorstjänst i lönegraden Ce 20, avsedd för den vid nämnda läroverk och högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm arvodesanställda skolkuratorn Sigvard Bruce. Denne, som för närvarande är den ende skolkuratorn med statlig heltidstjänstgöring, har innehaft sin av statsmedel bekostade arvodestjänst sedan år 1945 och överstyrelsen har ansett det rimligt, att en tryggad anställningsform beredes Bruce.

Statens lönenämnd anser, att den för Bruce avsedda tjänsten bör placeras i 18 lönegraden. Tre ledamöter i nämnden har i särskilt yttrande förklarat sig anse, att nämnden borde ha tillstyrkt tjänstens placering i lönegrad Ce 20.

Departementschefen har förklarat sig icke vara beredd att biträda förslaget om inrättande av ifrågavarande tjänst. Vad beträffar skolkuratorsverksamheten i övrigt har departementschefen förordat en ökning av medelsanvisningen till detta ändamål med 10 000 kronor till omkring 75 000 kronor. Enligt departementschefens mening bör det liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning från fall till fall besluta om anslag för hithörande ändamål.

I motionerna I: 195 och II: 215 har anförts bland annat följande.

Skolkuratorn vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen Sigge Bruce är till skillnad från de andra skolkuratorerna i Stockholm heltidsanställd, och är sålunda för sin försörjning helt hänvisad till inkomsten av kuratorsarbetet. För närvarande utgår ur anslagsposten för icke-ordinarie personal vid de allmänna läroverken ersättning åt kuratorn enligt de grunder, som gäller för extra tjänsteman i lönegrad Cg 18, löneklass 21, 28 § A I punkterna 6, 7 och 8 samt 41—48 §§ i statens allmänna avlöningsreglemente. Tjänstgöringen omfattar nio månader av året.

Med hänsyn till kuratorsarbetets betydelse, art och omfång är utgående ersättning, som av Kungl. Maj:t är underkastad godkännande för ett år i taget, uppenbart otillräcklig (skolöverstyrelsens utredning 00893/53 U. sid. 6).

Den provisoriska karaktär, som sålunda kännetecknar den nuvarande kuratorsverksamheten vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen, har skapat osäkerhet. Den banbrytande och i viss mån normgivande kuratorsverksamhet, som uppbyggts vid de båda läroverken, dit även av Kungl. Maj:t ekonomiskt stödd praktikantverksamhet är förlagd, synes genom verksamhetens karaktär av kortsiktigt arrangemang löpa risk att helt upphöra. Skolkuratorn vid de båda läroverken anser sig nu icke längre under rådande om-

ständigheter kunna kvarstanna i tjänst längre än den nu pågående vårterminen, varför de berörda skolorna står inför utsikten att helt sakna kuratorsverksamhet kommande läsår.

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 föreslagit att en för kurator Sigge Bruce avsedd skolkuratorstjänst i lönegrad Ce 20 inrättas vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm. Som motivering för sitt förslag anför överstyrelsen att Bruce är den enda skolkuratorn med statlig heltidstjänstgöring och att han innehaft av statsmedel betalad arvodestjänst sedan år 1945. Med hänsyn tagen till Bruce's långa tjänstgöring som skolkurator, varunder han sedan 1949 handlett kuratorspraktikanter, har det tyckts överstyrelsen rimligt, att en tryggad anställningsform beredes honom. Överstyrelsen påpekar också att vid bifall till nämnda förslag kommer det till Bruce nu utgående handledararvodet å 1 170 kronor att bortfalla. Departementschefen har emellertid i årets statsverksproposition (bilaga 10, åttonde huvudtiteln, sid. 475) utan närmare motivering förklarat sig icke beredd biträda överstyrelsens förslag.

Vi är väl medvetna om att frågan om kuratorsverksamheten i landets skolor är en mycket stor fråga med betydande ekonomiska konsekvenser, och vi har icke för avsikt att här föreslå en lösning av hela detta frågekomplex. Men den försöksverksamhet på detta område, som sedan 15 år tillbaka bedrivs vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen, är enligt vårt förmenande så viktig att den icke får äventyras, vilket skulle bli fallet, om icke den kurator, som skapat och utvecklat den, kan fortsätta sitt arbete.

Verksamheten vid de båda läroverken är den äldsta i sitt slag i landet, och de resultat, som där utvunnits, har varit och är alltjämt normgivande för den skolkuratorsverksamhet, som alltmer växer fram. Det är alltså här fråga om en försöksverksamhet, som redan givit betydande resultat, och kuratorn i fråga har de facto tjänstgjort som en rådgivande instans för andra kommuner och skolor, som sökt lösa sin kuratorsfråga. Ingen torde bestrida att de erfarenheter, som här vunnits, kommit hela landets skolväsende till godo.

Vi vill starkt betona att det här är fråga om ett särskilt fall, som icke behöver bli prejudicerande. Att begära att kuratorn i fråga skall fortsätta sin verksamhet med lön endast nio månader av året och utan rätt till tjänstepension synes oss vara för mycket begärt, allra helst som arbete finns för honom under hela året. Som exempel kan nämnas att kurator Bruce sedan många år under minst 10 veckor varje sommar förestår Norra Latins sommarhem, där varje sommar omkring 220 skolpojkar tas emot i två 5-veckorsperioder. Där emottages icke endast elever från högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Kungsholmen utan även i mån av utrymme elever från andra skolor.

Att en ordinarie tjänst nu skulle tillskapas anser vi oss icke kunna föreslå utan anser att kurator Bruce bör erhålla extra ordinarie anställning.

Med hänsyn till kurator Bruce's banbrytande insatser, hans ställning som rådgivande instans för kommuner och skolor vid deras planläggning av kuratorsverksamheten, synes han icke böra placeras lägre än i lönegrad Ce 20, vilken lönegrad även skolöverstyrelsen föreslagit.

Utskottet. Departementschefen har till successivt förstatligande föreslagit de kommunala gymnasierna i Avesta, Tranås, Lysekil och Sala. Utskottet biträder detta förslag och vill endast understryka departementschefens uttalande om att de kommunala gymnasierna böra förstatligas i ordning alltefter tillkomstar, såvida icke särskilda skäl till annat föranleda.

I motionerna I: 195 och II: 215 har hemställts, att en för skolkuratorn Sigvard Bruce avsedd skolkuratorstjänst i lönegrad Ce 20 skall inrättas vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm från och med budgetåret 1957/58. Yrkandet sammanfaller med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag, vilket departementschefen icke biträtt.

Bruce innehar nu arvodesanställning som skolkurator vid förutnämnda läroverk och högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm. Han har innehåft av statsmedel bekostad arvodestjänst sedan år 1945 och är för närvarande den ende skolkuratorn med statlig heltidstjänstgöring. Med hänsyn till Bruces långa tjänstgöring som skolkurator, varunder han sedan 1949 handlett kuratorspraktikanter, har det syntts skolöverstyrelsen rimligt, att en tryggare anställningsform bereddades honom. Utskottet delar denna skolöverstyrelsens uppfattning och är ense med motionärerna därom, att Bruces insatser varit och äro av den största betydelse för den på ifrågavarande område bedrivna försöksverksamheten. Med hänsyn härtill tala enligt utskottets mening starka skäl för att en personlig skolkuratorstjänst för Bruce inrättas redan från och med nästa budgetår. Emellertid har Kungl. Maj:t i skrivelse den 18 januari 1957 — med anledning av att riksdagen i fjol (SU nr 219, Rskr nr 406) begärde, att Kungl. Maj:t skulle i lämpligt sammanhang lämna riksdagen en närmare redogörelse för hittills vunna erfarenheter av skolkuratorsverksamheten — uppdragit åt skolöverstyrelsen att i samband med överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 inkomma till Kungl. Maj:t med en sammanfattande redogörelse beträffande erfarenheterna av skolkuratorsverksamheten samt med de förslag, vartill överstyrelsen funne anledning. Vid sådant förhållande och då de med inrättande av en tjänst som skolkurator för Bruce sammanhängande frågorna lämpligen böra prövas i samband därmed är utskottet icke berett att biträda det i motionerna I: 195 och II: 215 gjorda yrkandet om inrättandet av ifrågavarande tjänst redan från och med budgetåret 1957/58. Utskottet, som förutsätter, att Kungl. Maj:t för 1958 års riksdag framlägger förslag i ämnet, förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i detta ärende anfört.

Även om vissa skäl kunna tala för att i enlighet med skolöverstyrelsens därom framställda begäran och yrkandet i motionen II: 167 sju nya tjänster för heltidstjänstgörande skolsköterskor inrättas vid läroverken, är utskottet dock icke berett att biträda detta förslag. Utskottet förutsätter emellertid, att frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att skolöverstyrelsen föreslagit, att

klassavdelning i viss utsträckning skall få delas vid undervisningen i hemkunskap, samt att departementschefen icke biträtt detta förslag. Vidare har skolöverstyrelsen under förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning av lärare vid folkskolor framlagt förslag om bland annat förmånligare villkor för gruppindelning i slöjd i folkskolan. Ej heller detta äskande har departementschefen — som framhållit att ett genomförande av förslaget skulle innebära en betydande och i och för sig önskad standardförbättring av folkskolans undervisning — funnit sig kunna förorda.

I motionerna I: 197 och II: 217 har nu hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till nästa års riksdag om förmånligare delningsgrunder vid undervisningen i hemkunskap i högre skolor och i slöjd i folkskolan. Utskottet, som får erinra om att utskottet redan i fjol uttalade sig för införande av rätt till uppdelning av klassavdelning vid undervisningen i hemkunskap i läroverken och för förmånligare grunder för uppdelning på grupper vid undervisningen i slöjd i folkskolan, finner sig för närvarande icke berett att biträda det i motionerna I: 197 och II: 217 framställda förslaget. Härvid har utskottet emellertid utgått från att Kungl. Maj:t vid höstens budgetarbete upptager förevarande spörsmål till förnyad prövning och därvid överväger förutsättningarna, såväl i ekonomiskt hänseende som med hänsyn till lärar- och lokaltillgång för genomförande av de åsyftade anordningarna.

Vad departementschefen anfört och föreslagit har icke i vidare mån än som framgår av det nu anförda givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må besluta, att samrealskolorna i Avesta, Lysekil, Sala och Tranås från och med budgetåret 1957/58 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation Kungl. Maj:t bestämmer, skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner övergår till systemet med avgiftsfri undervisning samt utöver därmed förknippade förpliktelser åtager sig att tillhandahålla bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 195 och II: 215 samt II: 167,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills

vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtagna de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis		94 990 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a) Arvoden åt skolläkare m. m., förslagsvis	870 000	
b) Arvoden åt bibliotekarier, förslagsvis	337 300	
c) Särskilda arvoden vid läroverk med lärarkurs, förslagsvis	2 145 000	
d) Särskilda arvoden vid statens aftonskola, förslagsvis	20 500	
e) Arvode åt biträdande föreståndarinna	1 200	3 374 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis		30 323 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis		37 000 000
		Summa kronor 165 687 000

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l

1. Bidrag från Stockholms stad ..	15 000	
2. Av kommuner och lärare erlagda hyror	274 000	
3. Avkastning av donationer från kronan m. m.	37 600	
4. Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse	160 400	487 000
		Nettoutgift kronor 165 200 000

c) till *Allmänna läroverken: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 165 200 000 kronor;

III. att motionerna I: 197 och II: 217 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV: att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 195 och II: 215 anfört.

24:o) **Allmänna läroverken: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 200, s. 490 och 491), vilket innebär en anslagshöjning med 25 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 702 000 kronor.

25:o) **Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 202, s. 496), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 8 500 kronor.

26:o) **Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 203, s. 496 och 497), vilket innebär en anslagshöjning med 943 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 3 543 000 kronor.

27:o) **Kompletteringsgymnasier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 204, s. 497 och 498), vilket innebär en anslagshöjning med 70 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kompletteringsgymnasier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 270 000 kronor.

28:o) **Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 205, s. 498—501), vilket innebär en anslagshöjning med 18 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) fastställa följande avlöningsstat för direktionen över Stockholms stads undervisningsverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	10 200
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal . .	44 400
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	10 800
	<hr/>
	Summa kronor 65 400

Särskilda uppbördsmedel

Räntemedel från Allmänna undervisningsverkens fond	6 700
	<hr/>
	Nettoutgift kronor 58 700

b) till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 58 700 kronor.

29:o) **Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 206, s. 501), vilket innebär en anslagshöjning med 300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 500 kronor.

30:o) **Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 207, s. 502 och 503), vilket innebär en anslagsminskning med 170 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 335 000 kronor.

31:o) **Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 208, s. 504 och 505), vilket innebär en anslagshöjning med 3 600 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 39 100 000 kronor.

32:o) **Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 209, s. 505 och 506), vilket innebär en anslagshöjning med 45 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 210 000 kronor.

33:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 210, s. 506 och 507), vilket innebär en anslagshöjning med 650 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 470 000 kronor.

34:o) **Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211, s. 507 och 508), vilket innebär en anslagshöjning med 9 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 kronor.

35:o) **Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 212, s. 508 och 509) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 562 000 kronor.

I detta sammanhang har riksdagen till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 126) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson i Bogla m. fl.* (II: 126), i vilka hemställts, att riksdagen måtte bevilja för läsåret 1957/58 av skolöverstyrelsen äskade bidrag av 35 000 kronor till Mariannelunds praktiska skola.

Av statsrådsprotokollet inhämtas följande.

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungkile kommun, i vad avser fyraårig realskola, till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium, till Solbacka läroverk i Daga kommun samt från och med innevarande budgetår jämväl till Sigtunaskolan. Bidraget har från och med innevarande budgetår utgått med två kronor per elev och dag av läsåret.

Skolöverstyrelsen har föreslagit att följande tre skolor inordnas under förevarande anslag, nämligen Anundsjöbygdens realskola i Bredbyn, Mariannelunds praktiska skola, i vad avser treårig realskola, och Ekebyholmskolan i Rimbo, i vad avser fyraårig realskola. För dessa tre skolor beräknas de erforderliga bidragsbeloppen till respektive 57 000 kronor, 35 000 kronor och 60 000 kronor eller sammanlagt 152 000 kronor.

Statskontoret har icke ansett sig böra tillstyrka förslaget.

Departementschefen har icke biträtt skolöverstyrelsens nyssnämnda förslag. För de fyra skolor till vilka bidrag utgår från förevarande anslag har departementschefen emellertid förordat, att bidragsbeloppet, som föregående år ökades från en krona 50 öre per elev och dag av läsåret till två kronor, nu ytterligare höjes till två kronor 50 öre per elev och dag av läsåret. Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 137 000 kronor.

I motionerna I:126 och II:126 har i anslutning till skolöverstyrelsens ovannämnda framställning föreslagits statsbidrag till Mariannelunds praktiska skola.

Beträffande innehållet i motionerna torde — i den mån redogörelse icke lämnas i det följande — få hänvisas till motionen II:126.

I motionerna anföres bland annat följande.

Mariannelunds praktiska skola grundades år 1904. Skolan är sedan 1948 organiserad på en läroverksavdelning och en yrkesavdelning. Yrkesavdelningen, som omfattar ettårig handelsskola samt husmodersskola, står under inspektion av kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning och åtnjuter fullt statsbidrag enligt samma grunder som gäller för kommunala yrkesskolor.

Läroverksavdelningen omfattar en treårig och en tvåårig realskollinje. Sedan år 1949 står avdelningen under inspektion av kungl. skolöverstyrelsen, och sedan vårterminen 1956 äger skolan examensrätt för den treåriga linjen. Elevantalet på läroverksavdelningen är 150, varav 75 elever tillhör den treåriga linjen. Statsbidrag söktes för läroverksavdelningen första gången år 1949, och sedan dess har ansökan därom gjorts varje år. Skolöverstyrelsen uttalade önskemål om att skolan skulle erhålla bättre utrustning för att styrelsen skulle kunna tillstyrka statsbidrag. Detta önskemål har uppfyllts, och skolan har erhållit examensrätt.

Läroverksavdelningen vid skolan är av stor lokal betydelse, då Mariannelunds köping genom inrättande av den treåriga realskollinjen fått sin skolfråga löst beträffande undervisningen på högstadiet. Dessutom mottager skolan ett stort antal elever från i skolavseende missgynnade orter över hela landet. Det är alltså ett stort lokalt och allmänt intresse att läroverksavdelningen erhåller statsbidrag, så att elevavgifter icke längre som hittills behöver uttagas av i flertalet fall obemedlade elever.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har icke ansett sig böra biträda det i motionerna I:126 och II:126 framställda yrkandet. I detta sammanhang vill emellertid utskottet uttala, att ett antal internatläroverk även i ett utbyggt skolväsende torde komma att ha en viktig uppgift att fylla, bland annat för barn med speciella familjeförhållanden samt för barn till utlandssvenskar. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan om dessa skolors behov av statsbidrag samt på problemet om inordnande av detta slags skolor i det allmänna skolväsendet.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I:126 och II:126, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 562 000 kronor.

36:o) **Läroboksnämnden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 213, s. 509), vilket innebär en anslagshöjning med 7 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 54 000 kronor.

37:o) **Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 214, s. 510—513), vilket innebär en anslagsminskning med 6 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 kronor.

38:o) **Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 215, s. 513), vilket innebär en anslagshöjning med 3 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 21 000 kronor.

39:o) **Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 216, s. 513 och 514), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

40:o) **Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 217, s. 514 och 515), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

41:o) **Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 218, s. 515 och 516), vilket innebär en anslagshöjning med 35 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 119 800 kronor.

42:o) **Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 219, s. 516), vilket innebär en anslagshöjning med 8 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 88 000 kronor.

43:o) **Psykologisk-pedagogiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 220, s. 516 och 517), hemställer utskottet, att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för psykologisk-pedagogiska institutet, som föranledes av vad departementschefen anført;

b) godkänna följande stat för psykologisk-pedagogiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

S t a t			
<i>Avlöningar</i>			
1.	Arvoden och ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 000	
2.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	38 300	
3.	Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	8 700	50 000
<i>Omkostnader</i>			
1.	Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	100	
2.	Resersättningar, <i>förslagsvis</i>	3 200	
3.	Expenser, <i>förslagsvis</i>	4 700	8 000
			Summa kronor 58 000

c) till *Psykologisk-pedagogiska institutet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 58 000 kronor.

44:o) **Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 221, s. 518) hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

45:o) **Vissa kostnader för student- och realexamina.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 222, s. 518 och 519), vilket innebär en anslagshöjning med 115 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 837 000 kronor.

46:o) **Studiebidrag och stipendier.** Kungl. Maj:t har (punkt 223, s. 519—535) föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen

förordade ändrade grunder för studiehjälpen, dels ock till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 49 250 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av punkten 223 under åttonde huvudtiteln måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag såvitt avser införandet av grundstipendier, samt till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 40 250 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (I: 359) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén m. fl.* (II: 445), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte

dels godkänna av Kungl. Maj:t förordade ändrade grunder för studiehjälpen med den i motionen förordade ändringen i fråga om den övre åldersgränsen för erhållande av grundstipendium,

dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällande regler för behovs- och studielämplighetsprövningen i samband med stipendieringen;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Onsjö* väckt motion (II: 442), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkt 223, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag beträffande införande av generella grundstipendier måtte besluta att till Studiebidrag och stipendier för budgetåret 1957/58 anvisa 46 500 000 kronor att disponeras i överensstämmelse med vad studiehjälpsmyndigheterna förordat.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 276, II: 445 och II: 442.

Kungl. Maj:ts förslag innebär vidgad rätt till studiehjälp från och med nästa budgetår för icke-svenska elever, kostnadsökning 400 000 kronor, införande från och med den 1 januari 1958 av icke behovsprövade grundstipendier, kostnadsökning 9 miljoner kronor, samt uppräknig från och med den 1 januari 1958 av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp, såvitt gäller studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnått 18 års ålder, kostnadsökning 1 370 000 kronor. Slutligen föreslås en uppräknig till följd av automatiska kostnadsökningar med 2 565 000 kronor. Totalt föreslås sålunda en höjning av anslaget med 13 335 000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Studiehjälpens nuvarande former.

Alltsedan 1953 års studiehjälpsreform regleras den statliga studiehjälpen i fyra olika kungörelser, nämligen angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa läroanstalter (1953: 530), angående statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor (1953: 531), angående statlig studiehjälp åt elever vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning samt centrala verkstadsskolor (1953: 532) ävensom angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa lantbruksundervisningsanstalter (1953: 515). Studiehjälpen omfattar studielån, stipendium och studiebidrag (utbildningsbidrag). Beträffande stipendier och studiebidrag gäller i huvudsak följande.

Stipendier utgår till obemedlade och mindre bemedlade elever vid

a) lärarutbildningsanstalter och fackutbildningsanstalter (tekniska fackskolor och institut, ett-åriga linjer vid handelsgymnasier, sjuksköterskeskolor m. fl.), förtecknade i en till kungörelsen 1953: 530 fogad bilaga;

b) allmänt läroverk, kommunalt gymnasium, kommunal realskola, kommunal praktisk realskola, högre folkskola, högre tekniskt läroverks gymnasium, tvåårig linje av statsunderstött handelsgymnasium, specialgymnasiet vid Hvilans folkhögskola samt sådan kommunal eller enskild under skolöverstyrelsens eller överstyrelsens för yrkesutbildning ställd läroanstalt, vars bildningsmål är jämförligt med nämnda läroanstalters;

c) kurser för förberedande utbildning vid anstalter för utbildning av skolköks-, handarbets- och lantushållslärarinnor samt småskoleseminariet i Haparanda;

d) statens läroverk för vuxna och statliga kompletteringsgymnasier;

e) kurs med heldagsundervisning vid statsunderstödd kommunal eller enskild anstalt för yrkesundervisning eller vid central verkstadsskola;

f) Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstituts driftsledarkurs, mejeriskola, trädgårdsskola samt kurs i hovbeslag och maskinreparation, statens lantbruksskolor samt statsunderstödd lantbruksskola, lantmannaskola, lantushållsskola och trädgårdsskola samt fruktodlingsskola, trädgårdskurs vid folkhögskola, lägre mejeriskola, kurs för ladugårdsskötare, svinskötare, kontrollassistenter och instruktörer samt hovslagarkurs vid veterinärhögskolan.

Vidare utgår stipendier till obemedlade och mindre bemedlade elever

g) för genomgång av sådan kurs vid statsunderstödd folkhögskola, vartill skolan erhåller statsbidrag;

h) för studier i klasserna 8 och 9 i sådan folkskola där enligt Kungl. Maj:ts medgivande försök med nioårig enhetsskola bedrivs, samt

i) såsom bidrag till kostnader för kursavgift till den, som genomgått minst folkskolans sjätte klass eller inhämtat motsvarande kunskaper och som enligt korrespondensmetoden bedriver enskilda studier med real- eller studentexamen som mål eller som bedriver studier med realexamen som mål vid enskild realskola med förenad korrespondens- och muntlig undervisning på ort, där tillgång till undervisning vid statlig eller kommunal läroanstalt, ledande till realexamen, icke finnes.

Stipendier utgår icke till elever i klasserna 1⁴ och 1⁵—2⁵ av realskolan eller motsvarande klasser av övriga under b) omförmälda läroanstalter.

Stipendiebeloppen är bestämda per månad eller per läsår. I regel utgår stipendium per månad med högst 75 kronor. Elever vid lärarutbildningsanstalter erhåller stipendier, endast om de har försörjningsplikt eller ömmande skäl föreligger. Stipendiet är då högst 800 kronor per läsår. För studier vid fackutbildningsanstalter under a) beviljas stipendier endast åt elev, som deltagar i dagundervisning. Stipendier under d) utgår med högst 800 kronor per läsår. Stipendier under f) beviljas med högst 75 kronor per månad eller högst 360 kronor per läsår, allt efter undervisningens art. Stipendier under i) beviljas i regel med högst 250 kronor per läsår. Elev som deltagar i kombinerad korrespondens- och muntlig undervisning kan dock erhålla upp till 350 kronor per läsår. För sista läsåret kan elev, som deltagar i preparandkurs, erhålla stipendium med högst 450 kronor. Antalet stipendier under i), som varje elev kan erhålla, är maximerat till fyra för elev i realskolekurs och fem för elev i gymnasiekurs.

Stipendierna är behovsprövade. Vid behovsprövningen tages beträffande flertalet stipendier hänsyn till elevens och hans föräldrars ekonomiska förhållanden, antalet av elevens syskon under 18 år utan egen deklareringspliktig inkomst samt storleken av de stipendier och övriga medel, vilka står till elevens förfogande under det läsår eller den kurs stipendiet avser. De sökande som befinner sig i behov av stipendium indelas efter en vägning av dessa faktorer i åtta olika behovsklasser. Beloppen i de olika klasserna är 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70 och 75 kronor.

För elever under b) och i) gäller särskilda villkor om studielämplighet.

Stipendier under a), b), c), h) och i) beviljas och utanordnas av studiehjälpnämnden. Stipendier under e) beviljas av överstyrelsen för yrkesutbildning och utbetalas av länsstyrelserna. Stipendier under f) beviljas och utanordnas av lantbruksstyrelsen, och stipendier under g) beviljas och utanordnas av skolöverstyrelsen.

Studiebidrag utgår utan behovsprövning och avser att utjämna skillnaden i utbildningskostnader för å ena sidan elev, vilken är bosatt å ort med undervisningsanstalt med det utbildningsmål eleven önskar uppnå och å andra sidan elev, vilken är bosatt å ort utan sådan läroanstalt.

Studiebidrag beviljas elever som avses under b), c), e), f), g) och h) och utgår för kostnader för inackordering eller för dagliga resor och måltider.

Bidraget till inackordering utgår 60 kronor för månad beträffande elever under b) ävensom för elever under e), vilka deltagar i undervisning, omfattande minst två arbetsår. Övriga erhåller för kurser om minst fyra månader ett bidrag av 30 kronor i månaden, om de är inackorderade på elevhem. Kan sådan inackordering icke beredas eleven och blir inackorderingskostnaderna på grund härav väsentligt högre, utgår bidraget med högst 50 kronor per månad.

Elever som ej är inackorderade på skolorten kan erhålla bidrag till dagliga resor mellan bostadsorten och skolorten, om kostnaden härför uppgår till minst 12 kronor för månad. Bidrag beviljas med det belopp, i fulla kronor räknat, varmed resekostnaden för månad överstiger 10 kronor, dock högst med 40 kronor i månaden.

Elev som ej är inackorderad på skolorten kan vidare erhålla bidrag med 14 kronor i månaden för frukostmål, som intages utom hemmet (dock ej om skolmåltid fritt tillhandahålles) samt med 6 kronor i månaden för ytterligare en måltid, som minst fyra dagar i veckan intages utom hemmet.

Vissa av de elever som avses under f) kan erhålla *utbildningsbidrag* utan behovsprövning. Bidraget utgår med 240 kronor per läsår till elev, som bevisar annan huvudkurs vid lantbruksskola än ladugårdsförmanskurs och maskinskötarkurs ävensom till elev vid lägre mejeriskola, 600 kronor till elev i ettårig ladugårdsförmanskurs och 300 kronor till elev i praktisk svin-skötarkurs.

Studiebidrag och utbildningsbidrag beviljas av rektor för vederbörande undervisningsanstalt. Erforderliga medel rekvideras av rektor hos länsstyrelsen. Beträffande studiebidrag, som avses under e) och g) äger dock rekvisition av medel rum hos respektive lantbruksstyrelsen och skolöverstyrelsen.

Utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t kan *icke-svenska elever* erhålla studiehjälp endast vid obligatorisk skolgång i försöksdistrikten. Enligt praxis äger icke-svenska elever efter medgivande av Kungl. Maj:t erhålla studiehjälp vid folkhögskolor, yrkesskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Beträffande folkhögskolorna och yrkesskolorna är vidare medgivet, att vid vardera skolformen må årligen utgå studiehjälp åt högst 100 elever från Danmark, Finland, Norge och Island.

Förslag till förbättrad studiehjälp

Studiehjälpsmyndigheterna — studiehjälpsnämnden, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och lantbruksstyrelsen — föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår en uppräknig av stipendie- och studiebidragsbeloppen med i runt tal 20 procent på sätt framgår av följande sammanställning.

	Nu	Förslag
Stipendium (per månad)	75-70-60-50	100-85-70-55
	-40-30-20-10	-45-35-25-15
Stipendium (per läsår)	800	960
	360	420
Inackorderingsbidrag (per månad)	60	75
	50	65
	30	40
Bidrag till dagliga resor (per månad) ..	40	50
Bidrag för frukostmål (per månad)	14	15
Bidrag för en andra måltid (per månad)	6	7
Utbildningsbidrag	240	300
	300	360
	600	720
Stipendium vid korrespondensstudier ..	250-350-450	300-450-600

Studiehjälpsnämnden anför till motivering för förslaget bland annat följande.

Stipendierna har varit till beloppen oförändrade sedan de bestämdes av 1953 års riksdag och detsamma gäller i huvudsak om studiebidragen, beträffande vilka dock en mindre justering av bidraget till frukostmål och något ändrade grunder för bidraget till dagliga resor godkändes av 1956 års riksdag. Sedan 1953 har emellertid stipendier och studiebidrag på grund av penningvärdets förändring förlorat i värde, och en uppräknig av beloppen är därför klart motiverad. En ytterligare höjning av beloppen är vidare angelägen såsom ett led i strävandena att stödja familjer med barn i utbildningsåren.

Familjeberedningen — tillkallad inom socialdepartementet för att biträda vid handläggningen av frågan om samhällets stödåtgärder för barnfamiljerna och därmed sammanhängande spörsmål — har framlagt en den 2 oktober 1956 dagtecknad promemoria angående statlig studiehjälp. Vid utarbetandet av promemorian har beredningen haft tillgång till bland annat studiehjälpsmyndigheternas förslag. I promemorian framlägger beredningen en rad alternativ till åtgärder, genom vilka en direkt eller indirekt förbättring av studiehjälpen kan komma till stånd.

Beredningen behandlar såväl tänkbara reformer av generell innebörd som förstärkningar av det nuvarande behovsprövade stödet.

Beredningen anför, att ett borttagande av kvarstående lärjungeavgifter i olika slag av skolor och utbildningsanstalter skulle betyda en viss avlastning av studiekostnaderna för berörda familjer. Kostnaden för en sådan åtgärd beräknar beredningen till cirka 5 miljoner kronor, varvid bortses från redan beslutade eller planerade åtgärder.

Såsom ytterligare en möjlighet att befria barnfamiljerna från en viss väsentlig kostnadspost i samband med barnens studier nämner beredningen införande av fria läroböcker och fri undervisningsmateriel i högre skolor och utbildningsanstalter. Kostnaderna för en sådan reform beräknas bli av storleksordningen 14 miljoner kronor om året.

Ett tredje alternativ till generell förbättring av studiehjälpen, som beredningen framlägger, är införande av generella grundstipendier, vilka utan behovsprövning skulle utgå till alla i åldern 16—18 år, som fortsätter sin utbildning. Sådant stipendium, som endast borde tillkomma elever i skolor eller kurser, vid vilka undervisningen omfattar minst fyra månader, skulle lämpligen till sitt belopp bestämmas efter det allmänna barnbidragets storlek. Utbetalningen skulle verkställas av vederbörande rektor eller skolförståndare och äga rum vid slutet av varje kurs eller termin. Kostnaden för sådan stipendiegivning under budgetåret 1957/58 uppskattas av beredningen till 19 miljoner kronor.

Beredningen föreslår en höjning av studiebidragen till inackordering av elever, som deltar i skolor eller kurser, vid vilka undervisningen har en omfattning av minst två läsår. Beloppet föreslås höjt från nuvarande 60 kronor för månad till 100 kronor för månad. Kostnadsökningen härför och för de av studiehjälpsmyndigheterna yrkade förbättringarna av studiebidragen i övrigt beräknas i förhållande till anslagen för budgetåret 1956/57 till i runt tal 10 400 000 kronor.

Beredningen behandlar vidare frågan om jämkningar i det nuvarande systemet för behovsprövade stipendier. Beträffande det högsta beloppet, nu 75 kronor per månad, föreslås höjning till 125 kronor per månad. Vidare förordar beredningen, att antalet behovsklasser och stipendiebelopp skall minskas till fem. Beloppen föreslås till 25, 50, 75, 100 och 125 kronor i månaden. Dessa ändringar beräknas likaledes medföra en merkostnad av sammanlagt cirka 10 400 000 kronor, i förhållande till anslagen för budgetåret 1956/57.

Ytterligare finner beredningen, att man kan diskutera en viss justering av inkomststrecken inom behovsprövningssystemet. Om dessa inkomststreck ändras, så att stipendium normalt kan utgå till ettbarnsfamiljer med en årsinkomst av högst 15 000 kronor mot nu 12 000 kronor och i motsva-

rande mån till ett större antal flerbarnsfamiljer blir kostnadsökningen, om beredningens övriga förslag till jämkningar av behovsprövningen genomföres, ytterligare omkring 6 700 000 kronor.

Slutligen behandlar beredningen frågan om den prövning av studielämpligheten, som vid stipendieutdelningen äger rum i fråga om elever i läroverk och därmed jämförbara läroanstalter. Beredningen finner denna prövning diskutabel från familjesocial synpunkt och framhåller, att ett betydande antal familjer genom densamma går miste om statligt stöd för täckande av barnens studiekostnader. Det kan övervägas, anser beredningen, om inte denna prövning bör modifieras eller slopas. Ett slopande av prövningen beräknas medföra, att stipendiegivningen inom läroverk m. fl. läroanstalter i det närmaste fördubblas.

Angående generella grundstipendier anför familjeberedningen bland annat följande.

En fortsättning i någon form av de allmänna barnbidragen efter 16 års ålder för ungdom, som fortsätter sin utbildning, är ett önskemål som framförts från många håll. Beredningen finner dessa önskemål välgrundade. Då det huvudsakligen av administrativa skäl icke har befunnits lämpligt att för speciella kategorier höja åldersgränsen för barnbidrag, ligger det nära till hands att knyta ifrågavarande stöd till studiehjälpen i form av generella grundstipendier.

Ett införande av generella grundstipendier skulle av allt att döma inte nödvändiggöra någon omfattande administrativ apparat. Stipendierna skulle kunna rekvireras av vederbörande rektor eller skolföreståndare och utbetalas till elevens målsman kvartalsvis eller varje termin. Lämpligt vore att stipendium beräknades för varje hel månad, som eleven vistades vid undervisningsanstalten, samt utbetalades i efterskott vid terminens eller kursens slut. Frånvaro på grund av sjukdom eller annan liknande anledning borde icke föranleda minskning av stipendiet. Såsom villkor för grundstipendium bör gälla, att undervisningen vid skolan eller kursen omfattar minst fyra månader. Grundstipendiets belopp bör anslutas till det belopp, med vilket de allmänna barnbidragen skall utgå.

Beträffande i ärendet avgivna *remissyttrandet* får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (1957 års åttonde huvudtitel s. 528—531).

Departementschefen

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Under åttonde huvudtiteln är uppförda fem förslagsanslag å för närvarande tillhoppa 35 915 000 kronor, ur vilka anslag bestrides kostnaderna för studiebidrag och stipendier (med undantag av s. k. brevskolestipendier) enligt kungörelserna 1953: 530, 531 och 532. Hittills vunna erfarenheter av denna på fem olika anslag fördelade redovisning talar enligt min uppfattning för en sammanslagning av de olika anslagen till ett förslagsanslag, lämpligen med benämningen Studiebidrag och stipendier. Denna förändring bör genomföras från och med nästa budgetår. Medelsanvisningen för brevskolestipendier bör liksom hittills redovisas under särskilt reservationsanslag; rubriken på detta anslag torde lämpligen kunna förkortas till Brevskolestipendier.

Redan vid anmälan av fjolårets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln s. 545) ställde jag mig i princip positiv till studiehjälpsnämndens förslag om utvidgning av kretsen av studiehjälpsberättigade med icke-svenska elever. Enligt hittills tillämpad praxis är i detta hänseende dylika elever jämställda med svenska elever endast vid skolgång i den obligatoriska skolan. Efter särskilda medgivanden av Kungl. Maj:t har emellertid icke-svenska elever kunnat erhålla studiehjälp vid genomgång av folkhögskolor, yrkesskolor och lantbruksskolor. Detta har främst gällt s. k. finska krigsbarn, andra medborgare i de övriga nordiska länderna samt flyktingar och med dem likställda. Studiehjälpsnämndens förslag innebär, såvitt gäller sistnämnda skolformer och elevkategorier, närmast endast en decentralisering av beslutanderätten från Kungl. Maj:t till de centrala och lokala studiehjälpsmyndigheterna. Jag delar emellertid nämndens uppfattning, att studiehjälpsrätten för dessa elevkategorier i princip bör utsträckas till samtliga de skolformer, där svenska elever äger rätt till studiehjälp. Mot bakgrunden av de överväganden i studiehjälpsfrågan, som skett inom nordiska kulturkommissionen och vid det senaste nordiska undervisningsministermötet, anser jag mig böra på en punkt gå längre än nämnden, nämligen såtillvida att enligt min mening medborgare i de övriga nordiska länderna bör likställas med svenska elever, även om de är s. k. tillresande elever, d. v. s. vistas i Sverige huvudsakligen i syfte att där erhålla utbildning för att sedan återvända till hemlandet. Det torde finnas goda grunder för att räkna med full reciprocitet mellan de nordiska länderna i detta avseende.

Om man sålunda förutsätter, att medborgare i de övriga nordiska länderna samt flyktingar och med dem jämförliga skall likställas med svenska elever beträffande rätten till studiehjälp, skulle det, såsom studiehjälpsnämnden påpekat, bli en mycket liten grupp återstående icke-svenska elever, som komme att ställas utanför. Jag ansluter mig till nämndens uppfattning, att också denna grupp, med undantag av s. k. tillresande elever, medtages vid utvidgningen av kretsen av studiehjälpsberättigade.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser i ämnet efter förslag av studiehjälpsmyndigheterna. Jag förutsätter, att därvid även utlänningskommissionen får tillfälle att framföra synpunkter på frågan om bestämmelsernas detaljutformning.

Utsträckningen av studiehjälpsrätten till icke-svenska elever i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer jag nu förordat bör gälla från och med budgetåret 1957/58. Den för ändamålet erforderliga ökningen av medelsanvisningen under det sammanförda förslagsanslaget kan med utgångspunkt i nu gällande grunder för studiehjälpen och med hänsyn till vad studiehjälpsnämnden anfört i detta avseende beräknas till i runt tal 400 000 kronor.

1953 års studiehjälpsreform utgjorde i och för sig ett väsentligt steg på vägen mot en ytterligare demokratisering av utbildningen. Under senare tid har på olika punkter åtskilliga andra åtgärder satts in i samma riktning. De senaste årens mycket betydande expansion av utbildningsväsendet är väl det klaraste och mest framträdande exemplet på samhällets strävan att söka skapa utbildningsmöjligheter för alla. Men det räcker självfallet inte med att upprätta nya skolor och öka utbildningsväsendets mottagningskapacitet. Det måste också tillses, att den enskilde har de ekonomiska förutsättningarna för att utbilda sig och att dessa förutsättningar

är för handen utan att därmed de ekonomiska påfrestningarna blir för stora. Den kartläggning av den samhälleliga familjepolitiken, som 1954 års familjeutredning och familjeberedningen gjort, visar med all tydlighet, att en ytterligare förbättring av studiehjälpen är starkt motiverad som en åtgärd i syfte att begränsa de familjeekonomiska övervägandenas inverkan på den enskildes val mellan förvärvsarbete och fortsatt utbildning utöver folkskolans grundutbildning.

Familjeberedningen har icke blott tillstyrkt de förslag till uppräkningsar av de nuvarande studiehjälpsbeloppen, som framförts av studiehjälpsmyndigheterna, utan har dessutom lagt fram en rad förslag om ytterligare förbättringar och förstärkningar av studiehjälpen på de utbildningsstadier som det här är fråga om. Beredningens samlade förslag i detta avseende får väl i dagens läge uppfattas närmast som en målsättning och som riktlinjer för den fortsatta studiehjälpspolitiken, eftersom det ju inte råder någon tvekan om att redan av statsfinansiella skäl förslagen ingalunda på en gång går att genomföra. Utbildningsväsendets nuvarande struktur gör väl dessutom, att åtminstone en del av förslagen även av praktiska skäl för närvarande ej bör genomföras.

Det är alltså nödvändigt, att från dessa utgångspunkter göra en avvägning mellan vad som för dagen framstår som mest viktigt och vad som kan anses vara mindre angeläget. Denna avvägning måste dessutom ske mot bakgrunden av storleken av de ytterligare ekonomiska resurser, som via statsbudgeten kan ställas till förfogande för en förbättring just av den direkta studiehjälpen.

Jag har i det föregående redovisat familjeberedningens synpunkter på frågan om avvägningen mellan generella stödåtgärder och behovsprövade stödformer. Ett mycket väsentligt faktum i detta sammanhang är enligt min mening den generella förbättring, som avses skola tillkomma åldersgrupperna upp till 16 år genom det i dag under femte huvudtiteln framlagda förslaget om en uppräkning av de allmänna barnbidragen. Vid mina överväganden av vad som nu bör i första hand göras för att förbättra den direkta studiehjälpen har jag kommit till den slutsatsen, att från olika synpunkter familjeberedningens förslag om införande av generella grundstipendier för elevgrupperna i 16- och 17-årsåldern måste sättas i främsta rummet. Jag tillstyrker alltså, att icke behovsprövade grundstipendier av barnbidragets storlek införes i huvudsak enligt de av beredningen förordade riktlinjerna.

Grundstipendier bör således utan behovsprövning tillkomma elever i de skolor eller kurser, vid vilka undervisningen omfattar minst fyra månader och där eleverna nu är berättigade till studiehjälp. Rätt till grundstipendium bör föreligga från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnår 16 års ålder, till och med utgången av det kvartal, varunder eleven uppnår 18 års ålder. Grundstipendiet bör beräknas till visst belopp för månad av kurstiden. För kurstid, som överskjuter eller ej uppgår till hel månad, bör liksom i fråga om övrig studiehjälp för hel vecka beräknas en fjärdedel av månadsbeloppet. I anslutning till den under femte huvudtiteln förordade avvägningen av det allmänna barnbidragets storlek torde grundstipendiets månadsbelopp böra fastställas till 34 kronor. För exempelvis en läroverkselev innebär detta ett grundstipendium på $(9 \times 34 =)$ 306 kronor för läsår. Det torde icke vara nödvändigt att i detta sammanhang till behandling upptaga övriga detaljer i fråga om utbetalning

m. m. beträffande grundstipendierna. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av studiehjälpsmyndigheterna meddela närmare bestämmelser härutinnan. Beträffande ordningen för utbetalningen vill jag dock framhålla, att det icke torde kunna undvikas att tills vidare pålägga skolledarexpeditionerna vissa uppgifter i samband därmed. Enligt min mening bör emellertid alla utvägar tillvaratagas för att så långt möjligt begränsa detta merarbete.

Liksom förhöjningen av det allmänna barnbidraget bör införandet av generella grundstipendier ske från och med den 1 januari 1958. Kostnaderna för senare hälften av nästa budgetår kan, såvitt gäller förevarande anslag under åttonde huvudtiteln, beräknas till i runt tal 9 miljoner kronor.

Det torde icke vara tekniskt möjligt att inordna studerande vid brevskolor i den elevgrupp som skall komma i åtnjutande av grundstipendier. Med hänsyn härtill och till vad jag i det följande föreslår beträffande studiehjälpen för åldersgrupperna över 17 år, förordar jag att studiehjälpsnämndens förslag beträffande höjning av brevskolestipendierna genomföres från och med den 1 januari 1958. Räknat från denna tidpunkt bör således stipendiebeloppen utgå med respektive 300, 450 och 600 kronor.

I angelägenhetsordning närmast efter de generella grundstipendierna bör enligt min mening sättas en uppräknings- och utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp till i första hand den nivå, som studiehjälpsmyndigheterna föreslagit. Kostnaderna härför kan, såvitt gäller åttonde huvudtiteln, uppskattas till drygt 7,6 miljoner kronor för nästa budgetår. Det har vid budgetavvägningen icke befunnits möjligt att genomföra en dylik reform under nästa budgetår. Då emellertid konsekvensen av förslagen om höjning av de allmänna barnbidragen och om införande av de generella grundstipendierna gör det angeläget, att studiehjälpen förbättras även för elevgrupperna i 18-årsåldern och däröver, har jag ansett mig böra föreslå en lösning sålunda, att studiehjälpsmyndigheternas förslag till uppräknings- och utgående stipendier genomföres, såvitt gäller studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det, varunder eleven uppnått 18 års ålder. Beträffande storleken av de förhöjda beloppen får jag hänvisa till den inledningsvis lämnade redogörelsen för myndigheternas förslag. För exempelvis en inackorderad läroverkselev innebär detta, att stipendiemaximum höjes från 75 till 100 kronor per månad och att inackorderingsbidraget uppräknas från 60 till 75 kronor per månad.

Jämväl denna förbättring av stipendier, studiebidrag och utbildningsbidrag för de äldre elevgrupperna bör träda i kraft den 1 januari 1958. Kostnaderna för senare hälften av nästa budgetår kan, såvitt gäller förevarande anslag under åttonde huvudtiteln, beräknas till i runt tal 1 370 000 kronor.

Övriga i ärendet framförda förslag beträffande studiehjälpen är jag, med hänvisning till vad jag i det föregående anfört, icke beredd att tillstyrka i förevarande sammanhang. Med anledning av vad som från olika håll uttalats beträffande den nuvarande uppdelningen på åtta behovsklasser för stipendieprövningen, förutsätter jag emellertid, att studiehjälpsnämnden i samråd med övriga berörda myndigheter till ytterligare överväganden upptar familjebereidningens förslag om en minskning av antalet behovsklasser och till Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang redovisar resultatet därav.

Motioner

I *motionerna I: 276* och *II: 307* har anförts bland annat följande.

Det är uppenbart att just ungdomarna över 16 år, i den mån de icke går direkt ut i förvärvsarbete, medför betydande kostnader för föräldrarna, kostnader som överstiger vad utgifterna blir för barnen i de lägre åldrarna. Emellertid bjuder det enligt vår mening emot att utvidga bidragsgivningen till nya kategorier och nya ändamål innan man hunnit så långt att man kunnat återställa redan sedan årtal utgående bidrag till deras realvärde. För vår del anser vi att man i stället för att i detta sammanhang ge ut kontanta bidrag bör genomföra sådana reformer på beskattningens område att möjlighet beredes föräldrarna att göra avdrag för periodiskt understöd även i sådana fall då detta av mottagaren användes för att bestrida studie-kostnader liksom studerande att efter avlagd examen få avdragsrätt för amorteringar å studiekostnader.

Till stöd för de i *motionerna I: 359* och *II: 445*, såvitt här är i fråga, gjorda yrkandena har anförts bland annat följande.

Den genom beslut av 1946 års riksdag införda studiehjälpen vid allmänna läroverk har fått stor betydelse särskilt för att landsbygdsungdomen skall få med städernas ungdom mer likvärdiga möjligheter till studier.

Redan nu måste, såsom senast påvisats av 1956 års familjeberedning, den utgående studiehjälpen anses för snävt beräknad med hänsyn till penningvärdeförsämringen och föräldrarnas försörjningsbörd. Studiehjälpsmyndigheterna har också påfordrat en höjning av bidrag och stipendier.

Vi delar familjeberedningens syn på behovet av att staten i högre grad än hittills avlastar familjernas kostnader för barnens fortsatta studier. Såsom 1954 års familjeutredning framhållit har den utvidgade skolplikten i förening med den frivilliga stegringen i efterfrågan på högre studier medfört ökad ekonomisk belastning på barnfamiljerna i förhållande till de barnlösa. Vid jämförelse mellan familjer med studerande barn och familjer med förvärvsarbetande barn i samma ålder blir skillnaden i detta hänseende ännu påtagligare genom de senaste årens förbättrade lönevillkor för den ungdomliga arbetskraften och dennas därav ökade förmåga att bidra till familjeekonomien.

Av familjeberedningens propåer till generella åtgärder för att effektivisera studiehjälpen synes den vara av största betydelse som avser icke behovsprövade grundstipendier till alla elever i åldern 16—18 år i de olika skolor och utbildningsanstalter, vid vilka stipendier nu kan erhållas. Vi ansluter oss därför till det av eklelesiastikministern framlagda förslaget men vill förorda att tiden för utbetalandet av dessa stipendier utsträcker så att de i varje särskilt fall kommer att utgå till och med utgången av den termin under vilken vederbörande fyller 18 år.

Såsom ovan antytts anser vi den nuvarande studiehjälpen otillräcklig för elever vid yrkesskolor, läroverk, folkhögskolor m. fl. läroanstalter till vilka stipendier och studiebidrag utgår efter i princip likartade regler. I första hand måste en uppräknig komma till stånd på grund av penningvärdeförsämringen. Men därtill bör ytterligare höjningar övervägas. De av studiehjälpsmyndigheterna föreslagna höjningarna av stipendie- och bidragsbeloppen med i runt tal 20 procent måste därvid betraktas som en minimiåtgärd. Departementschefen har också anslutit sig härtill i princip.

På grund av kostnaderna, som beräknats till 7,6 miljoner kronor för helt budgetår, och med hänsyn till införandet av de generella stipendierna för 15—17-åringar har departementschefen förordnat att studiehjälpsmyndigheternas förslag till uppräknings nu endast genomföres, för såvitt gäller studietiden från och med första månaden i kvartalet efter det varunder eleven uppnått 18 års ålder. Höjningen föreslås träda i kraft först den 1 januari 1958, då de generella stipendierna börjar utgå. Förslaget innebär att stipendiemaximum höjes från 75 till 100 kronor per månad och att inackorderingsbidraget uppräknas från 60 till 75 kronor. För de elever som kommer i åtnjutande av maximistipendium och till vilka studiebidrag samtidigt utgår innebär detta en höjning som är något större än det generella stipendiet.

Av ekonomiska skäl ansluter vi oss om ock med tvekan till den av departementschefen gjorda begränsningen av uppräknings av studiehjälpen att sålunda endast avse de äldre eleverna. Vi vill dock starkt understryka att motsvarande höjning snarast möjligt bör genomföras i fråga om 15—17-åringarna. Först då kommer de generella stipendierna för alla grupper att innebära en relativ förbättring.

I anslutning till familjeberedningens förslag om modifiering av prövningen av studielämpligheten i samband med stipendieringen vill vi anföra, att en modifiering synes motiverad inte minst med hänsyn till att en faktisk prövning av studielämpligheten redan föreligger i samband med antagandet av elever och stipendierna dessutom inte utgår under första studieåret.

Denna fråga är av så stor betydelse att den — enligt vår uppfattning — närmare borde utredas. Dess vikt har ökat i och med att tillströmningen av elever vid högre skolor från landsbygden har stigit. Många av dessa nya kategorier har en betygsnivå, som ligger strax under den stipendieberättigande. Oberoende av den utredning vi sålunda föreslår beträffande landsbygdselevernas handikap i betygskonkurrensen bör därför ett större antal elever komma i åtnjutande av stipendier. Troligt är, att en mindre sänkning av minimikraven skulle ha betydelse för stora grupper av landsbygdselever och därigenom verka för en jämnare fördelning av skolgångskostnaderna.

För synnerligen begåvade elever från familjer i lägre inkomstklasser eller i flerbarnsfamiljer borde regelmässigt nuvarande maximigräns upphävas och ett betydligt högre stipendiebelopp ges. En mera nyanserad differentiering av stipendierna med hänsyn till verkligt god studiebegåvning är alltså önskvärd.

Vad vi här anfört föranleder oss att föreslå en översyn av hittills gällande regler för prövningen av studielämplighet och behov i samband med stipendieringen.

I *motionen II: 442* stöddes det av studiehjälpsmyndigheterna i det föregående redovisade förslaget om uppräknings av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp, vilket endast delvis biträtts av departementschefen. I *motionen* anföres bland annat följande.

Om förslaget om grundstipendier genomföres, skulle en studiehjälpsform införas, som enligt min mening inte kan förenas med det syfte, som studiehjälpen bör ha.

Det är här icke fråga om att tillgodose ett visst styrkt behov för vissa elever, som behöver särskilt stöd för sin utbildning av en eller annan orsak, utan alla som studerar vid sådana skolor, där statlig studiehjälp kan utgå, skall få ett månatligt bidrag utan hänsyn till om behov finns eller ej. Det enda villkoret för att det föreslagna grundstipendiet skulle utgå skulle vara att eleven går i studiehjälpsberättigad skola, och i motsats till vad som gäller för all annan studiehjälp skulle det kunna utgå, även om eleven missköter sin utbildning eller t. o. m. gör sig skyldig till allvarligare förseelser.

De nya stipendierna skulle i själva verket bli lön för studier eller skol-utbildning, och denna skulle ges utan hänsyn till om den unge passar för den valda utbildningen eller ej. Om grundstipendierna godkännes av riksdagen, har riksdagen härmed faktiskt godtagit principen om studielön utan att någon utredning om studielön eller konsekvenserna för andra studiegrupper förelegat för riksdagens prövning. Redan detta är en så allvarlig invändning mot förslaget, att det inte borde kunna godtagas.

Härtill kommer att många studerande, som behöver förstärkt studiestöd, får sämre studiehjälp än om studiehjälpsmyndigheternas förslag godtagits. För de många elever, som behöver och får full studiehjälp i form av studiebidrag för inackordering och stipendium, blir hjälpen enligt Kungl. Maj:ts förslag 34 kronor för månad, men enligt studiehjälpsmyndigheternas förslag 40 kronor. Kungl. Maj:ts förslag är därför det sämre för dem som verkligen behöver hjälp för att få utbildning och bör därför avvisas även av denna anledning.

Bland dem, som enligt studiehjälpsmyndigheternas förslag skulle få bättre hjälp än genom Kungl. Maj:ts förslag, befinner sig ett stort antal elever från landsbygden, vilka i regel måste inackordera sig på skolorten och på grund av sin ekonomi är behöriga till högsta stipendiebelopp. Det i propositionen framlagda förslaget missgynnar därför många av landsbygdens ungdom, som önskar vidareutbilda sig.

Den föreslagna administrationen av studiehjälpen är vidare högst anmärkningsvärd. En allmän strävan inom administrationen har varit att rationalisera arbetet, förenkla procedurerna. Propositionens förslag om administreringen av studiehjälpen står i motsats till en sådan strävan. Enligt förslaget blir administrationen mer komplicerad och därför mer tidskrävande än den varit tidigare eller behövt bli, om studiehjälpsmyndigheternas förslag följts.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att studiehjälpsmyndigheterna och de tusentals rektorer, som handlägger studiehjälpen under budgetårets första hälft, skall beräkna studiebidrag och stipendier enligt nu gällande grunder och under andra hälften omräkna studiebidrag och stipendier för de elever som fyllt 18 år tidigare eller under vårterminen fyller 18 år. Redan under budgetåret 1957/58 blir därför handläggningen av studiehjälpen på rektors-expeditionerna och hos myndigheterna besvärligare och mer tidskrävande. Införes grundstipendium enligt nu föreslagna regler, torde de säkert återkomma följande budgetår. Omräkningar av studiebidragen och stipendierna med hänsyn till elevers uppnådda 18 år måste då bli talrika under både höst- och vårterminen med därav följande merarbete. Rektorererna skall därjämte på något sätt — hur framgår ej av propositionen — påläggas vissa uppgifter beträffande de nya grundstipendierna. Allt detta nya kamerala arbete påläggas rektorerna vid en tidpunkt, då allt starkare krav reses på att sådana uppgifter skall minskas för att ge större rum för de

viktigare rent pedagogisk-administrativa. Det föreslagna nya grundstipendiet skulle föra med sig en administration av studiehjälpen, som är i hög grad både opraktisk och otidsenlig, och detta visar på sitt sätt hur olämpligt grundstipendieförslaget i själva verket är.

De berättigade kraven på höjning av studieunderstödet behöver nu icke heller tillmötesgås genom en ny typ av understöd. Stipendiemyndigheterna har föreslagit höjningar av studiehjälpen, som skulle komma alla de elever till del, som av den ena eller andra anledningen har behov av hjälp. Och de höjda bidragen skulle tillkomma eleverna från början av budgetåret 1957/58. Trots att den förbättrade studiehjälpen på så sätt skulle sättas in ett halvt år tidigare än som i propositionen föreslagits beträffande grundstipendierna, skulle statsverkets ökade kostnader för studiehjälpen under budgetåret bli lägre än de i propositionen föreslagna ökningarna, som främst vilar på ett halvt år. Studiehjälpsmyndigheternas hemställan innebär nämligen höjningar med tillhoppa 10 585 000 kronor, medan propositionen räknar med en höjning av 13 335 000 kronor i jämförelse med anslagen budgetåret 1956/57. Då den i propositionen föreslagna reformen beräknats endast för ett halvt budgetår, måste ju, om reformen godkännes, kostnaderna för kommande budgetår bli högst avsevärt större. En ökning med minst 9 000 000 kronor skulle då kunna förväntas. Även starka statsfinansiella skäl talar därför mot införandet av grundstipendier.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av *studiehjälpsnämnden* över motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här är i fråga. Studiehjälpsnämnden har anfört i huvudsak följande.

Motionärerna ansluter sig till de i statsverkspropositionen föreslagna ändrade grunderna för studiehjälpen men förordar annan övre gräns för åtnjutande av det föreslagna s. k. grundstipendiet. Nämnden anser sig icke här böra närmare dryfta propositionens detaljer men håller för sannolikt, att erfarenheten av hur de nya grunderna för studiehjälpen verkar i praktiken skall göra vissa justeringar nödvändiga, särskilt i syfte att förenkla administrationen. Därvid kommer givetvis även att beaktas den av motionärerna föreslagna ändringen, till vilken nämnden sålunda för närvarande icke anser sig böra ta ställning.

Motionärerna föreslår vidare en översyn av gällande regler för behovs- och studielämplighetsprövningen i samband med stipendieringen. I argumenteringen har särskilt framhållits familjeberedningens förslag om justering av inkomststrecken inom behovsprövningssystemet. Härtill kan nämnden anför, att nämnden i yttrande över detta förslag tillstyrkt förslaget och anser detta vara en av de åtgärder, som snarast bör genomföras. Högre stipendiebelopp än det vanligen maximala till synnerligen begåvade elever med stort behov av studiehjälp kan redan nu jämlikt bestämmelse i studiehjälpsförfattningen utgå och nämnden har också begagnat sig av denna möjlighet. Beträffande prövningen av studielämpligheten via betygen vill nämnden framhålla följande. Betygskvoten är icke enbart avgörande vid bedömningen av studielämpligheten utan hänsyn tages också till elevens platssiffra i klassen och till betygen i kärnämnen på olika linjer. Vid lärares upplysning om elevs hälsotillstånd, familje- och miljöförhållanden fästes alltid stort avseende. Det är naturligtvis nämnden icke obekant, att flyttning från en skola till en annan kan för många elever medföra svårigheter.

som kan resultera i sänkta betyg och till detta tas givetvis hänsyn vid bedömningen av betygen efter första året i gymnasium. Påpekas bör i detta sammanhang, att betygen i gymnasiets första ringar för elever från försökskolor bedömts med särskild hänsyn till elevernas omställningssvårigheter. Nämnden har vidare, i motsats till vad som anföres i motionerna icke den erfarenheten, att elever från landsbygdens realskolor, som söker sig till städernas gymnasier, skulle på grund av lägre betyg ha särskilt svårt att få stipendier. Tvärtom hävda sig deras betyg gott i konkurrensen med de elevers, som redan i realskolan tillhört stadsläroverket. Än vidare bör nämnas, att nämnden såvitt möjligt behåller stipendiet för en elev, som hunnit till avgångsklassen i realskolan eller gymnasiet, fastän betygen försämrats. Det torde av vad nu sagts böra framgå, att betygsprövningen icke är låst vid vissa betygskvoter utan att otaliga betyg bedömas individuellt med hänsyn till olika omständigheter. Nämnden inser till fullo vilken betydelse ett stipendium kan ha för en elev, både ekonomiskt och psykologiskt, och friar därför hellre än faller en elev på grund av att hans betyg något underskrider dem, som stipendiater vanligen uppvisa. Slutligen önskar nämnden framhålla, att då nämnden är medveten om hur känslig frågan om betygsbedömningen är, nämnden ägnar denna oavlätlig uppmärksamhet och tid efter annan överser bedömningsprinciperna på grundval av vunna erfarenheter. En sådan förnyad översyn har nämnden för avsikt att verkställa före behandlingen av nästa läsårs stipendieansökningar.

Utskottet

Utskottet finner med tillfredsställelse att enligt Kungl. Maj:ts förslag kretsen av studiehjälpsberättigade vidgats till att omfatta jämväl icke-svenska elever. Utskottet tillstyrker förslaget i denna del.

Mot de av departementschefen förordade formerna för en allmän förbättring från och med den 1 januari 1958 av utgående studiehjälp har utskottet i princip icke funnit anledning till erinran. Genom införande av de generella grundstipendierna — vilka enligt utskottets mening såsom icke behovsprövade lämpligen borde benämnas allmänna studiebidrag — kommer en ökad studiehjälp till stånd för vissa åldersklasser, varigenom familjerna beredas ökat stöd för barnens utbildning. Utskottet ger sålunda sin anslutning till det av departementschefen biträdda förslaget om införande av dylika bidrag för elevgrupperna i 16- och 17-årsåldern. Utskottet tillstyrker även den begärda uppräknningen för elevgrupperna över nämnda ålder av nu utgående stipendie-, studiebidrags- och utbildningsbidragsbelopp till den nivå, som studiehjälpsmyndigheterna förordat.

Utskottet har emellertid vid prövningen av de framlagda förslagen funnit att vissa svårigheter torde komma att uppstå vid tillämpningen av de nya grunderna för studiehjälpen. Detta gäller ej minst det administrativa förfarandet, vilket — såvitt utskottet kan finna — icke hittills närmare utretts. Enligt utskottets mening bör, såsom departementschefen framhållit, alla utvägar tillvaratagas för att så långt möjligt begränsa merarbetet för skolledarna i anledning av reformerna. Därvid torde böra undersökas huruvida icke annat organ än rektorsexpeditionerna skall kunna ombesörja utbetalning av grundstipendierna.

I anledning av motionerna I: 359 och II: 445 förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t vid utfärdandet av bestämmelser i ämnet tager under omprövning vad i motionerna anförts i fråga om den övre åldersgränsen för bibehållande av grundstipendierna. Utskottet har för sin del icke något att erinra mot vad i nämnda motioner i förevarande avseende ifrågasatts, därest en dylik anordning skulle befinnas medföra påtagliga lättnader ur praktiskt-administrativa synpunkter.

I detta sammanhang får utskottet erinra om att i diskussionen om grundstipendierna fråga också uppkommit om icke samma villkor med avseende på uppförande och ordning samt med avseende på elevers rätt till förnyad genomgång av samma klass eller ring, som nu gäller för erhållande och åtnjutande av annan studiehjälp vid icke obligatorisk skola även måtte gälla i fråga om grundstipendium. Jämväl dessa spörsmål torde enligt utskottets mening böra bli föremål för Kungl. Maj:ts närmare bedömande i samband med ovannämnda bestämmelsers utfärdande.

Beträffande den i motionerna I: 359 och II: 445 begärda översynen av reglerna för behovs- och studielämplighetsprövningen i samband med stipendieringen framgår av studiehjälpsnämndens ovannämnda yttrande att det i motionerna framställda yrkandet med avseende å studielämplighetsprövningen kommer att tillgodoses vid den översyn av bedömningsprinciperna, som nämnden avser att företaga före behandlingen av nästa års stipendieansökningar.

Såsom av studiehjälpsnämndens yttrande vidare framgår ställer sig nämnden positiv till justering av inkomststrecken inom behovsprövningssystemet. Utskottet tillstyrker för sin del, att en omprövning i detta avseende kommer till stånd och förordar i anledning av motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att uppdrag lämnas studiehjälpsnämnden att verkställa utredning i ämnet.

På grund av den ståndpunkt utskottet sålunda intagit till Kungl. Maj:ts förslag samt till motionerna I: 359 och II: 445 avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, samt till motionen II: 442.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen II: 442 samt motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga,

a) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för studiehjälpen;

b) till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 49 250 000 kronor;

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl.

Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en översyn av gällande regler för behovsprövningen i samband med stipendieringen samt i övrigt giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna anfört.

47:o) **Brevskolestipendier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 224, s. 535—537), vilket innebär en anslagshöjning med 100 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva, att för budgetåret 1957/58 må till brevskolestipendier utdelas högst 125 000 kronor;

b) till *Brevskolestipendier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

48:o) **Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 225, s. 537), vilket innebär en anslagshöjning med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid högre läroanstalter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

49:o) **Bidrag till folk- och skolbibliotek.** Kungl. Maj:t har (punkt 311, s. 694—699) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 847 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av fröken *Vinge* väckt motion (II: 331), i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta, *dels* att tilläggsbidrag till skolbibliotek enligt samma grunder som gäller för folkhögskola må kunna utgå jämväl till annan skola, därest statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor, *dels* att anslaget till Bidrag till folk- och skolbibliotek för budgetåret 1957/58 måtte utgå med ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 13 000 kronor förhöjt belopp;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.* väckt motion (II: 168), i vilken hemställts, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln anslå 10 000 kronor för budgetåret 1957/58 till den s. k. Seriekommitténs verksamhet för upplysningsarbete om goda och underhållande böcker och tidskrifter för barn och ungdom.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna.

Kungl. Maj:ts förslag innebär automatiska höjningar med 250 000 kronor av anslagsposten till folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek, med 240 000 kronor av anslagsposten till skolbibliotek och med 1 500 kronor av anslagsposten till resekostnadsersättning och traktement vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek. Vidare innebär förslaget en höjning med 40 000 kronor av posten till centralbibliotek, med 18 000 kronor för att bestämmelserna för statsbidrag till skolbibliotek skall kunna göras tillämpliga även på särskolor samt med 4 500 kronor för bibliotekskurser. Seriekommittén, som år 1956 erhöll ur åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter 4 000 kronor till sin verksamhet, föreslås för budgetåret 1957/58 ur förevarande anslag åtnjuta ett bidragsbelopp av 5 000 kronor. Beträffande utlandsbiblioteken tillstyrkes av skolöverstyrelsen framlagt förslag om slopande av kravet på Ortsbidrag.

Av statsrådsprotokollet inhämtas vidare bland annat följande.

Enligt före 1955 gällande bestämmelser utgick statsunderstöd för *skolbiblioteksverksamhet till andra skolor än folk- och småskolor* med lägst 15 och högst 300 kronor för år, förutsatt att tillskott av andra medel än statsmedel lämnades för verksamheten till minst samma belopp som det sökta statsunderstödet. De ändrade grunder för statsbidragsgivningen, som genomfördes vid 1955 års riksdag, innebar, att statsbidrag utgick med samma belopp som Ortsbidraget, dock med högst 5 kronor per elev. *Skolöverstyrelsen* har föreslagit, att ifrågakvarande skolor får möjlighet att, därest statsbidraget uträknat efter elevantal skulle understiga 300 kronor, erhålla ett tilläggsbidrag av sådan storlek, att bidragen sammanlagt uppgår till sistnämnda belopp eller, då Ortsbidraget är lägre, till belopp motsvarande Ortsbidraget. Merkostnaden kan beräknas uppgå till 8 000 kronor.

Den biblioteksverksamhet, som för närvarande bedrivs vid *särskolorna*, är av högst varierande slag. Det är enligt överstyrelsens mening både av pedagogiska och sociala skäl angeläget, att en tillfredsställande biblioteksverksamhet kommer till stånd vid samtliga skolor, och överstyrelsen föreslår, att bestämmelserna för statsbidrag till skolbibliotek — jämte de ovan nämnda, av överstyrelsen föreslagna tilläggsbidragen för sistnämnda slag av bibliotek — göres tillämpliga även på särskolorna. Kostnaderna för ett genomförande av överstyrelsens förslag kan — med ett elevantal i särskolorna av cirka 3 600 — beräknas uppgå till i runt tal ($5 \times 3\,600 +$ tilläggsbidrag 5 000 =) 23 000 kronor.

Till stöd för det i *motionen II: 331* framställda yrkandet om tilläggsbidrag till skolbibliotek, vilket i sak överensstämmer med skolöverstyrelsens ovanberörda förslag, har anförts bland annat följande.

Den skolbiblioteksreform som genomfördes genom beslut av 1955 års riksdag medförde väsentligt förbättrade statsbidrag för ett stort antal skolbibliotek. På grund av bidragsreglernas utformning har emellertid några av de minsta biblioteken i stället fått lägre bidrag än förut.

Enligt de bidragsregler som gällde före 1955 års beslut utgick statsunderstöd för skolbiblioteksverksamhet till andra skolor än folk- och småskolor med lägst 15 och högst 300 kronor för år, förutsatt att tillskott av andra medel än statsmedel lämnades för verksamheten till minst samma

belopp som det sökta statsunderstödet. De ändrade grunder för statsbidragsgivningen som genomfördes vid 1955 års riksdag innebär, att statsbidrag utgår med samma belopp som ortsbidraget, dock med högst fem kronor per elev. För folkhögskolor gäller därvid den särskilda bestämmelsen, att folkhögskolor, om statsbidraget uträknat efter elevantal skulle understiga 300 kronor, erhåller ett tilläggsbidrag av sådan storlek, att bidragen sammanlagt uppgår till sistnämnda belopp eller, då ortsbidraget är lägre, till belopp motsvarande ortsbidraget.

Genom de nya bestämmelserna har andra här avsedda skolor än folkhögskolor fått försämrade statsbidragsvillkor i de fall då elevantalet icke uppgår till 60. De skolor det gäller är företrädesvis yrkesskolor och skolor under lantbruksstyrelsens inseeende. Då kostnaderna för att vidmakthålla ett elevbibliotek måste ställa sig dyrare per elev vid dessa mindre skolor än vid skolor med högre elevantal, är det mycket önskvärt, att dessa skolor i enlighet med ett av skolöverstyrelsen framlagt förslag får tilläggsbidrag av samma typ, som nu utgår till bibliotek vid folkhögskolor. Merkostnaden beräknas till 8 000 kronor.

Departementschefen föreslår i statsverkspropositionen, att bestämmelserna för statsbidrag till skolbibliotek skall göras tillämpliga även på sarskolor, och beräknar för dessa bibliotek en kostnad av 18 000 kronor. Också i fråga om dessa bibliotek måste man emellertid säga sig, att den i och för sig glädjande reformen inte blir mycket värd för de minsta skolorna. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag bör också till dessa skolor kunna utgå tilläggsbidrag i de fall, då statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor. Kostnaden för sådana tilläggsbidrag till sarskolorna beräknas uppgå till 5 000 kronor.

I *motionen II: 168* om bidrag till den s. k. seriekommittén har anförts i huvudsak följande.

De dåliga seriehäftena har gått som en farsot över världen och överallt har uppstått en häftig reaktion mot dem. I flera kulturländer som England, Frankrike och Österrike har man tillgripit lagstiftningsåtgärder mot seriemagasinen. I våra grannländer Danmark och Norge har tillsatts officiella kommittéer för seriefrågan. I Sverige finns även en kommitté som bildats på enskilt initiativ. Den kallas Seriekommittén och i den finns representerade följande organisationer: Arbetarnas bildningsförbund, Målsmännens riksförbund, Sveriges allmänna folkskolläraryrkeförening, Sveriges folkskolläraryrkeförbund, Sveriges småskolläraryrkeförbund, LO:s kvinnoråd, Folkpartiets kvinnoförbund, Kooperativa kvinnogillesförbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Svenska kvinnors medborgarförbund, Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Sveriges mödrars fredsförbund, Frikyrkliga samarbetskommittén, Vita bandet, Nykterhetsorganisationen Verdandi och Tidningen Ungdomsnytt.

Kommitténs breda förankring vittnar om att dess strävanden stöds av en allmän folkmening och bör utgöra en borgen för goda resultat.

Kommittén har redan utfört ett omfattande och förtjänstfullt arbete, vilket även vitsordats vid de debatter i saken som förts i denna församling. Den har bedrivit en riksomfattande upplysningsverksamhet, gjort en undersökning om i vilken utsträckning barn och ungdom läser serier, varit med om att arrangera ungdomens bokdagar, redigera förteckningar över

god ungdomslitteratur m. m. Genom förmedling av Nordiska kulturkommissionen har samarbete inletts med Danmark, Finland, Norge och Island.

Kommitténs arbete har även gett goda, påvisbara resultat — seriemagasinet sin upplagesiffror har sjunkit avsevärt. Ännu återstår mycket att göra, särskilt som kommittén tagit till sin uppgift att bekämpa inte endast dåliga serier utan hela den flödande floran av mindervärdig litteratur, olika slag av underhålliga »deckare» samt diverse pornografiska och halvpornografiska publikationer. Kommittén arbetar för närvarande bland annat med att utforma en broschyr om barns läsning, som den har för avsikt att tillställa skolor och hem. Detta och övrigt arbete som kommittén utfört har varit förenat med ganska stora kostnader.

Utskottet. Detta anslag har kraftigt uppräknats de senaste budgetåren — sedan budgetåret 1951/52 med drygt 6 miljoner kronor, varigenom betydelsefulla reformer kunnat på förevarande område genomföras. För budgetåret 1957/58 föreslås anslaget höjt med 559 000 kronor, därav med 491 500 kronor för automatiska utgiftsökningar. Kungl. Maj:ts förslag innefattar även att statsbidrag införes för sarskolornas bibliotek (under andra huvudtiteln har Kungl. Maj:t äskat anvisande av medel till fångvårdens bibliotek). Dessa förslag synas utskottet vara värdefulla led i den vidare utveckling av biblioteksväsendet, som utskottet finner önskvärd. Utskottet, som tillstyrker bifall till vad Kungl. Maj:t under ifrågavarande punkt föreslagit, har icke funnit sig böra biträda det i motionen II: 331 framställda yrkandet.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande seriekommittén innebär — såsom av den lämnade redogörelsen framgår — att kommittén från och med nästa budgetår till sin verksamhet erhåller bidrag med 5 000 kronor ur förevarande anslag. Då syftet med det i motionen II: 168 framställda yrkandet genom Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag sålunda i viss utsträckning blivit tillgodosett, avstyrker utskottet bifall till motionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 168 ävensom motionen II: 331, till *Bidrag till folk- och skolbibliotek* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 847 000 kronor.

50:o) **Bidrag till föreläsningsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 312, s. 700—703) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 955 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Wolgast m. fl.* väckt motion (I: 291), i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta, dels att de i motionen föreslagna bidragsgrunderna för föreläsningsverksamheten skall tillämpas fr. o. m. budgetåret 1957/58, dels ock att bidraget till föreläsningsverksamhet hädanefter skall upptagas som förslagsanslag.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 100 300 kronor.

Skolöverstyrelsen har framlagt förslag om viss teknisk omläggning av nuvarande bidragsbestämmelser i syfte att statsbidrag i fortsättningen skall utgå efter enhetliga principer till all med förevarande anslagsmedel stimulerad föreläsningsverksamhet samt att anslaget, som är obetecknat, sammanföres med förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare och hädanefter upptages som förslagsanslag. Dessa förslag ha icke biträttits av *departementschefen*.

Yrkandena i motionen överensstämma i sak med skolöverstyrelsens nyssnämnda förslag. I motionen anföres bland annat följande.

I riksstaten är under K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. bidraget till studiecirkelverksamheten samt bidraget till ungdomens fritidsverksamhet upptagna som förslagsanslag. Detta motiveras i båda fallen med att dessa verksamheter i förväg endast preliminärt kan bestämmas till omfattning och innehåll. Detta i sin tur beror på att folkbildningsarbetet är fritt och frivilligt. Den enskilde väljer själv tid, plats, ämne och arbetsform för sina frivilliga studier. Då inom folkbildningsarbetet föreläsningsverksamheten är att anse som den arbetsform, vilken smidigast går att anpassa till de behoven, och då den utgör en god grundval för åtgärder med syfte att till bildningsarbetet föra nya grupper och för att sammanfatta och belysa vad studierna inom övriga arbetsformer kan ha givit, har det, som skolöverstyrelsen understryker, visat sig vara särskilt olyckligt att just bidraget till denna verksamhet ej varit förslagsanslag. Det är överstyrelsens uppfattning, att minst lika starka skäl som i fråga om studiecirkelverksamheten och ungdomens fritidsverksamhet talar för att föreläsningsanslaget blir förslagsanslag.

Vid fjolårets riksdag förelåg en motion II: 104 med innebörd att föreläsningsanslaget skulle betecknas som förslagsanslag. I denna motion framhölls också de olägenheter som är förknippade med anslagets nuvarande utformning. Föreläsninganordnarna erhåller uppgift om fördelningen av bidraget först vid en tidpunkt, då de lokala programmen redan är fixerade i fråga om antalet föreläsningar och medverkande föreläsare. I många fall kan härigenom besvärliga omläggningar och inskränkningar i de planerade programmen bli nödvändiga, vilket medför en icke ringa fördyring av administrationen.

Ändras anslagsbeteckningen till förslagsanslag, kommer den lokala anordnaren att kunna planera verksamheten på längre sikt, vilket skulle befrämja dess kvalitet och sunda utveckling. Både lokalt och centralt skulle betydande administrativa förenklingar åstadkommas genom en sådan omläggning.

Statsutskottet uttalade med anledning av motionen, att utskottet i likhet med motionärerna fann, »att anslagets karaktär av obetecknat anslag innebär ett visst osäkerhetsmoment för föreläsningsverksamheten inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet». Det är givet att om anslaget förslagsbetecknades, en smidigare tilldelning av medel kunde ske och anpassning under arbetsåret göras till ändringar i planer för föreläsningsverksamhet av olika slag. De ekonomiska konsekvenserna av en sådan förändring är för närvarande emellertid icke möjliga att överblicka. En väsentlig

förutsättning för en sådan ändrad anordning skulle enligt utskottets mening vara att statsbidragsbestämmelserna vore desamma för de olika slagen av verksamhet.

Enligt departementschefens mening var de av skolöverstyrelsen föreslagna ändrade bidragsgrunderna ej så utformade att de lämpligen kunde genomföras. Bland annat av det skälet ansåg sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionen. Utskottet förutsatte emellertid »att frågan om förenkling och förenhetligande av nuvarande bidragsbestämmelser efter överarbetning och omprövning av föreliggande förslag i ämnet upptages till förnyat övervägande. I samband härmed torde jämväl frågan om anslaget karaktär böra bli föremål för ytterligare bedömande.»

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 framlagt ett förslag till bidragsbestämmelser, som innebär en sådan förenkling och förenhetligande av nuvarande bestämmelser, och vi vill därför föreslå en övergång till dessa beräkningsgrunder.

Garantier mot alltför stark stegring av anslagsbehovet finns dels genom bestämmelsen om att från annat håll måste tillskjutas minst lika stort belopp som statsbidraget, dels genom villkoret att föreläsare och ämnen skall vara godkända av ansvarigt förbund eller av skolöverstyrelsen. Vidare föreslås maximigränser för antalet föreläsningar per budgetår till föreläsningsföreningar och föreläsningsförbund, maximibelopp för längre föreläsningsserie och folkbildningskurs och maximiantal föreläsningar för central kursverksamhet och föreläsningsverksamheten inom försvarsväsendet.

Utskottet. För här avsedda slag av föreläsningsverksamhet finnes under denna och nästföljande anslagsrubriker för innevarande budgetår uppförda anslag med tillhoppa 1 104 700 kronor. Kungl. Maj:ts motsvarande förslag för budgetåret 1957/58 innebär en medelsanvisning av sammanlagt 1 255 000 kronor.

Vidkommande yrkandet i motionen I: 291 får utskottet framhålla följande.

Det synes utskottet i och för sig önskvärt om inom en godtagbar ekonomisk ram en förenkling och ett förenhetligande kunde ske av bestämmelserna för statsbidrag till de former av föreläsningsverksamhet, varom här är fråga. Ett genomförande av det av skolöverstyrelsen framlagda, av motionärerna upptagna förslaget härutinnan skulle emellertid medföra ett ökat anslagsbehov för nästkommande budgetår av icke mindre än i runt tal 500 000 kronor, därav inemot 400 000 kronor på grund av väsentligt utvidgad rätt till ersättning för resekostnader och traktamenten. Departementschefen har, såsom i det föregående nämnts, icke biträtt förslaget, men förordat ett ökat ekonomiskt stöd åt föreläsningsverksamheten.

Utskottet, som funnit sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, avstyrker bifall till motionen I: 291.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 291, till *Bidrag till föreläs-*

ningsverksamhet för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 955 000 kronor.

51:o) **Resekostnadsersättning åt föreläsare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 313, s. 703), vilket innebär en anslagshöjning med 50 000 kronor och med erinran om vad utskottet under nästföregående punkt anfört, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor.

52:o) **Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 314, s. 703—705), vilket innebär en anslagshöjning med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till föreläsningsförmedling och konsulentverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 192 000 kronor.

53:o) **Bidrag till studieförbund.** Kungl. Maj:t har (punkt 315, s. 705 och 706) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 2 145 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 2 045 000 kronor.

Beträffande motiveringen för de motionsvis framställda yrkandena får utskottet hänvisa till motionen I: 276.

Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt avser en höjning med 200 000 kronor samt innebär att av anslaget 20 000 kronor eller oförändrat belopp skall användas till särskilda bidrag för bildningspropaganda på landsbygden åt på landsbygden verksamma studieförbund, medan 2 125 000 kronor (1956/57 1 925 000) skall användas för bidrag till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader.

Skolöverstyrelsen har under detta anslag föreslagit en höjning med 600 000 kronor. Höjningen avser bidraget till studieförbunden för organisations- och administrationskostnader.

Överstyrelsen fördelar numera ifrågavarande bidrag, som utgår med högst hälften av den verkliga kostnaden, till studieförbunden på följande fyra huvudposter:

1. Lönekostnader för centralt anställd personal och instruktörsverksamhet.
2. Administrationskostnader inklusive reseersättningar för inspektions- och instruktionsverksamhet.
3. Särskilda åtgärder ex. anskaffande av studiemateriel, utgivande av studieplaner, bildningspropaganda, konferensverksamhet.
4. Pedagogisk verksamhet
 - a) För pedagogiska uppgifter anställd personal.
 - b) Studieledarutbildning.

Skolöverstyrelsen har upprepat sitt tidigare förslag att studieförbunden för att tillgodose den direkt pedagogiska verksamheten skulle kunna erhålla bidrag upp till tre fjärdedelar av kostnaden för anställande av personal för rent pedagogiska uppgifter samt för studieledarutbildning. Vidare har överstyrelsen, i likhet med föregående år, framhållit som angeläget, att bidrag i fortsättningen beviljas för inkvarteringskostnader vid kurserna i likhet med vad som är fallet beträffande ungdomsledarutbildningen.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande.

Jag anser mig liksom i fjol icke kunna tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om ändrade bidragsgrunder för den pedagogiska verksamheten. Jag erinrar om att jag i 1956 års huvudtitel uttalade, att ett främjande av studiecirkelverksamhetens kvalitativa inriktning bör kunna åstadkommas med tillämpning av nuvarande bidragsgrunder, exempelvis genom att inom ramen för det till 50 procent maximerade bidraget kostnaderna för pedagogisk verksamhet ges en mera framträdande ställning vid bedömande av bidragsunderlaget.

Beträffande medelsanvisningen under detta anslag vill jag dock med hänsyn till den fortsatta ökningen av studieförbundens arbetsuppgifter föreslå en höjning av bidraget till förbundens organisations- och administrationskostnader med 200 000 kronor till 2 125 000 kronor.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär för nästkommande budgetår en höjning av anslaget med 200 000 kronor. Utskottet vill med anledning av förslaget särskilt uttala följande.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1956: 8 (punkten 94) anslöt sig utskottet till den av departementschefen vid samma års riksdag uttalade uppfattningen att kostnaderna för den pedagogiska verksamheten borde kunna ges en mera framträdande ställning vid bedömande av bidragsunderlaget. Utskottet finner sig, i anslutning till vad utskottet sålunda tidigare i denna fråga anfört, böra framhålla, att enligt utskottets mening hinder icke bör möta för skolöverstyrelsen att i bidragsunderlaget för den pedagogiska verksamheten jämväl inräkna inkvarteringskostnader vid de utbildningskurser, om vilka här är fråga. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i detta ämne anfört.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker alltså bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må,

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 2 145 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört angående bidragsunderlaget för den pedagogiska verksamheten.

54:o) **Bidrag till studiecirkelverksamhet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 316, s. 706 och 707), vilket innebär en automatisk anslagshöjning med 1 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 6 350 000 kronor.

55:o) **Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 317, s. 708—710), vilket innebär en anslagshöjning med 22 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 181 000 kronor.

56:o) **Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 318, s. 710), vilket innebär en anslagshöjning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

57:o) **Bidrag till verksamheten vid studiehem.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 319, s. 710 och 711), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till verksamheten vid studiehem* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

58:o) **Utbildning av ungdomsledare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 320, s. 711—714), vilket innebär en anslagshöjning med 421 500 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 803 000 kronor.

59:o) **Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet.** Kungl. Maj:t har (punkt 321, s. 714 och 715) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1957/58 till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet av 1 800 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eliasson m. fl.* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av herr *Stenberg m. fl.* (II: 207), i vilka hemställts att riksdagen måtte för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 30 000 kronor till Sveriges schackförbund för utvidgande av förbundets verksamhet bland ungdomen.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna I: 276 och I: 198.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagshöjning med 500 000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en höjning av detta förslagsanslag med 350 000 kronor och därvid bland annat anfört följande.

Under det första verksamhetsåret, 1954/55, har 9 608 fritidsgrupper med sammanlagt 148 504 deltagare erhållit statsbidrag. 1955/56 erhöll 20 188 fritidsgrupper med sammanlagt 297 879 deltagare statsbidrag.

I 1956 års statsverksproposition (s. 702) anförde föredragande departementschefen, att det syntes lämpligt, att skolöverstyrelsen i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1957/58 redovisade en beräkning av den sannolika utvecklingen av verksamheten och medelsåtgången för ett antal år framåt i tiden och därvid övervägde vilka åtgärder, som kunde finnas påkallade för att hålla statens ekonomiska engagemang för ändamålet inom rimliga gränser utan att bidragsformens stimulanskaraktär äventyrades.

Till åttlydnad härav har överstyrelsen på grundval av tillgängliga uppgifter sökt beräkna verksamhetens utveckling under en kommande femårsperiod fram till år 1961. De begränsade erfarenheterna av verksamheten kan emellertid icke tillåta några giltiga antaganden beträffande den vidare utvecklingen förrän ytterligare minst ett års erfarenheter föreligger. Överstyrelsen har därför funnit erforderligt att följa verksamheten under ytterligare ett år, innan förslag rörande verksamhetens eventuella begränsning framlägges. Kostnaderna under budgetåret 1957/58 beräknas uppgå till i runt tal 1 650 000 kronor.

Statskontoret har med hänsyn till bland annat anslagsbelastningen ansett sig icke kunna förorda, att anslaget för 1957/58 uppföres med lägre belopp än 1 800 000 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Såsom skolöverstyrelsen anfört torde det vara nödvändigt att följa utvecklingen av ungdomens fritidsverksamhet under ytterligare ett år, innan några av anslagsutvecklingen påkallade åtgärder överväges.

Vad gäller medelsanvisningen för budgetåret 1957/58 saknas säkra hållpunkter för bedömningen av den automatiska ökningens storlek. Skolöverstyrelsen har beräknat denna till 350 000 kronor. Med utgångspunkt i belastningen under budgetåret 1955/56 anser jag i likhet med statskontoret, att anslaget bör uppräknas med 500 000 kronor till 1 800 000 kronor.

I motionerna *I: 276* och *II: 307* har anförts bland annat följande.

Förevarande anslag har i år höjts med 500 000 kronor och föreslås uppgå till ett belopp om 1 800 000 kronor. Vi har tidigare gått emot detta anslag då vi ansett att detta statliga stöd inte fått en helt lycklig utformning och att risk därför kunde förefinnas för att bidraget skulle komma vissa grenar av det rena nöjeslivet till godo. Det uppställda målet, att stimulera ungdomens fritidsverksamhet, kunde bli lidande härpå. Vi påpekade också att anslaget hade en tämligen lös anknytning till de nykterhetsfrämjande syften det här gällde att tillgodose.

Enligt vår mening borde samhällets åtgärder i stället koncentreras på sådana områden, där ungdomen genom frivilliga insatser inte själva förmår lösa problemen. Detta gäller i främsta rummet bostadsfrågan — trångboddheten går alltid ut över de unga. Om ett tillräckligt antal rymliga familjebostäder kunde byggas, skulle familjelivet och familjen, vilken enligt vår mening måste ha huvudansvaret för de yngre generationernas fostran, få ökad betydelse. Samhället har däremot en uppgift att fylla, då det gäller att skapa förbättrad yrkesutbildning och ge ungdomen bättre yrkesvägledning.

Den ståndpunkt vi tidigare intagit har vi i princip inte funnit anledning frånga, varför vi förordar avslag å förevarande anslag.

Till stöd för det i motionerna *I: 198* och *II: 207* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

För att motverka ungdomsbrottslighet och ungdomsfylleri är det nödvändigt att samhället söker främja en socialt värdefull fritidssysselsättning för de unga. Ökade statsanslag har också under senare år beviljats till bland annat idrotten, folkbildningsverksamheten samt till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet. Behovet av en utvidgning av samhällets ungdomsvårdande uppgifter har blivit särskilt påtagligt efter omläggningen av nykterhetspolitiken. Särskilda utskottet vid 1954 års riksdag underströk i sitt utlåtande nr 6, att de ungdomsvårdande stödåtgärderna syftade längre än till det rent nykterhetsfrämjande. Varje åtgärd, som främjade ungdomens sunda verksamhetslust och därigenom motverkade en ofta neddragande passivitet — vilken fick särskilt markanta uttryck i storstädernas fritids- och nöjesliv — verkade samtidigt socialpolitiskt och kriminalpolitiskt förebyggande. Det är dock främst mot bakgrunden av det stegrade alkoholmissbruket som ecklesiastikministern i årets statsverksproposition föreslagit en kraftig höjning av anslagen till ungdomsledarutbildningen, instruktörsverksamheten inom ungdomsorganisationerna samt ungdomens fritidsverksamhet.

Med hänsyn till det icke oväsentliga samhällseliga stöd, som nu i ungdomsvårdande syfte lämnas till bland annat idrotten och ungdomens fri-

tidsverksamhet, synes det motiverat att också den förnämliga »andliga» idrotten, schackspelet, får ett mera direkt stöd från det allmännas sida. Schackspelet borde kunna spela en större roll än det för närvarande gör i strävandena att samla ungdomen kring socialt värdefull fritidssysselsättning.

Sveriges schackförbund, som bildades år 1917, har numera cirka 500 anslutna föreningar över hela landet med sammanlagt omkring 10 000 aktiva tävlingsspelare. Alltjämt är denna växande organisation starkt beroende av enskilda donatorers välvilja, ehuru mer än 1 000 organisatoriska krafter ägnar sig åt sina uppgifter inom såväl förbundet som dess distriktsförbund och klubbar utan tanke på ersättning för direkta och indirekta ekonomiska uppoffringar.

Sveriges schackförbund har erhållit ett bidrag motsvarande cirka 50 procent av kostnaderna för anordnande av ungdomsledarkurser på tre platser i landet under föregående år. Det är emellertid icke möjligt för förbundet att fullfölja denna verksamhet på sätt som vore önskvärt på grund av brist på medel. För att nå en intensifierad verksamhet bland ungdomen bör ett lämpligt avvägt anslag anvisas för ändamålet, som kan disponeras för instruktörsverksamhet, propaganda o. dyl. Ett dylikt anslag är enligt vår mening motiverat, särskilt med hänsyn till att fritidsgrupper i schack under vissa förhållanden redan nu kan erhålla bidrag från det anslag som utgår under åttonde huvudtiteln till ungdomens fritidsverksamhet. Sveriges schackförbund kan emellertid icke, såsom nyss framhållits, disponera egna medel för en dylikt mera intensifierad verksamhet bland ungdomen och synes därför sakna möjlighet att i praktiken utnyttja ifrågakvarande bidragsform.

Utskottet. Förevarande anslag har upptagits på riksstaten första gången för budgetåret 1954/55 och därvid uppförts med 1 000 000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär för nästkommande budgetår en höjning av anslaget med 500 000 kronor.

Med anledning av det i motionerna I: 276 och II: 307 framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt får utskottet erinra om att riksdagen tidigare, senast vid 1956 års riksdag, haft att ta ställning till motioner av liknande innebörd. Riksdagen har vid samtliga tillfällen i enlighet med utskottets hemställan ställt sig avvisande till de framställda avslagsyrkandena (särskilda utskottets utlåtande 1954: 6, s. 18—20, 33 samt statsutskottets utlåtanden 1955: 72, s. 27—28, och 1956: 8, s. 92). Då utskottet icke funnit anledning frångå sin tidigare i ärendet intagna ståndpunkt, avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, och ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har skolöverstyrelsen på grundval av tillgängliga uppgifter sökt beräkna utvecklingen av ungdomens fritidsverksamhet under en kommande femårsperiod till år 1961, men samtidigt framhållit, att överstyrelsen till följd av de begränsade erfarenheter, som hittills föreläge, funne det erforderligt att följa verksamheten under ytterligare ett år. Utskottet, som med tillfredsställelse konstaterar att över-

styrelsen sålunda har sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål, finner liksom departementschefen den av överstyrelsen angivna tidsfristen nödvändig, innan några av anslagsutvecklingen påkallade åtgärder övervägas.

Beträffande yrkandet i motionerna I:198 och II:207 om anslag till Sveriges schackförbund vill utskottet framhålla följande.

1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar nämnde schackspelet bland sådana former av fritidsverksamhet, som borde kunna komma i fråga till statsunderstöd. Såsom av motionerna framgår har förbundet med hjälp av medel från det under nästföregående punkt behandlade anslaget också erhållit bidrag till ungdomsledarkurser. Vidare kan av schackförbundet ordnade fritidsgrupper erhålla medel från nu förevarande anslag. Något formellt hinder för förbundet att åtnjuta understöd jämväl från anslaget till Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer synes utskottet icke heller föreligga. För den värdefulla form av fritidssysselsättning, som schackspelet erbjuder, kan alltså bidrag utgå i olika former. Vid sådant förhållande finner utskottet sig icke böra tillstyrka att ett särskilt anslag till Sveriges schackförbund uppföres på riksstaten. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna I:198 och II:207.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I:276 och II:307, såvitt här är i fråga, samt motionerna I:198 och II:207, till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

60:o) **Bidrag till centralförbundet för nykterhetsundervisning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 323, s. 717 och 718), vilket innebär en anslagshöjning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till centralförbundet för nykterhetsundervisning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 800 000 kronor.

61:o) **Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 324, s. 718—720) föreslagit riksdagen att till detta ändamål anvisa ett reservationsanslag av 1 360 100 kronor, innebärande en anslagshöjning med 210 900 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne m. fl.* (I:68) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammar m. fl.* (II:82), i vilka hemställts, att anslagsposten till grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl. höjes från i propositionen föreslagna 306 000 kronor till 500 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr Ohlon m. fl. (I: 293) och den andra inom andra kammaren av herr Ohlin m. fl. (II: 340), i vilka hemställts, att riksdagen måtte godkänna den i motionerna förordade omfördelningen inom ramen för anslaget till Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionerna II: 82 och II: 340.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att anslagsposten till speciella bidrag höjes med 125 000 kronor och anslagsposten till bidrag till instruktörer i alkoholfrågan med 85 900 kronor. Ett förslag av skolöverstyrelsen om att höja anslagsposten till grundbidrag med 10 procent eller med 31 000 kronor har departementschefen icke biträtt.

I motionerna I: 68 och II: 82 har anförts bland annat följande.

I statsverkspropositionen till årets riksdag betonar ecklesiastikministern angelägenheten av en intensifierad upplysningsverksamhet i alkoholfrågan och anser det motiverat med en höjning av anslagsposten till speciella bidrag till nykterhetsorganisationerna. Kungl. skolöverstyrelsens för budgetåret 1957/58 föreslagna höjning av anslagsposten till grundbidrag med 31 000 kronor till 337 000 kronor till dessa organisationer tillstyrkes däremot inte av departementschefen.

Under de senaste åren har nykterhetsrörelsen betydligt ökat sitt medlemsantal. Verksamheten har också över hela linjen avsevärt utbyggt och effektiviserats. Att fortlöpande hålla denna vidgade verksamhet i gång och att ytterligare utöka och förnya densamma har medfört, att de fasta kostnaderna för nykterhetsorganisationerna betydligt ökat. Härtill bidrager även penningvärdeförsämringen.

Den omständigheten, att grundanslagets totalbelopp är fixerat och sålunda icke växer med organisationernas medlemsantal, medför dessutom att den starka tillväxten under senare år av Motorförarnas helnykterhetsförbund skärpt denna effekt av penningvärdeförsämringen för de organisationer, som växt mindre starkt, genom att anslaget för deras vidkommande även nominellt sett sänkts.

Grundbidraget till nykterhetsorganisationerna har hittills genomsnittligt sett utgjort föga mer än en krona per vuxen medlem. Bidraget per medlem exempelvis till Jordbrukare-Ungdomens förbund är ungefär det tiofaldiga, och de anslag, som föreslås till vissa andra på förevarande område verkamma sammanslutningar, torde per medlem räknat uppgå till flera gånger det belopp, som förordas utgå i grundbidrag till nykterhetsrörelsen.

Nykterhetskommittén visade genom sina undersökningar, att nykterhetsrörelsen var en viktig faktor till ett folks nykterhet. Den svenska nykterhetsrörelsen har dessutom gett ett väsentligt bidrag till det folkliga organisationslivet i de flesta av dess former.

I motionerna I: 293 och II: 340 har anförts bland annat följande.

Av de undersökningar som på sin tid gjordes av 1944 års nykterhetskommitté framgick det, att förekomsten av en stark nykterhetsrörelse inom ett land var en faktor som sänkt alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna inom landet. Kommittén förordade därför ett belopp som direkt-

understöd till nykterhetsorganisationerna att fördelas på dessa efter en med organisationernas medlemsantal stigande skala. Enligt förslag av 1953 års utredning om stöd till nykterhetsrörelsen utformades emellertid statsbidraget 1954 på så sätt att en mindre del av anslaget utgår till organisationerna på nyssnämnda sätt (grundbidrag), medan större delen fördelas såsom speciella bidrag på sammanslutningar inom eller utom nykterhetsrörelsen för vissa särskilda slag av arbetsinsatser, vilka måste kunna hänföras till någon av fem huvudrubriker. Organisationerna måste av egna medel tillskjuta lika mycket som statsanslaget. Vissa former av understöd har uttryckligen undantagits. Man kan sålunda visserligen erhålla bidrag till tillfälliga broschyrer eller folders men icke till upprustning av organisationernas tidningar.

Denna säregna utformning av villkoren har till en del varit betingad av en strävan att förmå nykterhetsrörelsen till större aktivitet i dess verksamhet utåt. Om ett sådant incitament till äventyrs kan ha varit erforderligt beträffande någon av de mindre organisationerna eller en och annan lokalavdelning inom de stora organisationerna, har den varit helt obehövlig beträffande de stora organisationernas riks- och distriktsledningar, som under många år betraktat det som en huvuduppgift att hos personer utanför nykterhetsrörelsen vinna anhängare av ett helnyktert levnadssätt och till den ändan utvecklat stor konstruktiv fantasi. Anslagsrubrikerna torde inte heller ha föranlett tillkomsten av nya förut okända arbetsmetoder utan snarast utgjort hinder för effektiva åtgärder, som icke förutsetts av rubrikerna.

På både förevarande område och andra områden har staten ansett sig kunna bevilja anslag av i förhållande till medlemsantalet högre storleksordning utan att uppställa några sådana minutiösa användningsregler. Detta gäller exempelvis anslaget till länkarna, Nykterhetsfrämjandet och Jordbrukarungdomens förbund.

Eftersom bland annat de särskilda bidragen till en del är avsedda för organisationer utanför nykterhetsrörelsen, där precisering av användningsformerna uppenbarligen är nödvändig, torde de till en del böra kvarstå.

Ecklesiastikministern föreslår i årets statsverksproposition att anslagsposten för grundbidrag skall uppföras med ett oförändrat belopp på 306 000 kronor, medan för de speciella bidragen förordas en höjning med 125 000 kronor till 650 000 kronor. Ehuru vi anser att det är väl motiverat att öka det totala bidraget till detta ändamål, vill vi i detta sammanhang begränsa oss till att föreslå en omfördelning av de båda anslagsbeloppen, så att anslaget till grundbidrag fördubblas, medan anslaget till speciella bidrag i motsvarande mån sänks.

Utskottet finner det angeläget att framhålla det samhällsgagnande arbete, som bedrivs av nykterhetsorganisationerna. Det synes utskottet i dagens läge vara av stor vikt att en stark nykterhetsrörelse kan bistå samhället i kampen mot alkoholskadorna. Inför det förändrade nykterhetspolitiska läge, som inträdde med den nya lagstiftningen om alkoholförsäljning, beslöt 1954 års riksdag en väsentlig utbyggnad av statens bidrag till nykterhetsrörelserna. Den aktuella situationen när det gäller folknykterheten och därmed sammanhängande problem påkallar emellertid enligt utskottets mening en ytterligare förstärkning av statsanslagen på detta område. En sådan för-

stärkning bör också enligt utskottets mening vara statsekonomiskt motive-rad med hänsyn till de avsevärt ökade intäkter, som alkoholhanteringen de senaste åren tillfört statsverket.

Med anledning av motionerna I: 68 och II: 82 samt I: 293 och II: 340 får utskottet framhålla följande.

Bidragsgivningen under förevarande anslag är utformad i syfte att bereda organisationerna erforderlig ekonomisk hjälp för dels en bättre medlemsvård, dels ock en intensifierad utåtriktad upplysnings- och propagandaverksamhet. Till det förstnämnda ändamålet utgå s. k. grundbidrag, till det sistnämnda s. k. speciella bidrag. De båda bidragstyperna ha konstruerats och till sin inbördes storlek avvägts efter ingående utredningar. Utskottet finner sig icke berett att på tillgängligt material ta ställning vare sig till en omfördelning inom den föreslagna anslagsramen eller att förordna en anslagsförstärkning till det ena eller andra slaget av bidrag.

Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t noga överväger hit-hörande problem och för 1958 års riksdag framlägger förslag till ökat stat-ligt stöd till nykterhetsrörelserna.

Vid sålunda föreliggande förhållanden anser utskottet, som avstyrker bifall till det i motionerna I: 68 och II: 82 gjorda yrkandet, att motionerna I: 293 och II: 340 icke böra föranleda någon annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet i före-varande ärende anfört.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må,

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med av-slag å motionerna I: 68 och II: 82, till *Bidrag till nykterhets-organisationer m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett re-servationsanslag av 1 360 100 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 293 och II: 340 i skri-velse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

62:o) **Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet.** Kungl. Maj:t har (punkt 325, s. 721) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budget-året 1957/58 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *Stenberg* och *von Friesen* väckt motion (II: 41), i vilken hemställts, att riksdagen måtte till bidrag till svenska nykterhets-främjandet för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 20 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning. Ett förslag av *skolöverstyrelsen* om höjning av anslaget med 5 000 kronor har icke biträttts av *departementschefen*.

I motionen II: 41 har anförts bland annat följande.

Svenska nykterhetsfrämjandet är en riksförening för bekämpande av alkoholmissbruk och alkoholsjukdomar. Den arbetar på bred front och strävar främst till en hyfsning av dryckessederna och rekryteras av såväl absolutister som måttlighetsförbrukare. Den våldsamma ökningen av missbruket gör det angeläget att vid sidan om nykterhetsrörelsen arbeta för en mildring av alkoholvanorna och att propagera för förebyggande åtgärder när det gäller uppkomsten av alkoholism. Föreningens medlemsvärvning, som främst siktar på olika grupper i samhället, har gett goda resultat men behöver intensifieras. En särskild framgång har föreningen haft genom möten anordnade i samband med Målsmännens riksförbund och lokala föräldraföreningar. För att emellertid öka propagandan krävs större ekonomiska resurser. Skolöverstyrelsen har föreslagit en ökning med 5 000 kr. till 20 000 kr. Ehuru denna ökning är ytterst blygsam har vi med hänsyn till det statsfinansiella läget för närvarande icke velat gå längre.

Utskottet. Med hänvisning till vad utskottet under nästföregående punkt anfört och hemställt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker bifall till motionen II: 41.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 41, till *Bidrag till svenska nykterhetsfrämjandet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 15 000 kronor.

63:o) **Studiehjälpnsnämnden: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 326, s. 721—723) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58 vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för studiehjälpnsnämnden, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för studiehjälpnsnämnden, att tillämpas från och med budgetåret 1957/58, dels ock till Studiehjälpnsnämnden: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 123 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en omorganisation av nämndens kansli och en uppräknig av anslaget med 5 300 kronor.

Utskottet. Mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet icke funnit anledning till annan erinran än att till följd av ökad utdelning av stipendier och studiebidrag ytterligare medel synas böra ställas till nämndens förfogande för anställande av extra personal. Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal torde därför för nästa budgetår böra uppräknas med 7 000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag,
a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den änd-

ring i personalförteckningen för studiehjälpsnämnden, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpsnämnden, att tillämpas från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	33 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	63 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	14 900
5. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i> ..	18 400
Summa kronor	130 000

c) till *Studiehjälpsnämnden*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kronor.

64:o) **Studiehjälpsnämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 327, s. 723 och 724), vilket innebär en anslagshöjning med 3 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Studiehjälpsnämnden*: *Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 23 000 kronor.

65:o) **Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 328, s. 724), vilket innebär en anslagshöjning med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

66:o) **Statens biografbyrå: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 329, s. 724 och 725), vilket innebär en anslagshöjning med 9 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för statens biografbyrå, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	79 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	49 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal..	2 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	23 700
	<hr/>
	Summa kronor 154 900

c) till *Statens biografbyrå*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 154 900 kronor.

67:o) **Statens biografbyrå: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 330, s. 726), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 14 300 kronor.

68:o) **Bidrag till barnfilmkommittén.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 331, s. 726 och 727), vilket innebär en anslagshöjning med 5 000 kronor, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Bidrag till barnfilmkommittén* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 16 000 kronor.

69:o) **Bidrag till samfundet för hembygdsvård.** Kungl. Maj:t har (punkt 332, s. 727 och 728) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om att utskottet vid fjolårets riksdag uttalade (utlåtande 1956: 8, punkten 111) att huvuduppgifterna för förbundet numera torde ha övergått till den landskapsvårdande delen av verksamheten och alltså stode i visst samband med de uppgifter, som handhades av Svenska naturskyddsföreningen m. fl. och för vilket ändamål anslag anvisades under nionde huvudtiteln. Utskottet, som vidhåller denna uppfattning, förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må

a) till *Bidrag till samfundet för hembygdsvård* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 45 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m.m.

70:o) **Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 340, s. 739—744), vilket innebär en anslagsminskning med 214 100 kronor, betingad av förslag om anvisande av särskilda medel för teologisk och humanistisk respektive medicinsk och odontologisk publiceringsverksamhet under humanistiska och medicinska forskningsanslagen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 204 400 kronor.

71:o) **Bidrag till nämnden för svensk språkvård.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 341, s. 744), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till nämnden för svensk språkvård* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 20 000 kronor.

72:o) **Humanistisk forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 342, s. 744 och 745), vilket innebär en anslagshöjning med 175 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Humanistisk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 1 025 000 kronor.

73:o) **Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 343, s. 745—747), vilket innebär en anslagshöjning med 14 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens medicinska forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 128 300 kronor.

74:o) **Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning.** Kungl. Maj:t har (punkt 344, s. 747—751) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 125 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de under punkten 6:o) (Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning) angivna likalydande *motionerna I:389* och *II:487* i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte under åttonde huvudtiteln, punkt 344, till Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning för budgetåret 1957/58 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kronor höjt reservationsanslag av 3 225 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär dels en uppräknig med 500 000 kronor till 3 000 000 kronor av anslagsmedlen till medicinsk forskning, dels ock anvisande under förevarande anslag av 125 000 kronor till medicinsk publiceringsverksamhet.

Till stöd för det i *motionerna I: 389* och *II: 487* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

Åldringsvårdsutredningen föreslog, att anslaget under åttonde huvudtiteln till Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning skulle höjas med 500 000 kronor, som skulle reserveras för bidrag till geriatrisk forskning och för bestridande av kostnader förenade med den verksamhet som skall bedrivas av innehavarna av de av utredningen för åldersforskning föreslagna två forskningsläkartjänsterna. Ecklesiastikministern har förordat en höjning av denna anslagspost med 500 000 kronor mot av forskningsrådet begärd höjning med 1 257 000 kronor. Huvuddelen härav avser emellertid andra ändamål än åldersforskningen. Med hänsyn till den av oss förordade ökningen av antalet forskningsläkartjänster med sex mot av Kungl. Maj:t föreslagna fyra synes i varje fall en uppräknig utöver Kungl. Maj:ts förslag böra ske med 100 000 kronor.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet i det föregående vid behandling av anslaget till Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning (punkten 6:o) anført och hemställt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker bifall till *motionerna I: 389* och *II: 487*, såvitt här är i fråga.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å *motionerna I: 389* och *II: 487*, såvitt här är i fråga, till *Statens medicinska forskningsråd: Medicinsk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 125 000 kronor.

75:o) **Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 345, s. 751 och 752), vilket innebär en anslagshöjning med 13 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 100 300 kronor.

76:o) **Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 346, s. 752—755), vilket avser sammanförande till ett reservationsanslag av de för innevarande budgetår å riksstaten uppförda två reservationsanslagen Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Främjande av naturvetenskaplig forskning och Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig publiceringsverksamhet samt i anslagshänseende innebär en anslagshöj-

ning med 500 000 kronor i jämförelse med den sammanlagda medelsanvisningen under nämnda två anslag för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens naturvetenskapliga forskningsråd: Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 155 000 kronor.

77:o) **Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 347, s. 755), vilket innebär en anslagshöjning med 38 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till publicering av den svenska djuphavsexpeditionens resultat* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 39 000 kronor.

78:o) **Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 348, s. 756), vilket innebär en anslagshöjning med 7 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Förvaltningskostnader m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

79:o) **Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Samhälls- och rättsvetenskaplig forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 349, s. 756 och 757), vilket innebär en anslagshöjning med 15 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens samhälls- och rättsvetenskapliga forskningsråd: Samhälls- och rättsvetenskaplig forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 495 000 kronor.

80:o) **Psykologisk och pedagogisk forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 350, s. 757), hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Psykologisk och pedagogisk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 130 000 kronor.

81:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 351, s. 758 och 759), vilket innebär en anslagshöjning med 18 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för flyg- och navalmedicinska nämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	3 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	233 500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	62 200
	Summa kronor 298 700

b) till *Flyg- och navalmedicinska nämnden*: Avlöningar för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 298 700 kronor.

82:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 352, s. 759), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

83:o) **Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 353, s. 759 och 760), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Flyg- och navalmedicinska nämnden: Flyg- och navalmedicinsk forskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor.

84:o) **Atomforskning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 354, s. 760—767), vilket innebär en anslagshöjning med 400 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Atomforskning* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 3 675 000 kronor.

85:o) **Europeiskt samarbete inom kärnforskningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 355, s. 767—770), vilket innebär en anslagshöjning med 700 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

86:o) **Matematikmaskinnämnden: Avlöningar. Matematikmaskinnämnden: Omkostnader. Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 356, s. 770—777), hemställer utskottet,

att riksdagen må

A. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1957/58, vidtaga den ändring i personalförteckningen för matematikmaskinnämnden, som föranledes av vad departementschefen anförst;

B. godkänna följande avlöningsstat för matematikmaskinnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58.

A v l ö n i n g s s t a t

U t g i f t e r

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	17 000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	624 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	173 000
Summa kronor	814 000

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l

Inkomster från drift av matematikmaskinerna m. m.	813 000
Nettoutgift kronor	1 000

C. för budgetåret 1957/58 anvisa

a) till *Matematikmaskinnämnden*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

b) till *Matematikmaskinnämnden*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 000 kronor;

c) till *Matematikmaskinnämnden*: *Materiel m. m.* ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

87:o) **Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 357, s. 777—779), vilket innebär en anslagshöjning med 7 700 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 183 100 kronor.

88:o) **Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 358, s. 779 och 780), vilket innebär en anslagshöjning med 10 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 110 000 kronor.

89:o) **Bidrag till oceanografiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 359, s. 780—782), vilket innebär en anslagshöjning med 17 300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till oceanografiska institutet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 128 800 kronor.

90:o) **Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 360, s. 783), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 130 000 kronor.

91:o) **Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 361, s. 783—791), vilket innebär dels godkännande av vissa av departementschefen angivna grunder för särskild ersättning för referensböcker, dels ock en anslagshöjning med 110 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 860 000 kronor.

92:o) **Stipendier åt högt förtjänta skönlitterära författare.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 362, s. 791), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Stipendier åt högt förtjänta skönlitterära författare* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

93:o) **Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 363, s. 791), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

94:o) **Statens konstråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 364, s. 792 och 793), vilket innebär en anslagshöjning med 1 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens konstråd* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 14 800 kronor.

95:o) **Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 365, s. 793 och 794) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren av herr *Rubbestad m. fl.* väckt motion (II: 321), vari hemställts, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Bror Marklund utbetala ett tilläggsbelopp av 15 000 kronor, dels ock till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 185 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för budgetåret 1956/57. Ett av statens konstråd framlagt förslag om höjning av förevarande anslag till 350 000 kronor har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka. Konstrådet har hemställt om utverkande av riksdagens tillstånd att av förevarande anslag få använda 15 000 kronor såsom ytterligare arvode till skulptören Bror Marklund för den konstnärliga utsmyckningen av kanslihusets runda gård. Departementschefen har förklarat sig icke ha något att erinra mot att inom ramen för anslaget ett belopp av angivna storleksordning finge disponeras för nämnda ändamål.

Av statsrådsprotokollet inhämtas i denna fråga bland annat följande.

Vid 1946 års riksdag beviljades ett investeringsanslag av 50 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av kanslihusets runda gård. I anledning härav utlystes en allmän tävlan för svenska konstnärer, vilken i priser och andra utgifter drog en kostnad av nära 10 000 kronor. I tävlingen erhöll skulptören Bror Marklund första priset för två av honom inlämnade förslag. Sedan Kungl. Maj:t den 27 januari 1950 beslutat att det ena av dessa förslag skulle läggas till grund för det fortsatta arbetet med utsmyckningen av gården, tecknade konstrådet den 11 maj 1950 kontrakt med Marklund, enligt vilken han för 40 000 kronor skulle utföra en bronsskulptur, föreställande en mor med sitt barn, och ha denna uppställd på gården senast vid utgången av år 1951. Skulpturen levererades dock av Marklund på platsen först i början av mars 1956.

Marklund har nu för konstrådet anmält, att hans kostnader för detta utsmyckningsuppdrag något överstigit 47 000 kronor enligt en i framställningen intagen redovisning.

Erinras må visserligen även därom, att Arkivet för dekorativ konst i Lund med bidrag av lotterimedel nyligen för 15 000 kronor inköpt huvudparten av Marklunds skissmaterial till skulpturen på kanslihusgården samt att Marklund således härigenom och genom själva skulpturarvodet 40 000 kronor fått sina nyssnämnda utgifter mer än täckta. Överskottet, cirka 8 000 kronor, kan dock ingalunda anses utgöra skäligen ersättning för det intensiva och konstnärligt högtstående arbete som han under flera år nedlagt på detta utsmyckningsuppdrag. Då därtill kommer, att det för Marklund så oförmånliga ekonomiska resultatet av uppdraget i ej ringa mån

kan tillskrivas de kostnadsstegringar i olika hänseenden som inträffat mellan dagen för kontraktets undertecknande och dagen då uppdraget skulle vara slutfört, vill konstrådet föreslå utverkande av riksdagens tillstånd att av anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader få disponera ett belopp av 15 000 kronor att utgå till Marklund såsom ytterligare arvode för utsmyckningen av kanslihusgården.

I *motionen II: 321* har anförts bland annat följande.

Konstrådet meddelar att Arkivet för dekorationskonst i Lund med bidrag av lotterimedel nyligen för 15 000 inköpt huvudparten av Marklunds skissmaterial till skulpturen på kanslihusgården samt att Marklund således härigenom och genom själva skulpturarvodet 40 000 kronor fått sina utgifter mer än väl täckta. Överskottet cirka 8 000 kronor anser dock konstrådet icke vara tillräckligt för konstnärens arbete med fullgörandet av detta utsmykningsuppdrag utan hemställer om tillstånd att till Marklund få från vederbörligt anslag utbetala ytterligare 15 000 kronor. Såsom ovan anförts har departementschefen biträtt detta förslag. Därvid kan emellertid erinras om att kontrakt med Marklund var upprättat angående en ersättning för det hela av 40 000 kronor samt att Marklund utöver kontraktssumman redan erhållit ytterligare 15 000 kronor. Under sådana förhållanden kan det ju icke anses berättigat att därutöver ytterligare utbetala 15 000 kronor varigenom hela summan skulle belöpa sig till 70 000 kronor i stället för kontrakterade 40 000 kronor för konstverket. Denna summa är enligt vår mening alldeles för stor för ett dylikt konstverk.

Med hänsyn till ovanstående bör detta Kungl. Maj:ts förslag icke bifallas och anslaget till konstrådet bör därför nedskäras med 15 000 kronor.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår.

I anledning av de i *motionen II: 321* framställda yrkandena har utskottet — utöver vad som framgår av statsrådsprotokollet — inhämtat följande.

Enligt det mellan konstrådet och konstnären Bror Marklund i maj 1950 tecknade kontraktet skulle den beställda bronsskulpturen utföras i det format, som förutsatts i det prisbelönta förslaget. Med uppdragsgivarens samtycke beslöt emellertid Marklund att utföra konstverket i större format än som ursprungligen avsetts. I samband med denna ändring i utförandet diskuterades icke någon höjning av den avtalade ersättningen till konstnären. Under år 1951 inträffade avsevärda fördyringar i de beräknade framställningskostnaderna. I den specifikation över sina utgifter å 47 000 kronor, som Marklund ingav till konstrådet och som bifogats konstrådets framställning till Kungl. Maj:t, finnes ingen som helst arbetsinkomst upptagen. Enligt bestämmelse i kontraktet mellan Marklund och konstrådet har Marklund rätt till de ritningar och skisser som av Marklund för 15 000 kronor sålts till arkivet för dekorativ konst i Lund. Den nu aktuella frågan om ytterligare ersättning till Marklund av statsmedel har väckts av konstrådet, utan tillskyndan från konstnären. Konstrådet har funnit denna ytterligare ersättning skälig med hänsyn till dels de kostnadsfördyringar, som under kontraktstiden inträffat, dels ock den ändring av

konstverkets format, som skulptören vidtagit med konstrådets godkännande.

Av vad sålunda framkommit finner utskottet, att en väsentlig försening i den avtalade leveransen av skulpturen visserligen förekommit, men att denna försening i viss mån betingats av en ändring i konstverkets format, vilken beslutats med konstrådets samtycke. Det står för utskottet vidare klart, att ett konstnärligt arbete är svårt att bedöma och på förhand säkert beräkna såväl vad gäller detaljerna i utförandet som tiden därför. Ehuru utskottet är medvetet om att ett bifall till konstrådets förslag att utge ytterligare 15 000 kronor som ersättning till Marklund kommer att i förhållande till anslagsramen för innevarande budgetår reducera den föreslagna anslagssumman för budgetåret 1957/58 med 15 000 kronor har utskottet likväl på grund av skälighetshänsyn icke velat motsetta sig bifall till konstrådets ifrågavarande, av departementschefen biträdde begäran.

Utskottet avstyrker bifall till de i motionen II: 321 framställda yrkandena och ansluter sig beträffande anslagssumman för budgetåret 1957/58 till Kungl. Maj:ts förslag.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört och under framhållande av att det för konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader av Kungl. Maj:t äskade anslaget måste betecknas såsom lågt i förhållande till de med det samma avsedda ändamålen hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 321, till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

96:) **Teaterrådet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 366, s. 794 och 795), hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Teaterrådet* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

97:o) **Bidrag till samfundet De nio.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 367, s. 795), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till samfundet De nio* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 10 000 kronor.

98:o) **Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 368, s. 795—800), vilket innebär en anslagshöjning med 75 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 kronor.

Diverse

99:o) **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 369, s. 801), vilket innebär beträffande det förstnämnda anslaget oförändrad medelsanvisning, beträffande det andra anslaget en höjning med 837 000 kronor, beträffande det tredje anslaget en höjning med 199 000 kronor och beträffande det sista anslaget en höjning med 7 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1957/58 anvisa

a) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* ett förslagsanslag av 29 000 kronor;

b) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 12 339 000 kronor;

c) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 488 000 kronor;

d) till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond* ett förslagsanslag av 1 136 000 kronor.

100:o) **Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 370, s. 801), vilket innebär en anslagshöjning med 11 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 23 900 kronor.

101:o) **Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 371, s. 802), vilket innebär en anslagshöjning med 13 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 37 000 kronor.

102:o) **Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 372, s. 803), vilket innebär en anslagshöjning med 12 300 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 106 000 kronor.

103:o) **Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 373, s. 803 och 804), vilket innebär en anslagsminskning med 18 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 7 000 kronor.

104:o) **Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 374, s. 804), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till avlöning av föreståndare för svenska studenthemmet i Paris* för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 10 500 kronor.

105:o) **Främjande av internationellt-kulturellt samarbete.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 375, s. 804 och 805), vilket innebär en anslagshöjning med 100 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Främjande av internationellt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor.

106:o) **Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 376, s. 805 och 806), vilket innebär en anslagshöjning med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

107:o) **Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 377, s. 806—808), vilket innebär en anslagsminskning med 21 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 780 000 kronor.

108:o) **Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt

378, s. 808—811), vilket innebär en anslagshöjning med 70 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

109:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** Kungl. Maj:t har (punkt 379, s. 811 och 812) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh* (I: 276) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp (II: 307), i vilka hemställts, såvitt här i fråga, att riksdagen vid behandlingen av åttonde huvudtiteln måtte under punkten 379 till **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga** för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kronor.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 276.

Anslaget är å gällande riksstat uppfört med 600 000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså en anslagshöjning med 150 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och har icke funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 276 och II: 307 framställda yrkandet. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

110:o) **Extra utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 380, s. 812), vilket innebär en anslagshöjning med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Extra utgifter* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

111:o) **Resestipendier åt journalister.** I en inom andra kammaren av herr *Ståhl* väckt motion (II: 330) har hemställts, att riksdagen för budgetåret 1957/58 måtte bevilja ett anslag av 10 000 kronor för resestipendier åt journalister att fördelas enligt plan, som lämpligen uppgöres av ecklesiastikdepartementet efter samråd med pressens tre huvudorganisationer.

Till stöd för det i motionen framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

Inom den svenska pressens huvudorganisationer övervägs för närvarande åtgärder för att i görlig mån förhindra s. k. publicitetsskador. Ett viktigt led i dylika åtgärder är att förbättra journalistutbildningen. Två kommittéer arbetar härpå, den ena i samverkan med Stockholms högskola. Sedan den ena kommittén på organisationernas vägnar gjort framställning härom hos Kungl. Maj:t, väntar man på statliga åtgärder för journalistutbildningens organiserande.

Ett ytterst betydelsefullt led i en journalists utbildning är studieresor till andra länder. De är ägnade att vidga hans syn och ge honom värdefulla inblickar i förhållandena inom andra länders press. Den ökade kunskap han härigenom vinner bidrar till större säkerhet och mognad och därmed till större ansvar.

Stipendiemöjligheterna inom pressen är för närvarande mycket otillräckliga. De gamla fonderna har genom penningvärdets fall fått ett starkt minskat realvärde och ger mycket blygsam avkastning. Nytilskotten av stipendiemedel är ringa eller av tillfällig karaktär. Åren 1912—1922 och under budgetåren 1937/38 till 1939/40 utgick statliga journaliststipendier, först 4 000 kronor per år, sedan 8 000 kronor och slutligen 5 000 kronor. De indrogs av statsfinansiella skäl i samband med en del andra stipendieindragningar. Några dylika stipendier har för länge sedan kommit åter men inte journaliststipendierna. De statsfinansiella skälen kan dock knappast gälla i fråga om de viktiga journaliststipendierna, synnerligast som här inte behöver bli fråga om större belopp.

Det vore rimligt och dessutom klokt om statsmakterna visade intresse för pressorganisationernas egna strävanden att skapa vidgade utbildningsmöjligheter på detta betydelsefulla område genom att återinföra de statliga journaliststipendierna.

Utskottet. Såsom av den i motionen II: 330 lämnade redogörelsen framgår har tidigare, senast under budgetåren 1937/38—1939/40, anslag utgått till förevarande ändamål. Av, bland annat, statsfinansiella skäl indrogs emellertid detta anslag. Därest statsbidrag till stipendier av här avsett slag anses böra ånyo utgå, torde behovet av dylika och formerna för deras utdelning böra närmare utredas. Utskottet är därför icke berett att biträda det i förevarande motion framställda yrkandet. Utskottet finner emellertid den i motionen berörda utbildningen betydelsefull och förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spörsmål.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anført hemställer utskottet, att motionen II: 330 icke må av riksdagen bifallas.

112:0) **Tidigare behandlade frågor.** De avsnitt och punkter, om vilka utskottet tidigare avgivit utlåtanden, finnas förtecknade i vid detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 1*), vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

113:o) **Uppskjutna frågor.** Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen under de punkter, som angivas i vid detta utlåtande fogad bilaga (*Bilaga 2*), avgiver utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 30 april 1957

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF KARLSSON

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit
från f ö r s t a kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Näsström, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Thun, Axel Andersson, Sunne, Elfving, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, fröken Ranmark och herr Nils Theodor Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Åkerström, Staxäng, Rubbestad, Svensson i Alingsås, Widén, Blidfors, fröken Karlsson, fru Wallin, fröken Vinge, herrar Gerhard Nilsson i Gävle, Arvidson, Helén, Svensson i Kungälv och fröken Liljedahl.

Reservationer

1) vid *punkten 3* (Universitetskanslersämbetet: Avlöningar) av herr *Helén*.

2) vid *punkten 8* (Skolöverstyrelsen: Omkostnader) av herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng*, fröken *Karlsson* och herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, samt att därför utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 833 000 kronor.»

3) vid *punkten 18* (Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium) av herrar *Sunne*, *Widén*, fröken *Karlsson*, fröken *Vinge* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 290 och II: 315 och att till följd härav utskottets yttrande och hemställan från och med det stycke på s. 37, som börjar med »Utskottet finner», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet finner emellertid med hänsyn till den allvarliga brist på skolkökslärarinnor, som för närvarande råder, det vara angeläget att utbildningskapaciteten på området ytterligare ökas. Dessa frågor utredas för närvarande av 1953 års lärarinneutbildningskommitté och det är enligt utskottets mening synnerligen önskvärt, att resultatet av arbetet inom kommittén kan föreligga innevarande år i så god tid att därpå grundat förslag skall kunna av Kungl. Maj:t föreläggas 1958 års riksdag. Skulle detta icke visa sig möjligt, anser likväl utskottet — under erinran om vad chefen för ecklesiastikdepartementet i 1956 års åttonde huvudtitel (sid. 461) uttalat angående åtgärder, som utan att föregripa kommitténs arbete kunna vidtagas för att bland annat öka antalet skolkökslärarinnor — att tillräckligt underlag bör förefinnas för Kungl. Maj:t att vid höstens budgetarbete allvarligt pröva äskanden av liknande innebörd, som det skolöverstyrelsen i sin ovannämnda tillägsskrivelse framställt. För egen del anser emellertid utskottet starka skäl tala för att utbildningskapaciteten redan nästa budgetår ökas i enlighet med skolöverstyrelsens förslag och utskottet tillstyrker därför bifall till motionerna I: 290 och II: 315.

Under återopandande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 290 och II: 315, till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 119 300 kronor.»

4) vid *punkten 23* (Allmänna läroverken: Avlöningar) av fröken *Liljedahl*.

5) vid *punkten 46* (Studiebidrag och stipendier)

a) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng, Rubbestad*, fröken *Karlsson* och herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att studiehjälpsmyndigheternas förslag till uppräknings av nu utgående stipendier och studiebidrag bort godtagas och att utskottet därför bort tillstyrka bifall till motionen II: 442 samt till följd därav hemställa,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 442 ävensom i anledning av motionerna I: 276 och II: 307,

a) godkänna av studiehjälpsmyndigheterna förordade grunder för studiehjälpen;

b) till *Studiebidrag och stipendier* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 46 500 000 kronor;

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 359 och II: 445, såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en för-

utsättningslös översyn av gällande regler för behovsprövningen i samband med stipendieringen.

b) av herr *Ohlon*.

6) vid *punkten 49* (Bidrag till folk- och skolbibliotek) och herrar *Sunne*, *Widén*, fröken *Vinge* och herr *Helén*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 331 samt till följd därav hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 168 och med bifall till motionen II: 331,

a) besluta, att tilläggsbidrag till skolbibliotek enligt samma grunder som gälla för folkhögskola må kunna utgå jämväl till annan skola, därest statsbidraget eljest ej skulle uppgå till 300 kronor;

b) till *Bidrag till folk- och skolbibliotek* för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 9 860 000 kronor.

7) vid *punkten 59* (Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet) av herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng*, fröken *Karlsson* och herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett att utskottet bort i enlighet med motionerna I: 276 och II: 307 avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag samt att till följd därav utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen må, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 198 och II: 207, bifalla motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, och till följd därav besluta, att förslagsanslaget till *Bidrag till Ungdomens fritidsverksamhet* icke skall uppföras å riksstaten för budgetåret 1957/58.

8) vid *punkten 61* (Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.) av herrar *Axel Andersson*, *Sunne*, *Widén*, fröken *Vinge*, herr *Helén* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett att utskottet bort i anledning av motionerna I: 68 och II: 82 tillstyrka en höjning av anslagsposten till grundbidrag med 10 procent eller med 31 000 kronor och att till följd härav utskottets yttrande och hemställan från och med det stycke på s. 87, som börjar med »Bidragsgivningen under», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Bidragsgivningen under förevarande anslag är utformad i syfte att bereda organisationerna erforderlig ekonomisk hjälp för dels en bättre medlemsvård, dels ock en intensifierad utåtriktad upplysnings- och propagandaverksamhet. Till det förstnämnda ändamålet utgå s. k. grundbidrag, till det sistnämnda s. k. speciella bidrag. De båda bidragstyperna ha konstruerats och till sin inbördes storlek avvägs efter ingående utredningar. Utskottet finner sig icke berett att på tillgängligt material ta ställning till den i motionerna I: 293 och II: 340 föreslagna omfördelningen inom den föreslagna anslagsramen. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t

noga överväger hithörande problem och för 1958 års riksdag framlägger förslag till ökat statligt stöd till nykterhetsrörelserna.

Utskottet finner sig böra förordna, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda med anledning av motionerna I: 293 och II: 340 anfört.

Den förstärkning av anslagstilldelningen till ifrågavarande ändamål, som utskottet ovan förordat, bör enligt utskottets mening till någon del komma till stånd redan från och med nästa budgetår. Utskottet tillstyrker därför, i anledning av motionerna I: 68 och II: 82, att anslagsposten till grundbidrag i enlighet med skolöverstyrelsens förslag höjes med 10 procent eller med 31 000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må,

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 68 och II: 82, till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 1 391 100 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 293 och II: 340 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

9) vid *punkten 95* (Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader) av herrar *Staxäng* och *Rubbestad*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Vid 1946 års riksdag beviljades ett investeringsanslag av 50 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av kanslihusets runda gård. I anledning härav utlystes en allmän tävlan för svenska konstnärer, vilken i priser och andra utgifter drog en kostnad av nära 10 000 kronor. I tävlingen erhöll skulptören Bror Marklund första priset för två av honom inlämnade förslag. Sedan Kungl. Maj:t den 27 januari 1950 beslutat att det ena av dessa förslag skulle läggas till grund för det fortsatta arbetet med utsmyckningen av gården, tecknade konstrådet den 11 maj 1950 kontrakt med Marklund enligt vilket han för 40 000 kronor skulle utföra en bronsskulptur, föreställande en mor med sitt barn, och ha denna uppställd på gården senast vid utgången av år 1951. Skulpturen levererades dock av Marklund på platsen först i början av mars 1956. Därvid hade Marklund på eget initiativ, utan något som helst löfte om höjning av den avtalade ersättningen, med uppdragsgivarens samtycke utfört konstverket i något större format än som ursprungligen avsetts. Erinras må, såsom framhållits i motionen II: 321, att Marklund utöver kontraktssumman 40 000 kronor erhållit 15 000 kronor genom försäljning av viss skissmaterial till skulpturen. Marklund har sålunda redan erhållit 55 000 kronor. Att det därutöver skulle beviljas ytterligare 15 000 kronor såsom konstrådet begärt, finner utskottet liksom motio-

närerna icke motiverat. Ett träffat avtal bör fullföljas, då, såsom i detta fallet, några skäl till ändring icke föreligga. Utskottet biträder därför motionen II: 321 och avstyrker sålunda förslaget om ytterligare utbetalning av 15 000 kronor till konstnären Bror Marklund.

Härigenom minskas medelsbehovet under anslaget till konstnärlig utsmyckning med 15 000 kronor.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 321, till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 185 000 kronor.»

10) vid *punkten 109* (Kommittéer och utredningar genom sakkunniga) av herrar *Ragnar Bergh, Staxäng*, fröken *Karlsson* och herr *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, samt till följd därav hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 276 och II: 307, såvitt här är i fråga, till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 650 000 kronor.

Tidigare behandlade frågor

Punkt i 8:e huvud- titeln	Avsnitt respektive anslagsrubrik	Utskotts- utlåtande nr
3—35	Arkiv, bibliotek och museer	50
36—50	Kyrkliga ändamål	50
51—67	Akademier m. m.	50
68—71	Musikaliska akademien med musikhögskolan	55
74—92	Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.	63
94—120		
122—126		
128—157	Folkskoleväsendet m. m.	56
226—229		
233—282		
283—299	Yrkesundervisningen	56
301—310	Gymnastiska centralinstitutet	56
333—339		

Uppskjutna frågor

Punkt i 8:e huvudtiteln	Avsnitt respektive anslagsrubrik
121	Gemensamma universitetsändamål:
158—179	Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter
182	Tekniska högskolor
183	Skolöverstyrelsen:
188	Försöksverksamhet m. m.
183	Särskilda försöksskolor
188	Folk- och småskoleseminarierna:
201	Avlöningar
230	Omkostnader
231	Materiel, böcker m. m.
300	Utrustning
201	Allmänna läroverken:
230	Bidrag till läroverkens kassor
231	Bidrag till vissa byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet
232	Bidrag till elevhemsbyggnader inom det allmänna skolväsendet
300	Folkskolor m. m.:
322	Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor
300	Bidrag till byggnadsarbeten m. m. vid yrkesskolor
322	Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer